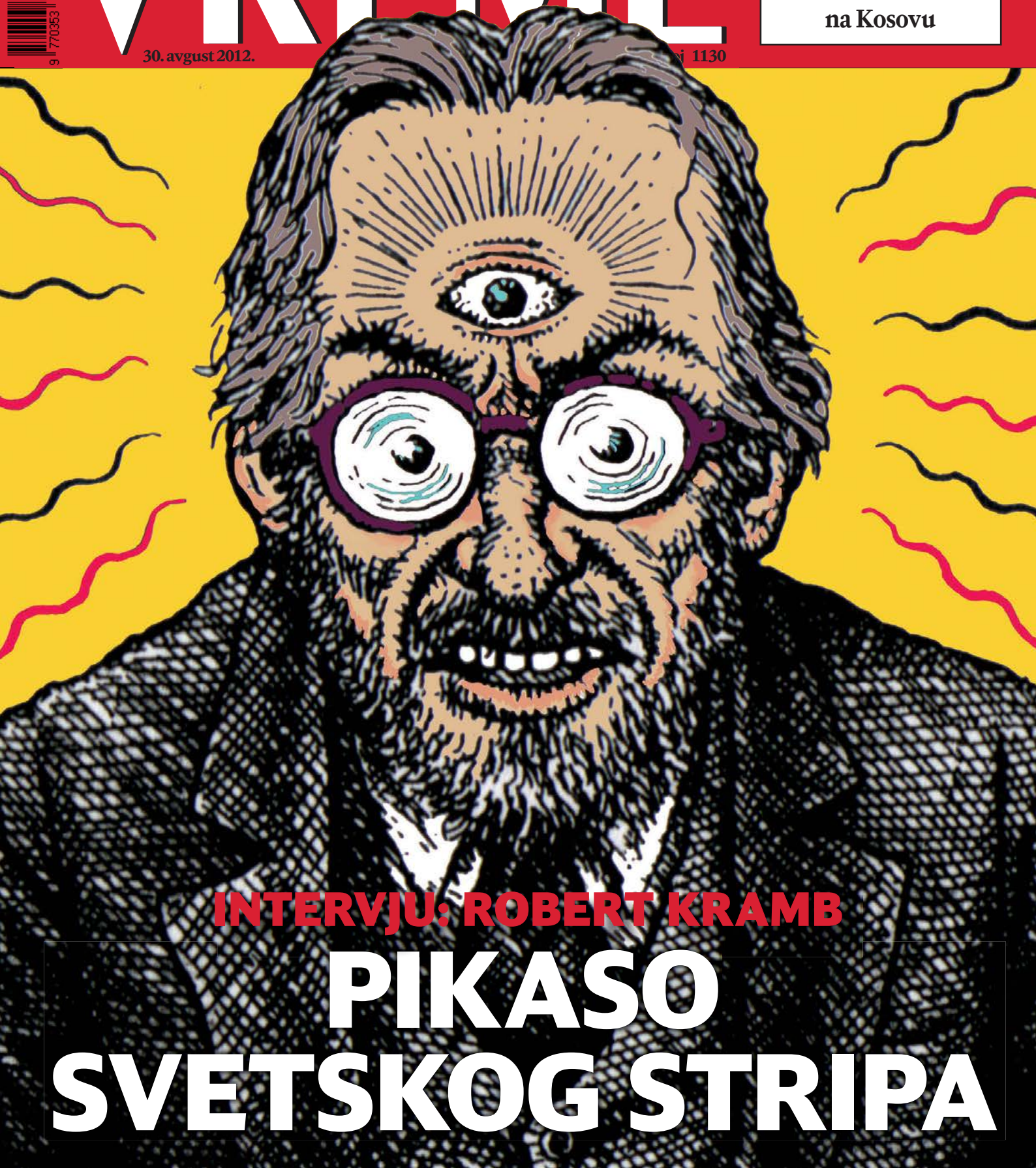
150 RSD BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 1.70 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

VREME

30. avgust 2012. broj 1130

Politika i biznis
Šta amerikanci privatizuju na Kosovu

INTERVJU: ROBERT KRAMB

PIKASO SVETSKOG STRIPA

Smrt Nila Armstronga ▸ Prvi, veoma mali čovek na Mesecu

DeltaCity

IGROM DO ŠKOLE

Pred početak školice druži se uz LEGO kockice

Školarci, dođite u Delta City od 25.8. do 4.9.
i učestvujte u zabavnom takmičenju sklapanja
LEGO kockica i osvojite vredne nagrade.
Družite se sa poznatim dečijim piscima i na jednom mestu
se opremite za početak školske godine.

LEGO

www.deltacity.rs

VREME
BROJ 1130
30. avgust 2012.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Kacin i Srbi sa dna kace

10 Politički život: Odmeravanje snaga na lokalu

14 Rusko-srpska saradnja: Spori vozovi

16 Dirigovana privatizacija: Amerikanci opet na Kosovu

20 Rehabilitacija kvinslinga: Sporni efendija

22 Reagovanje: Vesna Pešić

24 Šumski požari: Srbija u plamenu

27 Moleban u Valjevu: Bože, daj kišu

28 Nuspojave: Brdo bez povratka

29 Vreme Beograda: Za lepši komšiluk

37 Lisica i ždral: Besplatna lekcija

38 Ljudi i vreme

KULTURA

40 Intervju: Robert Kramb, strip crtač

48 Filmske zabrane: Klip u točkovima srpskog filma

50 Knjige: „Sioran – razgovori"

51 TV manijak: Anketa

SVET

52 Mediji u Hrvatskoj: Kapitalistički staljinizam ili staljinistički kapitalizam

54 Portret savremenika: Pol Rajan, republikanski kandidat za mesto potpredsednika SAD

MOZAIK

58 Smrt Nila Armstronga: Prvi, veoma mali čovek na Mesecu

62 Sto godina srpskog ratnog vazduhoplovstva: Laste i lastavice iznad Batajnice

64 Intervju: Nebojša Čović

68 Moj muški život: Dobra dela

69 Vreme nauke: Biomimetika

77 Pošta

78 Vreme uživanja: Bečka škola

Zašto su svi gradovi upitni, a samo je Beograd – neupitan. I da li je? Posle poslednje sednice Glavnog odbora SNS-a Vučić je potvrdio da je jedna od tema bila vlast u Beogradu i podsetio da je rekao da ne može da bude gradonačelnik budući da se zna kako su građani Beograda glasali

Piše: Zora Drčelić

Na talasu vesti o presudama članicama pank sastava *Pussy Riot* i moskovskoj zabrani Parade ponosa na 100 godina, mnogi, i u Srbiji, odluku o zabrani filma *Klip* Maje Miloš za bioskopsko prikazivanje u Rusiji tumače kao neostaljinističku

Piše: Jovana Gligorijević

"Pripadnost Zvezdi je na prvom mestu, a ne pripadnost nekoj političkoj partiji. Da li je Vučić za nas, kao i Đilas, kao i Šutanovac, kao i Antić, pa jesu. Da li treba da pomognu Zvezdi, pa naravno da treba i to kako god mogu

Piše: Slobodan Georgijev

Na naslovnoj strani: **Robert Kramb**
Autor: **Robert Kramb**

Da li nekome ovo izgleda kao slika visoke tehologije? Ovaj čovek vozi guglov *street view* bicikl i mapira oblast Kejmbridž Bej, Nunavu u Severnoj Kanadi
foto: Kris Vati/ Reuters

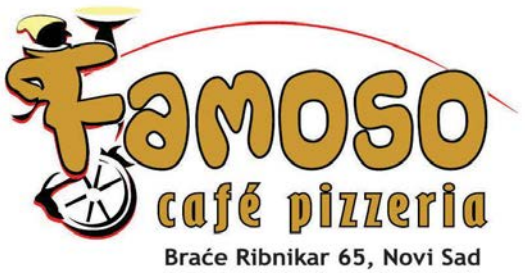
30/8/12 - 5/9/12

prognoza vremena

29/08/12
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	16 32	18 34	20 32	18 29	17 28	16 29	17 30
Vojvodina	12 31	15 33	17 30	16 27	14 27	14 28	14 30
centralna i južna Srbija	12 33	14 34	16 35	17 32	14 30	14 31	15 32

Prva tri dana perioda nepovoljne biometeorološke prilike usled vrućine. Do nedelje treba izbegavati aktivnosti na otvorenom u najtoplijem delu dana. Neophodna je adekvatna zaštita od sunca. Za vikend i početkom naredne sedmice na severu Srbije povoljnije prilike, a na jugu i dalje nepovoljna biometeorološka situacija.

broj nedelje

7000

Cena radnog mesta u prosveti na "crnom tržištu" iznosi oko 7000 evra, a samovolja i nezakonit rad direktora škola najveća su prepreka u racionalizaciji kadrova u školama, rekao je predsednik Foruma beogradskih gimnazija (FBG) Miodrag Sokić.

foto: Tanjug

AFERA AGROBANKA

Nova hapšenja

U slučaju malverzacija u Agrobanci hapšenja se nastavljaju. U utorak 28. avgusta na saslušanje su privedeni Stojan Stojanov i Zvezdan Damjanović, veštaci koji su vršili procenu objekata pod hipotekom u slučaju Agrobanke i Habitfarma. Pred kraj dana, stigla je vest da je priveden i Miloš Marković, direktor firme Luton koja je poslovala u sistemu Habitfarma.

Sva trojica su privedena Tužilaštvu za organizovani kriminal gde će biti saslušana, nakon čega će se doneti odluka o daljem toku krivičnog postupka.

Nerealna procena, za koju su, kako se sumnja, bila zadužena dvojica uhapšenih, o vrednosti imovine koja je stavljana pod hipoteku prilikom uzimanja kredita od Agrobanke, ključni je deo ilegalne akcije kojom je Agrobanka oštećena za 52 miliona evra. Kako je RTS u utorak saznao, za mesto veštaka Stojanova je angažovao predsednik Izvršnog odbora Agrobanke Dušan Antonić, dok je Damjanovića angažovao vlasnik Habitfarma Radoslav Sekulić.

Tri dana ranije istraga je proširena sa dotadašnjih deset na 19 osumnjičenih, kada su na informativni razgovor privedeni Radoslav Sekulića, vlasnik Habitfarma, njegov sin Duško, Dragomir Jovanović, nekadašnji finansijski direktor Habitfarma, Dragovan Milinković, aktuelni predsednik Opštinskog odbora SPS-a u Ivanjici, Borko Filipović, kao i odgovorna lica u preduzećima koja su poslovala u sistemu Habitfarma: Bratislav Mihailović, Duško Šunjarević, Milan Stefanović, Nenad Maričić i Snežana Paunović.

Prema rešenju sudije Posebnog odeljenja Višeg suda u Beogradu, pritvor od 30 dana određen je Jovanoviću, Filipovićevoj i Stefanoviću, dok su Sekulići, zbog lošeg zdravstvenog stanja, prebačeni u zatvorsku bolnicu u Beogradu, pa će veštačenjem biti utvrđeno da li su oni sposobni da učestvuju u krivičnom postupku koji se vodi protiv njih.

Kako "Večernje novosti" saznaju, razlog za određivanje pritvora je opasnost da bi na slobodi mogli da utiču na svedoke. Za preostale osumnjičene određena je zabrana napuštanja prebivališta. "Novosti" nezvanično saznaju da je ovakva odluka usledila pošto je petoro koji se nalaze u kućnom pritvoru u potpunosti priznalo izvršenje krivičnog dela.

Na zahtev Tužilaštva za organizovani kriminal policija je započela i finansijsku istragu imovine uhapšenih u aferi Agrobanka. Ukoliko se dokaže nesrazmera između vrednosti imovine i njihovih primanja, tužilaštvo će podneti zahtev za njeno privremeno oduzimanje.

Koordinator Vlade Srbije za borbu protiv korupcije Aleksandar Vučić, rekao je u subotu, 25. avgusta, a nakon hapšenja vlasnika Habitfarma Radoslava Sekulića, da je ova afera "Pandorina kutija iz koje će mnogo toga ispasti": "Tu smo da bismo se borili za interese naroda. Videćemo dokle ćemo to moći. Sasvim su jasni pritisci, ogroman je novac u pitanju, neću govoriti da je to lako i jednostavno. Biće teško, ali sam uveren da ljudi osećaju nadu", rekao je Vučić i dodao da hapšenje Sekulića, koji je nekadašnji finansijer SPS-a, neće uticati na odnose u koaliciji.

M. RUDIĆ

Ultimativno

Jeste li videli taj "*ultimativni* test automobilskih performansi"?

Znate li da "telefon HTC EVO 3D pruža *ultimativan* 3D doživljaj bez naočara". Ne verujete da "'tojota prius' predstavlja *ultimativno* ekološko rešenje"? Skeptični ste, takođe, kada modistkinja presuđuje da je "roze – *ultimativna* letnja boja", ne verujete da "šiljci i nitne više nisu rezervisani samo za rokere i pankere, već da će to biti *ultimativni* trend za predstojeću jesen i zimu". Gledate belo dok neko objašnjava da su "mnoge žene sigurno poželele da budu u koži Rakel Velč, glumice koja je skoro pet decenija proglašavana *ultimativnim* seks simbolom", ali...

Neko hvali ultimat fajtere, a neko "'Bajs plus' karavan kao miroljubivi skup koji slavi biciklizam – sa *ultimativnim* ciljem da poveća broj biciklista u urbanoj sredini".

Kao što je nekad sve bilo super, sad je sve *ultimativno*: ultimativni sport, ultimativni test, ultimativna borba, ultimativni pogodak, ultimativni dens, ultimativno loženje u Strahinjića Bana, ultimativni vodič za izgradnju mišića, ultimativni reper, ultimativni vodič za svadbe, ultimativni provod, ultimativni haos, ali baš, baš, ultimativni...

Ako zatražite pomoć prevodioca, sledi odgovor: "Ti si brate *ultimativno* glup da bi ovo shvatio..."

Ultimativno je za vas nešto što ima formu ili prirodu ultimatuma. *Ultimatum* je, zna se, poslednji predlog posle koga više nema razgovora, a u diplomatiji posle ultimatuma možda sledi i rat.

Novi domaći jezikotvorci se, međutim, bezbrižno igraju rečju iz korena reči *ultimatum*, posrbljujući *ultimate* (altimat) – krajnji, zadnji, poslednji, osnovni, konačni. Tu reč, kažu knjige, Englezi koriste negde od 1380, poenglezivši latinske reči *ultimare* (doći do kraja), *ultimus* (poslednji), *ultimo* (poslednji dan u mesecu).

Izgleda da u novom šifrovanom jeziku, u kome značenje ne nosi reč već kontekst i asocijacija, *ultimativno* znači i najbolje i najgore i najdalje, i maksimalno, i od najveće važnosti, i glavno (kardinalno) i konačno (definitivno), i nešto krajnjeg dometa, i ekstremno; i nešto najfinije, i superiorno po kvalitetu, efektima, ili luksuzu, ali i nešto što je "ultimativni blam za gledanje".

Biće da je izraz "vrh, brate!" sinonim za reč *ultimativno* – samo što ovde asocijacija ide horizontalno.

MILAN MILOŠEVIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Držite im palčeve

Milion televizora u svakoj kući radio, tako je s početka sedamdesetih glasila parola čiji je cilj bio da se samoupravljačima omogući da budu dobro informisani i uopšte "u toku". Od tada su se televizori "oteli" pa ih ima po više u svakoj kući (dok se radio i dalje bori za stanarsko pravo), ali bi se danas slična akcija mogla sprovesti sa ciljem da se svakom đaku u Srbiji omogući da poseduje ili makar koristi tablet računar.

Prednosti su nemerljive, a trošak nije nepodnošljiv, naročito ako se socijalizuje. Tačnije, da oni koji to mogu tablete deci kupe sami, a da se za ostale pobrine država. Uštede su značajne, počev od toga što bi se udžbenici pojavljivali samo u elektronskoj formi, što ih pojeftinjuje za cenu štampanja i distribucije, ne bi se mogli pohabati, dakle trajali bi večno (teoretski), a mogli bi se "doterivati" i tokom školske godine, ako se za to ukaže potreba. To jest, ako nastavnici i đaci u njima ulove neku grešku.

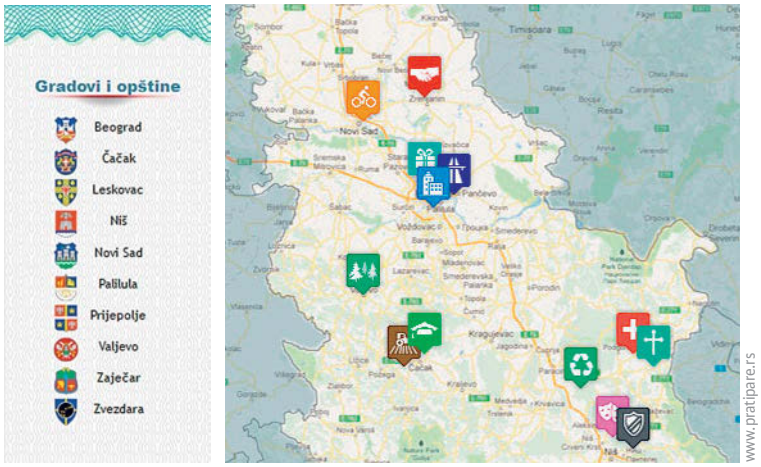
Sve što đaci rade u školi slagalo bi se u njihove foldere uz mogućnost da im se vrate kada god to u životu požele. Kopi-pejst pisanje školskih radova bilo bi otežano, jer bi softver mogao lako da prepozna prekopirane delove teksta, đak bi morao sam da se potrudi. Isto važi i za prepisivanje, mada je sve to suštinski u drugom planu.

Ono što je najvažnije je to da naš svet postaje digitalizovan, račune sve češće plaćamo mobilnim telefonom, validiramo "povlasticu", očekuje se da u samoposluzi sami otkucavamo ono što smo kupili, da se na isti način ukrcavamo u avion ili da kupujemo. Istovremeno, za taj i takav svet mi decu spremamo tako što ih učimo da šilje olovku i uvek uz sebe imaju gumicu, pa i nalivpero, iako ništa od toga neće sretati u svom realnom životu. Ako nešto hitno treba da zapišu, to će uraditi otvarajući neku aplikaciju na mobilnom telefonu koji, za razliku od olovke, uvek nose sa sobom.

Ali, treba li zbog toga da zaborave da pišu, pitanje je koje će postaviti svaki zaljubljenik u tradiciju? Ne treba, naravno, ali pisanje se može učiti i korišćenjem olovke na tabletu, čak i lepše od onog u svesci. Pritom, u današnje vreme je mnogo važnije znanje korišćenja tastature, to jest kucanja sa deset prstiju. To je jedna od prvih razlika koju primete naši bolji đaci kada školovanje nastave na nekom svetskom fakultetu. Tužno je da se učitelji više brinu o tome da li dete ispravno drži olovku nego da li za kucanje po tastaturi koristi dva do tri prsta. Ili palčeve, ako je u pitanju mobilni telefon.

Prioriteti su se danas, jednostavno, promenili, sviđalo se to nekome ili ne. Nikakvu štetu u životu nećete imati ako nikada ne uzmete nalivpero u ruke, za razliku od neznanja da popunite neki elektronski formular.

Jedini ozbiljan problem sa kojim bi mogli da se suočimo je to da su nove generacije zapravo daleko obrazovanije i sposobnije od nas, suprotno opštem uverenju. Samo ih treba ocenjivati u skladu sa vekom u kom žive.

GRAĐANSKA KONTROLA

Prati pare

Od sada će zahvaljujući portalu *www.pratipare.rs* i građani biti u prilici da prate kako lokalne vlasti upravljaju budžetom, koliko se novca izdvaja za koje projekte i da li se i kako oni realizuju. Portal je u subotu 25. avgusta u centru Beograda predstavila Nevladina organizacija Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA).

Ovaj pilot-projekat, koji je podržala Ambasada Kraljevine Norveške u Srbiji, usmeren je na deset gradova i opština u Srbiji (Beograd, Zaječar, Novi Sad, Valjevo, Čačak, Prijepolje, Leskovac, Niš, Palilula i Zvezdara).

Direktorka Centra za istraživanje, transparentnost i odgovornost Vukosava Crnjanski-Šabović kaže da je novac u budžetu novac svih nas i da svi imamo pravo da tačno znamo šta se, kada i kako finansira našim parama. Portal "Prati pare!" je građanski poduhvat koji ima za cilj da aktivnostima i sadržajem na portalu uspostavi efikasan mehanizam za kontrolu budžeta lokalnih samouprava i podstakne građane i medije da aktivno učestvuju u tom procesu. Cilj projekta je da postojeće prakse lokalnih vlasti i njihove budžete učini transparentnijim i da omogući uslove za odgovornije upravljanje javnim sredstvima", naglašava Vukosava Crnjanski-Šabović.

Jer, analizirajući lokalne budžete veoma je teško zaključiti koliko lokalne vlasti nameravaju da odvoje sredstava za određene investicije što ukazuje na to da budžetski proces nije dovoljno transparentan.

Portal uređuje tim aktivista, novinara i stručnjaka iz oblasti upravljanja budžetima, kojima je cilj da građanima približe budžetski proces i ohrabre ih da preuzmu aktivniju ulogu u praćenju potrošnje javnih sredstava. U stvaranju sadržaja sajta učestvuju i čitaoci, slanjem svojih predloga i inicijativa za praćenje budžeta lokalnih samouprava.

Na portalu se mogu naći informacije o investicijama koje lokalna samouprava finansira i njihovoj realizaciji, kao i građanski budžeti koji lako razumljivim jezikom objašnjavaju na koji način i u koje svrhe se koriste javni resursi da bi zadovoljili javne i kolektivne potrebe stanovništva. Uz pomoć aplikacije "Od prvog do prvog" građani mogu da saznaju koliko i na šta odlazi deo njihove plate pod stavkom porezi.

Nevladina organizacija CRTA, osim ovog portala, ima i portal Istinomer, na kom se analiziraju izjave i obećanja političara i u kojoj meri su ispunjena, kao i Otvoreni parlament koji je usmeren na povećanje transparentnosti rada republičkog parlamenta.

MARINA ILIĆ

Raiffeisen | Premium Banking

JER POSEBNI ZASLUŽUJU NAJBOLJE.

Postanite Premium klijent Raiffeisen banke i uz VISA PLATINUM karticu koristite usluge Priority Pass servisa i putnog osiguranja!

PRIORITY PASS

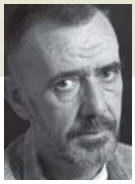
Uživajte u komforu najluksuznijih aerodromskih loža na preko 600 lokacija!

TRAVEL INSURANCE CARD

Obezbedite svoju porodicu i sebe prilikom boravka u inostranstvu.

Za više informacija kontaktirajte kontakt centar Raiffeisen banke za Premium bankarstvo na broj telefona +381 11 3202 700, ili posetite naš sajt http://premium.raiffeisenbank.rs/

piše: Dragoljub Žarković

Kacin i Srbi sa dna kace: Izjavom da Srbija davi susede generalizuje se srpska politika i pravi širi osnov za svako evropsko odbijanje srpskih pristupnih ambicija

Kao plimni talas, dakle u zakonito predvidljivim razmacima, pojavio se Jelko Kacin, evropski birokrata srednjeg ranga zadužen za Srbiju. Ovi naši, Nikolić, Dačić i ostali ispuštali su ritualne zvuke oko privrženosti evropskim idejama, ali, što reče premijer, ne po svaku cenu, dok je Kacin dozvolio sebi nešto više

Vladanje:
Zašto je Vučiću pritisak bio dvesta

IVICA DAČIĆ, PREMIJER i ministar unutrašnjih poslova, kao i većina ministara, ove godine neće ići na odmor. Moj prijatelj, večiti skeptik, a posebno kad je reč o mogućnosti da aktuelna vlada nešto popravi, kaže: "Od toga se i plašim!"

Premijer Ivica Dačić izjavio je, u udarničkom duhu, da je zadovoljan radom vlade Srbije u prvih mesec dana. On je dodao da vlada radi kao tim, efikasno i da nema nikakvih trzavica i ponovio da ove godine neće ići na odmor. Većina ministara u vladi nije išla na letovanje, zajedno smo radili sve vreme – rekao je Dačić.

A onda je Aleksandar Vučić, deo tog tima, a u funkciji prvog potpredsednika Dačićeve vlade, pripretio novim izborima ukoliko se na lokalnim izborima ne preslika ustrojstvo republičke moći i tu se mogla naslutiti prva pukotina već posle mesec dana zajedničkog, timskog rada na preporodu Srbije.

Ko će da čeka sto dana za prve ocene rada vlade? Niko, pa ni stranke koje je čine. Vladimir Goati u nekakvom intervjuu ocenjuje da rejting Srpske napredne stranke (SNS) trenutno raste, ali procenjuje da će posle sto dana vladavine početi da pada. Meni to, da oprosti uvaženi Goati, izgleda kao vračanje u bob ili jagnjeću plećku.

Tačno je da je SNS, glavni partner u vladinoj koaliciji, stvorio utisak u delu ogorčene javnosti da može nešto brzo da popravi, makar hapšenjima zbog afera koje svima bodu oči, ali ovaj narod nije toliko blesav da poveruje da će Nikolić i Vučić da pretvore vodu u vino u jednom tromesečju.

Njihov rejting u očima javnosti zavisiće od mogućnosti da istovremeno povuku stotinu malih poteza kojima će pokazati nameru da prvo stabilizuju prilike u društvu. Drugo je pitanje da li oni to mogu. Osim dežurnog Vučića, najagilnija je Zorana Mihajlović, ministarka energetike i svega još pomalo, u stručnoj i političkoj javnosti upamćena kao savetnica Miroslava Labusa iz vremena njegovog potpredsedavanja u čini mi se dve vlade, koja je odnekud obećala pojeftinjenje "dnevne struje", izgrdila Ruse zbog visoke cene derivata, rešila da ukine trgovinu strujom, odnosno da trgovinu strujom vrati u državne ruke, ukinula Dulićevu kampanju "Očistimo Srbiju" i još, što bi rekli, svašta nešto.

Ona pokazuje angažman dostojan nekog ko je vaspitavan u Dinkićevoj školi političke izuzetnosti, ali to samo po sebi nije garancija da je sve što predlaže pametno, prihvatljivo i racionalno. Ostali ministri SNS-a slabo se vide i još manje čuju. Možda se tek vežbaju, posebno ovi što im je pripala sfera nadgradnje, a još posebnije kulture i ostalih zafrkancija gde nema šanse da nekog uhapsite ili da nešto pojeftini.

Ako je verovati Dačiću, nisu ni oni otišli na odmor već se slabo, rekao bih, snalaze u poslovima koji su im povereni, mada će, kako čujem, najpre biti da ih Vučić drži na kratkoj uzdi da se ne bi raspevali pre vremena i bili izvrgnuti javnoj poruzi. Vrh SNS-a potpuno je svestan sopstvenih mana i možda pomalo uplašen od složenosti i obima posla koji ih je dočekao.

Njihovi kadrovi su još u senci i tu će da ostanu dok se ne uvežbaju da puštaju ispravne zvuke, pa je Vučić, pored svih obaveza, natovario sebi na vrat i portparolstvo svim ovim poslovima. Nije čudo da mu je gornji pritisak bio dvesta. Očuvanje rejtinga na mišiće nije disciplina koja će bilo kome doneti dobro. Zdravstveno i politički.

Srbi i susedi:
Oh, kako dobar alibi!

A ONDA SE, kao plimni talas, dakle u zakonito predvidljivim razmacima, pojavio Jelko Kacin, evropski birokrata srednjeg ranga zadužen za Srbiju. Ovi naši, Nikolić, Dačić i ostali ispuštali su ritualne zvuke oko privrženosti evropskim idejama, ali, što reče premijer, ne po

foto: Tanjug

svaku cenu, dok je Kacin dozvolio sebi nešto više.

Prvo, izjavio je da Srbiji nema napretka dok "davi samu sebe i susede". Ovo o nama nije ni morao da nam kaže. Vidimo i sami da smo modri u licu, ali ono sa susedima nije baš najjasnije. Najmanje je reč o uzajamnom hvatanju za gušu, mada je i to preterana ocena. Da li je moguće da u Briselu nema ozbiljnog analitičara koji bi kuknjavu o srpskom penetrizmu i hegemonističkim težnjama prepoznao kao glavni odušak naših suseda kad god zapadnu u političke ili ekonomske teškoće?

Kog to suseda Srbija davi? Rumune, Mađare, Bugare... Teško da je Kacin mislio na njih. Crnogorcima idu izbori i oni će nas da udave kuknjavom kako jedan pop i dve već raspolućene srpske stranke pomračuju "majsku zoru", Makedonija ima zapadni problem pa se ne žali na pritiske sa severa, Federalna Bosna i ne radi ništa drugo nego izmišlja kako Beograd izmišlja zavere... Srpske tragove u hrvatskom političkom životu pomela je "Oluja." I ko nam je tu ostao? Kosovo! Tačno je, davimo se uzajamno, ali je Srbija pokazala hvale vrednu spremnost da pregovore podigne na visok politički nivo što, nadam se, ne znači da oni treba da dobiju sve, a Srbija "šupalj nos do očiju."

Upotrebom množine, da mi davimo susede, Kacin generalizuje srpsku politiku i pokušava da napravi širi osnov za svako evropsko odbijanje srpskih pristupnih ambicija.

Očevid:
Istražne radnje i rodoljubi

Drugo, Kacin radi ono zbog čega je, kad bih preterivao, izbio Prvi svetski rat. Počeo je da sprovodi istražne radnje oko spornih privatizacija. Srbija je 1914. odbila ultimatum Austrougraske da njihovi policamajsteri istražuju na tlu Srbije pozadinu ubistva nadvojvode Ferdinanda, a Kacin je, baš u Vojvodini, odlučio da napravi očevid oko spornih privatizacija – Jugoremedije u Zrenjaninu i ATP Vojvodina u Novom Sadu. Sindikat Zrenjaninaca izdao je saopštenje u kome tvrdi da Kacin podržava pogrešnu stranu, a u Novom Sadu odbili su da ga puste u upravnu zgradu, pa je spolja gledao ono što ni iznutra ne bi razumeo.

Ovaj gest, zatvaranje vrata upravne zgrade Kacinu, naišao je na oduševljene komentare na sajtovima domaće štampe koji odišu tolikim rodoljubljem da ih neću, s obzirom na to da smo pristojne novine, citirati. Problem je, međutim, u nečem drugom. Kacin se ovde doživljava, nezasluženo, kao slika Evrope i njenih vrednosti pa me čudi da podrška EU nije još više pala, posebno nakon izbora na kojima su pobedile stranke koje su formirale vladu. Meni se čini da je evropsko opredeljenje Srbije jače od svih iskušenja u ma kom pojavnom obliku da nam se prikažu.

Možda bi Kacinov susret sa Srbima sa "dna kace" bio uspešniji, efektniji i produktivniji da je obišao neku drugu destinaciju od ovih pomenutih. Mada, sumnjam. Evropa traži od nas, u smislu borbe protiv korupcije i radi uspostavljanja zakonitosti, a delom i radi zaštite interesa evropskih firmi koje ovde posluju ili su to pokušale, da se ispitaju 24 sporne privatizacije, što smo, koliko shvatam izjave domaćih zvaničnika, mi prihvatili.

Ovde je zavladalo opšte uverenje da niko neće u EU dok ne uhvati "svog Iva Sanadera". Kandidata ima dosta. Neki su opet u vlasti. Ali, nije na Kacinu da im crta fotorobot. Eno ga Vučić, pa nek uhapsi...

Dopišite sami ako vas nije sramota da to radite bez dokaza. ◂

Odmeravanje snaga

Zašto su svi gradovi upitni, a samo je Beograd – neupitan. I da li je? Posle poslednje sednice Glavnog odbora SNS-a Vučić je potvrdio da je jedna od tema bila vlast u Beogradu i podsetio da je rekao da ne može da bude gradonačelnik budući da se zna kako su građani Beograda glasali. Nije, međutim, bio određen kad je reč o tome da li Dragan Đilas treba da ostane gradonačelnik

Reči Aleksandra Vučića pre neki dan na Glavnom odboru SNS-a da će vlast na lokalu biti ili "prekomponovana" ili će se ići na nove izbore ocenjene su kao pucanj iz prazne puške. Mada je Vučić dao rok da se vlast na lokalu promeni do 3. septembra i obećao da će se, čim se bude vratio iz Moskve, na prvom sledećem GO SNS-a razgovarati o zahtevu novosadskih naprednjaka da se ponovo glasa o sporazumu SNS-a sa SPS-om, koalicionim partnerima se, bar spolja tako deluje, ne žuri mnogo. Kako reče Boško Ničić (URS), gradonačelnik Zaječara, "gaće mi se tresu zbog straha od Aleksandra Vučića". Tresle se ne tresle, Vučić je na Glavnom odboru pored Novog Sada i Leskovca zaokružio i Zaječar kao grad u kojem očekuje da će naprednjaci ući u vlast. A Bošku Ničiću su mediji već prognozirali da će "pasti" zbog kobnih gaća.

U stvari, od tri republička koaliciona partnera, samo u centrali URS-a kažu da se oni ne mešaju u odluke svojih lokalnih odbora.

Novosadske naprednjake, koji su predvodnici i ostalih pobunjenika SNS-a po Srbiji, iznerviralo je odugovlačenje socijalista, ta samouverena opuštenost, pa nije ni čudo što je Vučić i na sednici GO morao da ponovi kako niko neće ponižavati SNS i da naprednjaci ne traže vlast "već elementarno poštovanje i odgovornost". Najglasniji među pobunjenicima, predsednik novosadskog odbora SNS-a Miloš Vučević, inače naprednjački kandidat za gradonačelnika Novog Sada, pojasnio je značenje Vučićevih reči: "Ne može se sedeti na dve stolice, ne može se ponižavati SNS. Socijalisti su, recimo, u Beogradu dobili tri puta manje glasova od nas, a danas drže u glavnom gradu 30 odsto preduzeća." Zato Vučević uporno govori da je nedopustivo da SPS u Beogradu, Novom Sadu, Kikindi, Somboru, Leskovcu i drugim gradovima još nije napravio koaliciju sa SNS-om mada za to postoje uslovi.

SPO SRUŠIO PAVLIČIĆA: Možda uslovi postoje, ali je na terenu drugačije. Na dan zaključenja ovog broja "Vremena" (utorak 28. avgust 2012), predstavnici novosadskih naprednjaka predali su zahtev za sazivanje vanredne sednice Skupštine Novog Sada i za smenjivanje gradonačelnika Igora Pavličića (DS). Petnaestorici naprednjačkih odbornika pridružila su se šestorica odbornika iz Romske demokratske partije i trojica odbornika SPO-a (odborničke grupa "Svi za Novi Sad") s kojima je SNS u subotu potpisao memorandum o zajedničkom delovanju. Dalje, Pavličićevu smenu zatražili su i pet odbornika DSS-a, ali i šest odbornika iz grupe "Novi Sad – odmah" koju čini pet bivših odbornika Pokreta "Dveri", u međuvremenu isključenih iz te stranke, i jedan bivši nopovac, odbornik vlaške partije Nijedan od ponuđenih odgovora, takođe isključen iz svoje partije. Kad se svi oni saberu, zajedno još uvek nemaju većinu. Ima ih ukupno 35 a za većinu im je potrebno 40 od 78 odbornika novosadskog parlamenta. Fali im sedam odbornika SPS-a, koji, mada se premišljaju, demokratama više ne mogu da obezbede većinu: 15 odbornika DS-a plus 12 LSV-a plus sedam SPS-a plus jedan iz SVM-a, tačno je 38 što nije dovoljno za većinu. Jedino da pomoć potraže od radikala koji imaju 5 odbornika koji s naprednjacima neće, a nisu odbacili saradnju s demokratama i ligašima. Rok za održavanje vanredne sednice parlamenta je dve nedelje od predaje zahteva. Na potezu je Aleksandra Jerkov, predsednica Skupštine grada Novog Sada.

Tri musketara Vuka Draškovića iz Novog Sada "povukla su nogu" i otpočela obaranje Pavličića sa mesta gradonačelnika. Razume se da je, posle vidovdanske zdravice Vuka Draškovića Borisu Tadiću: "nevjera ti sedi uz koljeno, i kod skuta pije 'ladno vino", kad su socijalisti izdali demokrate, SPO morao da se ogradi od poteza trojice svojih članova. Aleksandar Jugović, potpredsednik SPO-a, zato je rekao da je Gradski odbor SPO-a Novog Sada doneo

n na lokalu

DA LI ĆE OPSTATI KOALICIJA SOCIJALISTA I DEMOKRATA U BEOGRADU: Ivica Dačić i Dragan Đilas

foto: Fonet

odluku o uskraćivanju podrške Pavličiću bez saglasnosti predsedništva i predsednika stranke, jer po statutu imaju pravo na samostalno odlučivanje. Nemanja Starović, potpredsednik GrO SPO Novog Sada i portparol stranke, kaže u razgovoru za "Vreme" da odluka novosadskog SPO-a nema nikakve veze sa odnosima SPO-a i Demokratske stranke, a pogotovo ne sa stavom Srpskog pokreta obnove prema Borisu Tadiću: "Mi i dalje DS doživljavamo kao svog partnera, ali to ne znači da zato treba da podržavamo svako loše kadrovsko rešenje u DS-u. U slučaju Novog Sada radi se o jednom tako lošem i negativnom rešenju kao što je Igor Pavličić, koji je za četiri godine uspeo da sroza rezultat svoje stranke na izborima sa 60.000 glasova na 31.000. A to je samo jedan od razloga. Naš odnos prema Igoru Pavličiću identičan je odnosu LSV-a prema njemu. Ligaši su u svom saopštenju jasno rekli da je jedini i isključivi krivac za raspad vladajuće koalicije u Novom Sadu – Igor Pavličić."

MILO ZA DRAGO: Starović još podseća da, recimo u Somboru, gde je SPO izašao samostalno na izbore i osvojio četiri odbornička mandata, DS nije hteo ni da razgovara sa njima, već su političke partnere našli u Demokratskoj stranci Srbije i Srpskoj radikalnoj stranci. Tada su kazali da je to stvar lokalne politike i da to sa odnosima dve stranke nema nikakve veze. I u opštini Lapovo je, kaže Starović, slična priča. Srpski pokret obnove i DS su u ovoj opštini osvojili otprilike isto, oko 25 odsto glasova, pa su mogli u direktnom partnerstvu da formiraju vlast u Lapovu, ali se DS odlučio da vlast pravi sa svima drugima sem sa Srpskim pokretom obnove, uključujući i odbornike Pokreta "Dveri". A da ne govorimo da su demokrate u opštinama Rakovica i Smederevska Palanka stupile direktno u vlast sa naprednjacima. "U svim tim pojedinačnim slučajevima oni su govorili da na lokalnom nivou nema visoke politike nego biraju isključivo one partnere s kojima mogu da lično da ostvare najbolju saradnju", kaže Starović.

Vladajuća koalicija Novog Sada je, podseća ovaj espeovac, prethodne četiri godine sve vreme bila u krizi i to baš zbog Igora Pavličića koji je uz pomoć odbornika tadašnje opozicije (Maje Gojković i ostalih, prim.n.) uspeo da donese Statut grada Novog Sada koji je u suprotnosti sa Zakonom o lokalnoj samoupravi: "Reč je o političkom nasilju Igora Pavličića, moram reći, jer koalicioni partneri DS-a u Novom Sadu LSV i SPO nisu glasali za ovaj Statut. Pre dva meseca smo dogovorili da se Statut izmeni i usaglasi sa Zakonom, i Pavličić je to obećao mada do dana današnjeg nije svoj potpis stavio na koalicioni sporazum koji je usmeno dogovoren."

S druge strane, poznavaoci prilika u političkoj čaršiji Novog Sada tvrde da je posredi klasična trgovina: "Jer, kako im nije smetao Pavličić kad su pre dva meseca izdelili gradski plen za 24 sata, javna preduzeća i ostale fotelje? Pa ko je dobio ZIG (Zavod za izgradnju grada)? Verovatno su im naprednjaci dali još koju direktorsku fotelju više", pretpostavlja jedan novosadski demokrata blizak ligašima.

Kako bilo, SPS ponovo odlučuje, i očigledno ih nije uplašila Vučićeva pretnja novim izborima. Poručuju da će sve biti u skladu s dogovorom vladajuće koalicije na republičkom nivou, ali da ne treba praviti "brzoplete" poteze koji ne bi bili u interesu lokalnih zajednica. Baš kao i u vreme pregovora sa demokratama o vladajućoj koaliciji letos, socijalisti odugovlače pričama o "principijelnosti" i "interesu građana", iza kojih se kriju zahtevi da i oni uđu u vlast u opštinama u kojima su na vlasti naprednjaci i ili regionalci: Ivanjica, Knić, Kuršumlija, Nova Varoš...

Neki upućeni Vojvođani tvrde da su se socijalisti i naprednjaci sve dogovorili, samo je problem u stranačkoj podeli plena posebno u Novom Sadu jer SPS i na lokalu traži više od naprednjaka nego što je to ikada smeo da traži od ►

NA UDARU DOJUČERAŠNJEG PARTNERA: Igor Pavličić, gradonačelnik Novog Sada

demokrata, ali i da će "stvar leći do 10. septembra" ne samo u Novom Sadu. Za to vreme sve vojvođanske opštine strepe od promene vlasti, sem tri: Subotica, Vršac i Inđija. Tamo su, navodno, sigurni da im naprednjaci neće pokvariti račun. Tako su, navodno, pri kraju razgovori SNS-a i SPS-a o formiranju nove vlasti u Somboru, Kikindi, Kuli, Šidu... dok su u Baču, Zrenjaninu, Pančevu, Pećincima, Rumi, Bačkoj Palanci i Sremskoj Mitrovici već formirali naprednjačko-socijalističku vlast.

ZAŠTO SE KOLA LOME NA LESKOVCU: Naprednjaci su, nije da nisu, pokušali da zaljuljaju i Inđiju. Kada je Goran Ješić posle 12 godina na čelu Inđije rešio da se povuče sa tog mesta jer je u vojvođanskoj vladi postao potpredsednik i pokrajinski sekretar za poljoprivredu. I posle ovih izbora lako je napravio skupštinsku većinu sa odbornicima SPS-a i DSS-a (17 + 5 + 3), ali kada je na njegovo mesto došao Petar Filipović (DS), njegov dugogodišnji pomoćnik, naprednjaci su počeli da spominju mogućnost prekomponovanja vlasti, opet upirući prstom na socijaliste. Goran Ješić, međutim, i danas sa stopostotnom sigurnošću tvrdi za "Vreme": "Inđija je stabilna." Novi gradonačelnik Filipović je nešto obazriviji, ali ipak siguran u koalicione partnere: "Ništa nije nemoguće, naravno, ali promena vlasti u Inđiji ipak nije realna, tačno je da su opozicione partije u gradu pokušale da promene vlast, ali bez uspeha." Čini se da Inđija ne može "pasti", na prvom mestu zbog za naprednjake nezgodne matematike: lokalni parlament ima 37 odbornika, 17 sa liste Goran Ješić, pet je socijalista, šest naprednjaka, dva ligaša, tri su odbornika DSS-a i četiri radikala.

I u ostatku Srbije je slično, mada ima i obrta, recimo u Smederevskoj Palanci, gde je SPS istisnut zato što su SNS i demokrate – napravili vlast. SPS je napustio koaliciju sa DS-om i započeo pregovore sa naprednjacima, ali dogodila im se noćna mora Ivice Dačića iz predizborne kampanje i postizbornih pregovora i sa jednima i sa drugima – velika koalicija.

I u Leskovcu, gradu kojem je Vučić lično obećao novu naprednjačku vlast, bar kad je matematika u pitanju, moglo bi da se dogodi slično. Od 75 odbornika leskovačkog parlamenta, DS-ova su 22 odbornika, 18 su odbornici SNS-a, koalicija SPS-PUPS-SDPS osvojila je 12 odbornika, URS 11, Nova Srbija 4, Jedinstvena Srbija 4, DSS 4. Stara "žuto-crvena" vlast u Leskovcu ponovo je formirana posle ovih izbora sa nekoliko URS-ovih odbornika (dva Maje Gojković, jedan reformista i jedna odbornica URS-a koja je pretrčala u DS). Leskovački socijalisti tvrde pazar, nećkaju se, hoće li s naprednjacima ili neće. A dok se oni nećkaju, naprednjaci i demokrate bi imali čistu poziciju, 40 odbornika. Leskovački socijalisti se pravdaju da još nisu dobili odluku centrale pa ne mogu ni da raspravljaju o tome. U stvari, ne da se Živojin Stefanović, predsednik Skupštine grada Leskovca, koji je, ima tome mesec dana, izjavljivao kako neće njemu da diktira centrala u Beogradu šta će i kako da radi jer zna se ko je Živojin Stefanović. U razgovoru za "Vreme" Stefanović je ublažio svoj stav pa sad kaže da naredbe iz Beograda ne može biti, ali da može biti dogovora. I da Žarko Obradović, ministar prosvete, nije bio u Leskovcu da pritiska socijaliste da se opasulje i da naprave vladu s naprednjacima, nego da otvori Roštiljadu: "O politici uopšte nismo pričali, to neka se zna. Kao predsednik Gradskog odbora SPS-a, znam koje su moje obaveze po Statutu SPS-a. Kada rukovodstvo donese odluku i prosledi nam je, ja ću sazvati sednicu Gradskog odbora. A onda GrO donosi odluku koja ne mora biti identična sa odlukom Glavnog odbora SPS-a. Može Gradski odbor prihvatiti stav Glavnog odbora, ali i ne mora. Onda GO ima mogućnost, ukoliko Gradski odbor ne prihvati odluku centrale, da raspusti naš Gradski odbor. Do toga neće doći. Moje lično mišljenje je da nije dobro da se preslikava vlast sa republičkog nivoa na lokal. Mislim da bi trebalo da pustimo da bude šareno, da vidimo šta ko i gde može da uradi." Šef leskovačkih socijalista ipak kaže na kraju razgovora da Gradski odbor treba da prihvati odluku Glavnog odbora i da je to u redu, ali on novu većinu neće podržati i neka ga smene! Hoće li preći u neku drugu stranku? "Biću slobodan odbornik i ništa! A neka neko kaže što to moraju kola da se slome na Leskovcu i što se lepo ne krene od prestonice?", pita Stefanović, i obećava da će sazvati sednicu Gradskog odbora SPS-a u roku od 24 sata kad dobije odluku centrale.

ŠTA JE ĐILAS VUČIĆU: Istina, zašto su svi gradovi upitni, a samo je Beograd – neupitan. I da li je? Posle poslednje sednice Glavnog odbora SNS-a Vučić je potvrdio da je jedna od tema bila vlast u Beogradu i podsetio novinare da je odmah posle majskih izbora rekao da ne može da bude gradonačelnik budući da se zna kako su građani Beograda glasali na tim izborima i ponovio da i danas tako misli. Nije, međutim, bio određen kad je reč o tome da li Dragan Đilas treba da ostane gradonačelnik ili ne: "Nijednog trenutka nisam govorio ni da ni ne, nikada to nisam na takav način rekao." Očigledno je morao da se odmakne od priča po kojima Đilas i Vučić "imaju džentlmenski dogovor o nenapadanju", te kako Đilas i Vučić imaju "zajedničke poslovne interese", te da je Đilas vladin favorit za novog lidera DS-a, i one kako će Vučić pomoći Đilasu da pokida demokrate, isto onako kako je Tadić pomogao da se pokidaju radikali, u tom pravcu.

Svejedno, poznavaoci naprednjačkih prilika podsećaju da je pred Aleksandrom Vučićem i izborna skupština na kojoj bi trebalo da postane predsednik stranke a članstvo se za sve ovo vreme pita kako je to svaki grad u Srbiji sporan, samo je Beograd nesporan. Naprednjaci se s pravom pitaju, jer niko nije zaboravio socijalistima kako su pre četiri godine, posle dogovora sa demokratama, prvo srušili koaliciju s naprednjacima u Beogradu. ◂

Zora Drčelić

ZAŠTO JAVNA UPRAVA TOLIKO KOŠTA

Na jednog policajca ili finansijskog inspektora na terenu koliko administrativaca dođe? Jedan, dva, deset?

Rutinska kontrola saobraćajne policije ume da traje i pola sata. Policajac na terenu koji kontroliše, pa policajac u stanici koji proverava podatke, pa tako redom, još jedan i još jedan.

I šta su uradili?

Uveli su obične blekberi telefone.
Pristup poverljivim policijskim informacijama na blekberi telefonu sa bilo kog mesta, omogućava da uz nekoliko klikova policajac na terenu ima sve potrebne detalje kako bi obavio svoj posao. Direktno ulazi u bazu, proverava identitet, podatke. Zapisnik pravi na blekberi telefonu i odmah ga unosi u bazu.

> Pristup poverljivim policijskim informacijama na BlackBerry telefonu sa bilo kog mesta, omogućava da uz nekoliko klikova policajac na terenu ima sve potrebne detalje kako bi obavio svoj posao

Provera dokumentacije, komunikacija sa stanicom, pitanja i traženje, a u slučaju prijave i pravljenja izveštaja vreme se i utrostručuje. Onda i policajac sa terena dođe u stanicu pa prekucava u računar ono što je pisao na terenu.

Rezultat svega je povećanje administracije, a smanjivanje vremena policajcima ili komunalnim inspektorima za rad na terenu. I svaka nova vlast priča o uštedama, a onda ista tema i na narednim izborima.

Copy-Paste rešenje iz sveta

Beograd je i dalje jedna od najbezbednijih evropskih prestonica. Mogli bi mnogi od nas puno toga da preuzmu i nauče. No ni mi ne moramo izmišljati toplu vodu, ako stvarno želimo napredak.

Policija Južnog Jorkšira (jednog okruga u Velikoj Britaniji) jednim potezom smanjila je troškove za 7,5 miliona evra i povećala prosečno prisustvo policajaca na terenu za 30 minuta po policajcu dnevno.

Komandne strukture želele su da policajci na terenu imaju pristup informacijama i policijskim zapisnicima bez posrednika, administrativaca i potrebe da se vraćaju u lokalnu policijsku stanicu, kao i da smanje vreme koje je trošeno za pravljenje izveštaja da bi ostalo više vremena za patrole na terenu.

I ne manje važna dobit je potpuna sigurnost podataka. Podaci na svakom blekberi telefonu su kriptovani prilikom svake razmene.

Ovo i slična rešenja se primenjuju u svim sektorima javne uprave, poreske službe, škole, medicinske ustanove…

Iako se ponekad čini da je u vreme krize jedino rešenje otpuštanje i povećanje količine rada, najbolja rešenja su upravo u promeni načina razmišljanja i primeni novih tehnologija.

Rusko-srpska saradnja

Spori vozovi

O najavama aktiviranja železničkog zajma, o Južnom toku i vojnoj industriji

IZGLEDA DA NOVA vlada pokušava da traži izlaz kroz istočna vrata, poluotvorena ranije, pa tako ostala. Posle audijencije ruskog ambasadora Konuzina sa Andrićevog venca, u ponedeljak 27. avgusta, došlo je saopštenje o pripremi zvaničnog susreta predsednika Srbije Tomislava Nikolića i predsednika Ruske Federacije Vladimira Putina, 11. septembra u Sočiju.

Prvi put oni su se sreli na kongresu Jedinstvene Rusije dok Nikolić još nije bio položio zakletvu kao predsednik Srbije. Još pijan od pobede, komplimentirao je Putinu da bi jedino on mogao da ga pobedi u Srbiji. Od detalja programa posete pominje se aktiviranje ruskog kredita za železnicu, ugovorenog pre dve godine, 2010, tokom susreta predsednika Borisa Tadića i Dimitrija Medvedeva tokom obeležavanja godišnjice oslobođenja Beograda od fašističkog okupatora. Posle toga u Beogradu je bio Putin, kada su mu navijači pevali na stadionu Marakana: "Ti si srpski četnik Putine, Putine..."

Biće Južni tok. Biće i para kad bude projekata.

O tom dugo zamrznutom železničkom kreditu su nekoliko dana ranije, u sredu 22. avgusta, predstavnici ruskih i srpskih železnica razgovarali sa ministrom za saobraćaj Milutinom Mrkonjićem. Najavljeno je da krajem godine treba konačno da usledi potpisivanje ugovora o izgradnji dela pruge Beograd–Pančevo, za šta je namenjeno 50 miliona evra; zatim o rekonstrukciji šest deonica na Koridoru 10, za šta treba da ide 55 miliona evra, i o nabavci dizelmotornih vozova u vrednosti od 100 miliona evra. Predsednik Skupštine Železnica Srbije Zoran Anđelković izjavio je tada da bi radovi na pruzi Beograd–Pančevo trebalo da počnu na jesen 2012. Do tada Ministarstvo finansija mora da obezbedi novac za eksproprijaciju zemljišta, a od Ministarstva za građevinu se očekuje pozitivno mišljenje o projektu.

Ministar Mrkonjić je tokom susreta železničara izjavio da sredstva iz ruskog kredita od 800 miliona dolara za železnicu neće biti preusmerena za druge potrebe, mada je tokom leta ministar finansija i ekonomije Mlađan Dinkić najavljivao da sa Rusima treba pregovarati o preusmeravanju četvrtine tog kredita za popunjavanje budžetskog deficita.

Ostaje da Ministarstvo finansija potvrdi i ratifikuje ugovor o finansijskom zaduženju, a Železnice Srbije i resorno ministarstvo treba da ugovore izvođenje prve faze radova na projektu Beograd–Pančevo i početak radova na deonicama Koridora 10.

Početkom iduće godine treba da bude precizirano kada će početi rekonstrukcija pruge Beograd–Bar za šta je namenjeno oko 200 miliona. U međuvremenu, treba da se završi projektna dokumentacija...

Što se izgradnje pruge Valjevo–Loznica tiče, za koju je potrebno 275 miliona evra, prema rečima generalnog direktora Železnica Srbije Milovana Markovića, stručnjaci iz Rusije su spremni da dođu u obilazak pruge i uvere se u kakvom je stanju, pre svega u tunelima.

VOJNA INDUSTRIJA: Nekoliko dana pre Konuzinove audijencije Aleksandar Vučić, potpredsednik vlade i ministar odbrane, od 21. do 23. avgusta, tokom boravka u Moskvi, najavio je posetu ministra odbrane Ruske Federacije Anatolija Serdjukova Beogradu, a 2. septembra na Aerodromu u Batajnici učešće ruske pilotske grupe Striži na avionima "MiG-29" na aeromitingu posvećenom stogodišnjici srpske avijacije.

Vučić je u Moskvi razgovarao sa zamenikom predsednika ruske vlade, zaduženim za odbrambenu industriju Dmitrijem Rogozinom, između ostalog i o zajedničkoj izgradnji nove fabrike složenih borbenih sistema, kako je rekao, sličnoj fabrici "Đuro Đaković", koja je u bivšoj Jugoslaviji proizvodila tankove (sovjetski "T-70" i njegovu modernizirovanu verziju M-84. Neki nagađaju da je reč o pešadijsko-oklopnom vozilu "Lazar", koje je konstruisano na osnovu iskustva Vojske SRJ iz rata sa OVK. Rečeno je samo da će stručnjaci razrađivati ideju i da je potrebno još malo vremena da se utanače detalji saradnje o kojoj se za sada malo zna.

Ruski mediji pominju saradnju srpskih proizvođača oružja sa ruskom kompanijom Rosoboroneksport, odnosno s državne korporacijom Rostehnologija u Indiji, Kini, Vijetnamu, Venecueli i Alžiru. U tom kontekstu pominju da je u šest preduzeća s preovlađujućim državnim kapitalom Zastava oružje, Krušik, Sloboda, Milan Blagojević, Prvi partizan i Prva iskra, neophodna modernizacija za koju je potrebno najmanje 100 miliona evra, jer je prosečna starost njihovih mašina oko 40 godina. Ruski mediji pominju i modernizaciju kompleksa PVO Kub sovjetske proizvodnje u naoružanju Vojske Srbije.

JUŽNI TOK: Paralelno s tim zagreva se priča o gasovodu Južni tok, čiji pomorski deo Rusi najavljuju da će početi da grade krajem 2012.

Bugarski ministar ekonomije i energije Deljan Dobrev, objavio je da su ruski Gasprom i bugarski nacionalni energetski holding, 27.

O izgubljenom ratu i Ruskom nekropolju u Beogradu

Ugovaranje velikih poslova prati i kurtoazija. Zamenik direktora Gasproma Mališev, 17. jula je posetio i poglavara Srpske pravoslavne crkve (SPC) patrijarha Irineja, koji ga je ranije odlikovao i zamolio blagoslov za izgradnju gasovoda. Srpska pravoslavna crkva je u Sremskim Karlovcima ustupila svoje prostorije novoosnovanoj Partiji Rusa, koja zastupa interese ruske nacionalne manjine u Srbiji i ljudi iz mešovitih porodica koje imaju i rusko poreklo. Od simboličnih gestova tu možda treba pomenuti da se ruski predsednik Vladimir Putin složio da se izdvoji novac za rekonstrukciju Ruskog nekroplja na Novom groblju u Beogradu, u kome je, prema pisanju ruskog lista "Izvestija", sahranjeno 124 belih generala i veliki broj soldata.

Zanimljivo je da je tom prilikom Putin u izjavi u ruskom savetu Federacije optužio boljševičku vlast za nacionalnu izdaju zbog potpisivanja Brest-Litovskog mira s Nemačkom. "Jedinstvena situacija u istoriji čovečanstva. Mi smo izgubili od Nemačke, koja je izgubila rat, kapitulirali smo pred njom, a ona je posle izvesnog vremena i sama kapitulirala pred Antantom, sa čijim smo članicama, Francuskom, Italijom i Velikom Britanijom mi zajedno ratovali protiv nje..."

SRPSKO-RUSKI DOGOVORI: Predsednik Tomislav Nikolić sa ambasadorom Ruske Federacije Aleksandrom Konuzinom i generalnim direkotorm NIS-a Kirilom Kravčenkom
foto: Tanjug

avgusta, tokom posete Sofiji zamenika direktora Gasproma Aleksandra Medvedeva, potpisali Sporazum o konstrukcionim i tehnološkim pojedinostima i da će izgradnja suvozemnog dela gasovoda kroz Bugarsku startovati decembra 2012, a ne 2013, kako je ranije bilo planirano. Bugarska se obavezuje da donese konačne investicione odluke o tom energetskom projektu do 15. novembra 2012. Ovih dana prenose se vesti da će u suvozemnom delu prvo biti građen severni krak do Austrije (koji ide preko Srbije), a potom južni krak preko Grčke do juga Italije.

Zagrebački "Jutarnji list" je objavio, 20. avgusta, da su se predstavnici kompanija Gasacro i Gasprom dogovorili o tehničkim detalje trase tranzitnog gasovoda Južni tok kroz Hrvatsku, i da su šanse pola-pola da ruska vlada i Gasprom donesu odluku da pravac gasovoda Južni tok umesto kroz Mađarsku prođe kroz Hrvatsku. Do početka gradnje 2015. trebalo bi da se osnuje kompanija Južni tok – Hrvatska, koja bi bila investitor i upravljač. Ta kompanija bi investirala 600 miliona evra u izgradnju, a suvlasnici Plinacro i Gasprom bi investirali po 300 miliona evra. Prema pisanju poslovnog dnevnika "Napi Gazdasag", mađarsko ministarstvo za nacionalni razvoj odbacilo je, međutim, medijske napise prema kojima bi ruski gasovod Južni tok mogao zaobići Mađarsku.

Što se Srbije tiče zajedničko preduzeće Južni tok Srbija registrovano je u Bernu još maja 2009. Ruska kompanija Gasprom ima 51 odsto udela u tom preduzeću, a JP Srbijagas 49 odsto.

Dmitrij Mališev, izvršni direktor kompanije Južni tok Srbija, i gosti iz Ruske Federacije obavestili su predsednika Nikolića, 17. jula, to je još bio tranzicioni period, da će pripreme za izgradnju kraka kroz Srbiji u dužini od 411 kilometara, čija je vrednost procenjena na 1,9 milijardi evra, biti okončane do oktobra ove godine, a da će njegova izgradnja započeti u decembru.

Donosilac vesti o Južnom toku bio je do sada direktor Srbijagasa Dušan Bajatović, koji je ranije saopštio da izmene trase preko Srbije neće biti, te da će cevi u Srbiju ući kod Zaječara i izaći ili kod Horgoša ili kod Bačkog Brega. Tako je rečeno u nastavku razgovora s Aleksejem Milerom, predsednikom Izvršnog odbora Gasproma, kada je on posetio Beograd, a jedino će biti skraćeni rokovi za rešavanje pitanja eksproprijacije zemljišta kuda gasovod Južni tok treba da prođe, kao i za rešavanja ekoloških izazova, za koje dokumenti treba da budu završeni. Kapacitet gasovoda preko Srbije će biti najmanje 36 milijardi kubika gasa, a na trasi će se naći i dve kompresorske stanice. O izvorima sredstava još se ne raspravlja.

Ministarka energetike, razvoja i zaštite životne sredine Zorana Mihajlović razgovarala je potom, 14. avgusta, sa ambasadorom Rusije u Srbiji Aleksandrom Konuzinom o energetskoj saradnji dve zemlje, kao i o projektu izgradnje gasovoda Južni tok i skladišta gasa u Banatskom Dvoru. Naglasila je da će prioritet rada Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine biti zauzimanje što bolje pozicije Srbije u daljoj saradnji sa Rusijom, radi obezbeđivanja povoljnije cene gasa i efikasnije realizacije započetih projekata u oblasti energetike i zaštite životne sredine. Pominjala je i želju za proširenjem saradnje. Rusi ćutke pamte i njene izjave u vreme kada je iz NGO perspektive skeptično ocenjivala srpsko učešće u projektu Južni tok.

Kada je od Vuka Jeremića preuzimao dužnost, novi ministar spoljnih poslova Ivan Mrkić je naglasio da se neće menjati spoljna politika Srbije koju je prethodni predsednik Tadić definisao kao četiri stuba – EU, SAD, Rusija, Kina. Pošto su prvu zvaničnu posetu učinili Briselu, Rusi se ne uzdržavaju da pišu da su išli kao "devojka na gledanje" pripadnici sadašnje vlasti najavljuju da će nastaviti poslove sa Rusijom koje su započeli prethodna Cvetkovićeva vlada i Koštuničina pre nje. Da li će nešto od toga biti ubrzano, videće se. Za sada su to samo najave, karakteristične za "prvih 100 dana".

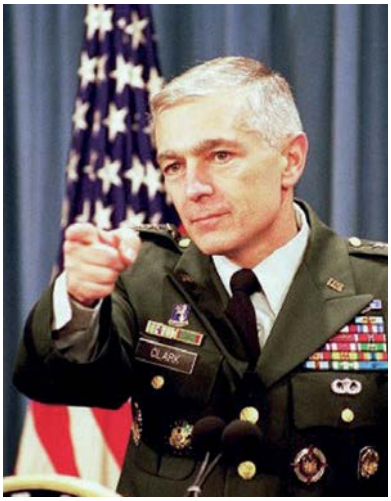
Neki od tih poslova su se odvijali po svom neumitnom ritmu velikih sporih mlinova, kakav je slučaj s megaprojektom Južni tok, a neki, kao aktiviranje železničkog zajma, šlajfovali su iz do sada nedovoljno objašnjenih razloga. Tako to, valjda, ovde ide. Da li se neko seća koja je ono godina bila kad je Solana u Beogradu rekao da je voz za Brisel krenuo iz stanice? ◂

Milan Milošević

Amerikanci opet na Kosovu

Kosovski ministar ekonomskog razvoja Besim Bećaj za Dojče vele je rekao da to što je Medlin Olbrajt prijatelj Kosova ne znači da se neće poštovati zakonske procedure

IMENA VODEĆIH PRIPADNIKA američke administracije koji su svoje funkcije obavljali u vreme bombardovanja SRJ na javnost u Srbiji deluju kao crvena marama. Neka od "počasnih" mesta na toj listi omraženih pripadaju bivšoj državnoj sekretarki SAD Medlin Olbrajt i tadašnjem zapovedniku NATO-a, generalu Vesliju Klarku, pa nije čudno da su vesti kako dvoje pomenutih nameravaju da se aktivno uključe u biznis na Kosovu izazvala toliko pažnje u našoj zemlji. Usledilo je saopštenje Kancelarije vlade Srbije za Kosovo i Metohiju i njenog direktora Aleksandra Vulina, da je Kancelarija podnela Ustavnom sudu Srbije zahtev za ocenu ustavnosti privatizacija na celoj teritoriji KiM od 1999. godine do danas, mada imena Olbrajtove i Klarka kao povod za tu inicijativu nisu eksplicitno pomenuta.

Vulin je o privatizacijama rekao: "Čudim se što se oko ovakvih stvari ranije nije angažovalo. Ministarstvo za KiM je povuklo naš zahtev za ocenu ustavnosti privatizacije na Kosmetu. Nije mi jasno zašto, ali ova kancelarija će taj zahtev obnoviti. Ići ćemo i pred međunarodne sudove." On je izjavio i da se "ne može kupovati kradeno", da se "mora najpre utvrditi šta kome pripada, a tek kada se to utvrdi, možemo razmišljati o privatizaciji" i dodao da je "privatizacija na KiM urađena monoetnički i da Srbi u njoj nisu učestvovali, a to jednostavno nije održivo, nije moguće".

BIZNIS BEZ GRANICA: I dok mediji nagađaju da li je ova inicijativa pokušaj predstavnika novih vlasti da se predstave kao mnogo ozbiljniji zaštitnici imovine od bivše vlade, ili samo solo nastup Aleksandra Vulina koji bi da ostavi utisak čvrstine, i u drugim zemljama regiona, poput Hrvatske, pisalo se naveliko o Kosovu i Amerikancima. Povod je, međutim, navodni povlašćeni položaj američkih kompanija u kojima se na ovaj ili onaj način pojavljuju "prijatelji Kosova", i koje zbog toga poslove dobijaju pod povoljnijim uslovima nego firme iz drugih zemalja.

Nogu je povukla vest da je u "poslu veka" na

Zlatna koka

Telekom je, kao i u većini zemalja, zlatna koka koja donosi solidan profit. PTK ima više od 1,2 miliona korisnika mobilne telefonije i opslužuje oko 84.000 linija u fiksnoj mreži. Godine 2009. zabeležio je prihode od 145 miliona evra i neto dobit od 44 miliona evra. Prema podacima Telekoma Srbije (TS) imovina Telekoma Kosova (TK) predstavlja 7,5 odsto ukupne imovine Telekoma Srbije, a prema stanju iz 1999. godine, samo oprema TS u fiksnoj telefoniji na KiM vredna je više od 77 miliona evra.

Žestokih reakcija sa srpske strane na najavu privatizacije PTK bilo je i ranije. Kada je septembra 2010. kosovsko ministarstvo za ekonomiju i finansije saopštilo je da je pet međunarodnih telekomunikacionih kompanija zainteresovano za privatizaciju, TS je zatražio od tih kompanija da povuku svoje ponude, jer je reč o "otetoj imovini TS-a". U pismu koje je TS poslao operatorima navedeno je da će, ukoliko se obavi bilo kakva transakcija sa njegovom otetom imovinom na KiM, srpska kompanija preduzeti sve pravne mere "pred sudovima sedišta ponuđača, kao i pred evropskim jurisdikcijama". Na prvom tenderu posao je dobio Hrvatski telekom, u kome većinsko vlasništvo ima Dojče telekom, ali je kasnije nemačka firma odustala od tog posla sa obrazloženjem da se na Kosovu vode postupci protiv bivših šefova te kompanije koji su bili umešani u korupciju i da neće učestvovati u tom poslu dok afera ne dobije epilog.

Kosovu, prodaji 75 odsto Pošta i telekomunikacije Kosova (PTK), među pet kompanija koje su zadovoljile uslove tendera i firma Olbrajt kapital menadžment (ACM), u vlasništvu Medlin Olbrajt. Hrvatski "Jutarnji list" piše da je do odluke o prodaji "porodičnog srebra" došlo odmah posle sastanka kosovskih zvaničnika sa sadašnjom američkom državnom sekretarkom Hilari Klinton, i da mnogi smatraju da je rezultat tendera unapred poznat, odnosno da će pobediti ACM, što zbog blagonaklonosti prema Olbrajtovoj koja se svojski zalagala za nezavisnost Kosova, što zbog njenog još jakog uticaja i dobrih odnosa sa predsednikom SAD Barakom Obamom.

Što se tiče penzionisanog generala Veslija Klarka, i njegov biznis se tiče energetike. Bivši komandant NATO-a je direktor kanadske firme Inviditi koja se bavi alternativnim izvorima energije. Kompanija je tražila dozvolu za istraživanje zaliha uglja na zapadu Kosova kako bi utvrdila da li bi se isplatila proizvodnja sintetičke nafte preradom lignita, čije se rezerve na Kosovu procenjuju na 14 milijardi tona. Pominje se da je kompanija spremna da, ukoliko se ispostavi da je projekat isplativ, uloži osam milijardi dolara. Inviditi je zatražio dozvolu za istraživanje zaliha uglja još krajem aprila, ali je još nije dobio.

Prištinski mediji kažu da kosovska vlada očekuje da bi PTK mogli da prodaju za sumu od 300 do 600 miliona evra, i da će se veći deo tog novca upotrebiti za gradnju autoputa od granice sa Albanijom do Merdara, na administrativnoj liniji sa Srbijom. I u tom poslu su nezaobilazni Amerikanci. Gradnju tog puta počeo je američko-turski konzorcijum Behtel-Enka, u kome je, po navodima medija, doskora u upravnom odboru bio i Džok Kovi, bivši zamenik šefa UNMIK-a. Pominje se i da će pomenuti konzorcijum sigurno biti izvođač radova na autoputu od Prištine do Skoplja, mada će se zvanično o tom poslu pričati tek sledeće godine.

REAKCIJE NA KOSOVU: Kosovski ministar ekonomskog razvoja Besim Bećaj za Dojče vele je rekao da to što je Medlin Olbrajt prijatelj Kosova ne znači da se neće poštovati zakonske procedure. "Nama je jako drago da imamo, recimo, američko-turski konzorcijum koji radi naš autoput prema Albaniji i da se povezujemo u budućnosti sa Srbijom. Imamo jako dobru kombinaciju na aerodromu Priština. To je francuska i turska kombinacija. Sad nedavno smo imali investicije u energetici na izgradnji hidrocentrale u Dečanima, gde je austrijska kompanija investirala 55 miliona evra u prvoj fazi. Imamo sad i Tursku koja je ušla u distribuciju struje", rekao je Bećaj, napominjući da vlada veliko interesovanje i za kosovsko rudno blago, da nije reč samo o kompaniji ►

SAD, NEKAD I SAD: Medlin Olbrajt i Vesli Klark, poslovni ratnici (levo); Aleksandar Vulin na novom zadatku

Vrednost i privatizacija

U lavini reakcija na Vulinovu najavu tužbe Ustavnom sudu, počelo je licitiranje o vrednosti imovine na KiM na koju Srbija polaže pravo. U Privrednoj komori Srbije (PKS) rečeno je da se ta imovina procenjuje na više od 200 milijardi dolara. Vrednost imovine oko 1500 do sada privatizovanih srpskih firmi na KiM procenjuje se na više od 1,5 milijardi dolara, pokazuju podaci PKS-a, uz tvrdnju da imovina preduzeća u sredinama gde je većinsko srpsko stanovništvo vredi oko dve milijarde evra.

Iz Prištine su poručili da Srbija nema pravo da se meša u privatizaciju, a iz Kosovske agencije za privatizaciju poručuju da će se rad na privatizaciji nastaviti "bez obzira na prazne političke izjave".

Privatizaciju na Kosovu, koja je počela 2003. godine, do aprila 2008. godine nadgledala je Kosovska poverilačka agencija koja je funkcionisala pod UNMIK-om, da bi se nakon stupanja na snagu Ustava Kosova njena ovlašćenja prenela na Kosovsku agenciju za privatizaciju, u kojoj kažu da je privatizovano više od 300 društvenih preduzeća, od čije prodaje je prikupljeno preko 500 miliona evra.

IKONA: "Trepča radi, Beograd se gradi"
foto: AP photo

Veslija Klarka, već da su zainteresovane i druge američke, kanadske, grčke, turske i britanske kompanije.

Predsednik Privredne komore SAD na Kosovu Arian Zeka ocenio je da američke kompanije nisu dovoljno prisutne na Kosovu zato što im najčešće ne odgovaraju uslovi kosovskog tržišta. On smatra da je zato interesovanje velikih kompanija povezanih sa imenima Olbrajtove ili Klarka veoma važno, jer oni mogu preneti i ostalim američkim firmama da Kosovo nudi dobre uslove za poslovanje. Neki drugi, poput direktora prištinskog Instituta za razvojna istraživanja Riinvest, Ljumira Abdidžikua, ne vidi ništa loše u tome da na tenderima za privatizaciju bude i političkog uticaja ukoliko je to u nacionalnom interesu, pominjući da su na Kosovu "naša bogatstva najviše davali turskim firmama i to nije fenomen koji se dešava samo na Kosovu, već i u regionu".

Sagovornik "Vremena" koji radi u jednoj nevladinoj organizaciji na Kosovu, a koji je želeo da ostane anoniman, kaže da mu se čini da je tema privatizacije više prisutna u Srbiji nego na Kosovu, gde su glavne priče kraj nadgledane nezavisnosti i dešavanja na severu Kosova. "Tačno je da su američke i turske firme u prodoru na Kosovu, velike evropske firme ne učestvuju, zbog toga evropske diplomate izražavaju nezadovoljstvo privatizacijom, ali samo u neformalnim razgovorima, ne u razgovorima sa vladinim zvaničnicima. Autoput je najviše podelio javnost, ali je to bilo pre nekoliko godina, i to ne zbog toga što ga gradi američko-turska kompanija, već zato što je cena koja je između 700 miliona i 1,2 milijarde evra prevelika, a gradi se iz budžeta", smatra on.

Rada Trajković, poslanica u parlamentu Kosova, kaže za "Vreme" da očigledno postoji tendencija da se prilikom privatizacije favorizuju strane kompanije čiji su vlasnici ili važni ljudi čelnici američke administracije iz vremena bombardovanja. "To je realnost koja ne treba da čudi jer je ta administracija učvrstila i drži gospodina Tačija na vlasti, a on im se revanšira za aboliciju koju je dobio za mnogobrojna krivična dela. Druge zemlje su izbačene iz konkurencije. Ako se pojavi američka firma u kojoj su Olbrajtova, Klark, Voker, svi znaju da će dobiti na tenderu. Imaju prednost i zbog dobrih odnosa sa Demokratskom partijom predsednika Baraka Obame. Ne znam ko sve ima biznis na Kosovu, tek će biti privatizacija, ko zna ko će sve vaskrsnuti. Mislim da to i u EU izaziva nezadovoljstvo i otpor, jer teret održavanja stanja na Kosovu je velikim delom na EU."

Što se tiče same privatizacije, Trajkovićeva smatra da bi ona trebalo da se odvija uz poštovanje prava vlasništva – ako je potrebno, u dogovoru Beograda i Prištine – i da je za Srbe na Kosovu privatizacija najbolje rešenje, posebno privatizacija javnih preduzeća, jer će tako možda u preraspodeli moći naći zaposlenje ukoliko poseduju potrebne kvalifikacije i stručnost. "Sada postoji etnička diskriminacija u takvim firmama. Pozitivan primer je privatizacija aerodroma koji je kupila turska kompanija. Za kratko vreme je uklonjena ikonografija poput gomile zastava sa likom Adema Jašarija i slične stvari, što je stvaralo neprijatan osećaj, otvorile su se mogućnosti da se tu i Srbi zaposle."

Na pitanje o tužbi Ustavnom sudu Srbije, Trajkovićeva kaže da se po Rezoluciji 1244 sva imovina na KiM daje na korišćenje Međunarodnoj misiji bez prava otuđenja. "Da li je naša vlada namignula netransparentno na ranije privatizacije, ne znam, ne znam ni da li država ozbiljno stoji iza ove ideje. Ako bi država ozbiljno ušla u pitanje vlasništva državnih objekata, ispostavilo bi se da su mnogi takvi objekti već prodati Albancima, a ne zna se gde su pare završile."

Reakcije u vrhovima sadašnjih vlasti u Srbiji na Vulinovi inicijativu bile su mlake. Ministar finansija i privrede Mlađan Dinkić je rekao: "Ustavni sud treba da to uradi, a što se tiče nas, mi pratimo šta će se desiti i u ovom trenutku samo gledamo sa pažnjom taj proces." Što se tiče procene vrednosti imovine na Kosovu gde se barata stotinama milijardi evra (vidi okvir), možda je najbliži istini bio komentator koji je na veb-sajtu jednih dnevnih novina napisao: "Ala su ga zamastili. Cela Srbija ne vredi 200 milijardi." No, takve bombastične izjave daju sliku o nekom bogatstvu "sa strane" koje bi nas možda moglo izvući iz krize i siromaštva, a sada ga koriste Albanci i njihovi američki mentori. Sve i da su podaci tačni, dok ne dođe do ozbiljnih razgovora između Beograda i Prištine o imovinskom statusu, to pitanje neće ni početi da se rešava, a ti razgovori nisu ni pomenuti u dnevnom redu jesenjih pregovora. Shodno tome, odluka Ustavnog suda kojom bi utvrdio neustavnost postupka privatizacije kosovskih preduzeća svela bi se na dokazivanje "da smo mi u pravu" pred domaćom javnošću, nešto poput suđenja čelnicima NATO-a u vreme Miloševića pred domaćim sudovima.

U svakom slučaju, sigurno je da kapital sledi oružje, ili je bolje reći da oružje krči put kapitalu, ne samo na Kosovu (vidi okvir). U pomenutim poslovima na Kosovu mnogo je nagađanja, a malo dokaza, jer iza "prijateljskih dogovora" retko ostaju pisani tragovi. Bivše političare kompanije i angažuju zbog njihovih dobrih veza u određenim područjima, a što se tiče Kosova, Amerikanci su tu neprikosnoveni. Neki od njih, poput Veslija Klarka, rade na više polja. Bivši general, osim angažovanja oko energetike na Kosovu, postao je voditelj rijaliti programa *"Stars Earn Stripes"* (Zvezde se takmiče za odlikovanja), emisije u kojoj se poznate ličnosti bore u lažiranim bitkama, gde će Klark ocenjivati fizičku veštinu zvezda. Možda ova dva zanimanja i nisu tako daleko, jer mnogima ono što se dešava oko privatizacije na Kosovu liči na rijaliti šou, iako Hašim Tači tvrdi da Kosovo ima najstabilnije institucije u regionu i da je vlada u Prištini posvećena borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. ◂

Momir Turudić

ACADEMY AWARD WINNER
HELEN MIRREN

MARTINA GEDECK

KÁROLY EPERJES

DIRECTED BY ACADEMY AWARD WINNER ISTVÁN SZABÓ

VRATA

U BIOSKOPIMA OD 6. SEPTEMBRA

WWW.MCF.RS

Foto: Tanjug

Novi Pazar: Rehabilitacija kvislinga

Sporni efendija

Spomen-ploča postavljena u čast Aćifa Hadžiahmetovića Bljute u Novom Pazaru otvorila je novi front između Srba i Bošnjaka i pokazuje da ni nova vlada nema ideju kako da poboljša odnose sa manjinama kao i njihov status

Varoš Ivanjica se nalazi na sedamdesetak kilometara severoistočno od Novog Pazara. U centru varoši, naspram lokalne crkve i spomen-parka palim borcima u borbi protiv okupatora, podignut je veliki spomenik komandantu Jugoslovenske vojske u otadžbini, pukovniku Dragoslavu Draži Mihailoviću. Velika bronzana figura postavljena je na nesrazmerno mali postament. Draža je u uniformi, likom i stasom onakav kako ga pamte istorijske knjige. Spomenik je ispred drvenog kućerka koji bi trebalo da bude kuća iz koje je Draža potekao. On je rođen u Ivanjici i predstavlja simbol grada, pa nije ni čudo što se lokalna zajednica odlučila i pre sudske rehabilitacije "vođe četnika" da svoj grad ulepša takvim spomenikom ispred koga se slika svaki putnik namernik.

Kada se pređe planina Golija, dolazimo u Novi Pazar, centar Sandžaka, oblasti koja se s raspadom SFRJ našla podeljena između BiH, Crne Gore i Srbije. Deo u Srbiji administrativno je podeljen na dva okruga: Zlatiborski i Raški. Od trenutka kada se zajednička država raspala iz Novog Pazara su dolazile dvojake vesti: u devedesetim on je bio simbol međunacionalne trpeljivosti i mesto u kome se dobro živelo zbog eksplozije trgovine zasnovane na švercu. Kao centar tekstilne industrije bio je mesto gde se za malo para mogla kupiti odlična kopija poznatog svetskog brenda i gde se za kratko vreme razvilo na desetine privatnih preduzeća. Poslednja decenija promenila je sliku grada koji ima status najmlađeg u čitavoj Srbiji: on je postao mesto problema, mesto u kome se međusobno sukobljavaju različite bošnjačke struje, mesto preplavljeno nasiljem, kriminalom i drogom.

U takvu atmosferu i takav utisak, koju poslednjih godina sizifovski pokušavaju da promene i gradska uprava i lokalne nevladine organizacije, uletela je početkom avgusta spomen-tabla u čast Aćifa Efendi Hadžiahmetovića Bljute, ratnog komandanta Novog Pazara. Tablu je postavilo Bošnjačko nacionalno vijeće (BNV) u tehničkom mandatu, predvođeno Esadom Džudževićem, dugogodišnjim partijskim saborcem Sulejmana Ugljanina, koji je i sam svojim prisustvom uveličao postavljanje table. Na njoj je slika Aćifova i natpis u kome mu Bošnjaci zahvaljuju za ono što je učinio za njihovu zajednicu tokom Drugog svetskog rata. Kako su objasnili iz BNV-a, tabla se postavlja u okviru manifestacije Godina bošnjačkog kulturnog nasleđa koja podrazumeva niz aktivnosti koje i ovaj "organ" sprovodi jer mu je to u mandatu. Treba još reći da je pomenuti BNV onaj koji je podržavao vladu Srbije jer pre dve godine nije htela da dozvoli da ovom institucijom upravljaju ljudi koji su bliski muftiji Islamske zajednice u Srbiji Muameru Zukorliću. Dakle, tablu koja je izazvala ljutu reakciju dela srpske vlade postavila je institucija koja se finansira iz budžeta Republike Srbije.

Kako se Sulejman Ugljanin vratio iz Novog Pazara tako je usledio informativni razgovor sa prvim potpredsednikom vlade Aleksandrom Vučićem i, posle toga, obećanje da će tabla biti uklonjena. Vučić je rekao da je nedopustivo da se tako nešto postavlja u čast čoveka koji je odgovoran za pogibiju 7000 Srba u Novom Pazaru i okolini tokom okupacije, što se vodi kao zvaničan podatak, ali bez objašnjenja kako se do te brojke došlo.

I, sada imamo kontroverzu koja obnavlja nacionalnu netrpeljivost: za većinu Bošnjaka je Aćif Efendija pozitivna ličnost koja je uspela da zaštiti

grad od većih stradanja tokom nemačke invazije, a Srbi, odnosno srpski istoričari, u njemu vide klasičnog koljača srpskog stanovništva na tom prostoru. Činjenica je da je Aćifa streljala partizanska vlast pošto je preuzela Novi Pazar krajem 1944. godine.

Ovaj Pazarac je bio jedan od viđenijih ljudi u Sandžaku između dva svetska rata. Nije bio ni beg ni hodža, već je prošao civilno obrazovanje: imao je oficirski čin jer je završio vojnu akademiju u Bitolju, istu koju i modernizator Turske, Kemal Ataturk. Bio je poslanik u parlamentu Kraljevine nakon Prvog i jeste bio na čelu "odbrane Pazara" tokom Drugog svetskog rata. Neki izvori iz Pazara tvrde da se nije sukobljavao ni sa partizanima ni sa četnicima: kažu da ima svedoka koji mogu da potvrde da je pio zajedno sa nekim četnicima. U danima kada je sa svojim jedinicama ulazio u Novi Pazar, age i begovi su ga dočekali sa kolačima, baš kao i Nemce iza toga, sve sa idejom da priznaju svaku vlast i da je važno sačuvati glavu na ramenima. O tome šta se dogodilo tokom okupacije sa nebošnjačkim stanovništvom postoje izvori koji idu u prilog onima koji kažu da je radio na njihovom istrebljivanju.

Uglavnom, tabla je postavljena, prašina se podigla, ale i bauci sa internet foruma i lokalnih sandžačkih portala su se probudili i sada je teško vratiti se nazad: Beograd traži da lokalne vlasti tablu uklone, a lokalno stanovništvo je opet pod povišenom tenzijom, taman kada se mislilo da je stvar umirena izbornom propašću muftije Zukorlića. Gledano lokalno, njemu je i od stanovništva nepriznato Bošnjačko nacionalno vijeće uletelo na teren, ali se i on tu bio oglasio pre nego što će otići u Srebrenicu da tamo prijavi svoj boravak, iz pijeteta prema bošnjačkim žrtvama. Reakciju Beograda protumačio je kao još jedan napad na Bošnjake, i to od onih koji su direktno branili najveće koljače ove manjine: Dražu Mihailovića i Ratka Mladića. Na forumima već imamo fanatike koji se potpisuju kao Sandžačka oslobodilačka armija, pozivaju na ustanak i već imaju planove o organizovanju jedinica na celom prostoru Sandžaka. Čak i pojedini umereni Bošnjaci, koji uvek u ovakvim tarapanama najviše nastradaju, javno pominju čin rehabilitacije Draže Mihailovića i četničkog pokreta uopšte kao okidač za radikalizaciju prilika na jugozapadu Srbije.

Esad Džudžević i društvo poručuju, sada kada im se opet otvorio prostor za medijsko eksponiranje, da tabla nikada neće biti skinuta, a i ako bude, da će onda vlada Srbije morati da ukloni još stotine tabli koje će oni svuda postavljati boreći se za pravo Bošnjaka da čuvaju svoj identitet i svoje vrednosti. Tako se još jednom dogodilo da pokušaji pravljenja neke druge slike o Sandžaku ostanu bezuspešni kada se iz duboke prošlosti aktiviraju nikada do kraja razrešeni sukobi. Neki Bošnjaci misle da Aćifa treba slaviti onako kako Srbi slave Dražu. Draža i njegovi lokalni saradnici su za Beograd prihvatljivi, ali neki tamo lokalni heroj koji dolazi iz korpusa neke manjinske zajednice nikako nije. Sada ni oni bošnjački prvaci koje je Beograd popularisao nekoliko godina unazad nisu dobri i ne rade onako kako bi se od njih očekivalo, a tabloidizovani mediji iz prestonice samo pojačavaju tenziju jednostavnim "objašnjenjima".

U takvom rasporedu snaga teško se može očekivati neki dobar ishod, ma koliko se Rasim Ljajić trudio i ma koliko želeli da kroz neke "normalne" stvari uključe građane Sandžaka u sve procese u Srbiji. Dokle god je osećanje loše i dokle god se pripadnici manjina osećaju loše "dobra biti neće".

Ili, kako u Pazaru kažu, "ne daš umrijet, ne daš živjet". ◂

Slobodan Georgijev

Sve za narod, VREME 1129

Poštovanje ustava je opšti interes

Nema nikakve greške u tome što se predsednik Nikolić odrekao mesta predsednika partije. Naprotiv, on je time potvrdio da neće kršiti Ustav, što se već događalo i ostavilo pogubne posledice

Piše: Vesna Pešić

Ivan Milenković je netačno zaključio da se Tomislav Nikolić poneo kukavički, pobegao iz partijske borbe, odustao od svojih predizbornih obećanja i nedozvoljeno zauzeo mesto tumača i branioca opšteg interesa time što se odrekao mesta predsednika u svojoj stranci, te izjavio da je predsednik svih građana a ne samo onih koji su za njega glasali. Glavni argument je da u politici postoje samo stranke i da bez njih nema opšteg interesa, jer one, svaki put iznova, iz svoje partikularne pozicije, definišu opšti interes. Pošto opšti interes ne postoji, nego samo stranački, dakle, partikularne političke ideje u beskompromisnoj borbi, Milenković zaključuje da je Nikolić, "pozivajući se na opšti interes, zauzeo natpolitičku poziciju moći u kojoj ne preuzima odgovornost za političke ideje za koje se zalagao i za čije izvršenje je dobio mandat od građana, ali preuzima odgovornost za ono za šta ni od koga, nigde i nikada nije dobio ovlašćenje, on preuzima odgovornost za artikulaciju opšteg interesa. Nikolić je samoga sebe inaugurisao u povlašćenog tumača (i čuvara) opšteg interesa, čime ide direktno protiv višepartijskog sistema."

Ni manje ni više nego, eto, time što više nije predsednik stranke, predsednik Nikolić ukida višepartijski sistem! Da je ovo tačno, morala bi se javnost debelo uznemiriti, priznajem da bih prva bila među uzbunjivačima ako bi se zaista radilo o ukidanju demokratije i višepartijskog sistema.

Tu postoje dva problema koja previđa Milenković. Prvo je pitanje gde je smešten opšti interes, da li on uopšte postoji, a ako postoji, u kakvoj je vezi sa parlamentarnom demokratijom, te borbom različitih partijskih ideologija. Drugo je pitanje vidljivih defekata našeg političkog sistema koji daju loše rezultate i stvaraju konfuziju u izbornoj kampanji za mesto predsednika.

Posle sedam brda i citata Dragana Markovića Palme u kojima briljira o tome šta je politika, Ivan Milenković stiže do pluralizma političkih ideologija čiji nosioci ne pucaju u glavu protivnicima, nego se mirno smenjuju na vlasti, zato da bi ustvrdio da se u takvim političkim sistemima, *pre* političkih borbi, uopšte ne može definisati bilo kakav opšti interes, pa ide i dalje, tvrdeći da opšti interes u takvim sistemima uopšte i ne postoji. Ako bi tako bilo, na čemu bi se zasnivala sloboda demokratskog izražavanja različitih ideologija, političkog organizovanja i regularne smenjivosti vlasti, ako *sama demokratija* ne bi predstavljala taj opšti interes, javno dobro, najčešće zapisano i zaštićeno ustavom. Takav sistem se zove ustavna demokratija. Opšti interesi i vrednosti jedne zajednice, kao što su ljudska prava, vladavina prva, podela vlasti, način funkcionisanja političkih ustanova itd. definiše ustav koji nastaje kroz najšire debate, najbolje u situacijama visoke mobilizacije građana i putem ustavotvorne skupštine. Takvi se ustavi ne menjaju kako koja partija dođe na vlast, naprotiv, u starim i stabilnim demokratijama ustav se teško i retko menja, što ne znači da su opšti interesi zapisani u ustavu od boga dati i nepromenljivi. Dok se ne napravi novi dogovor, ustav se mora poštovati a to se odnosi na sve osnovne političke institucije kao glavne nosioce državne vlasti.

Kako sem političkih stranaka postoji ustav kao čuvar opštih interesa zajednice, državne institucije vlasti, na primer pravosudni sistem koji ne vrši nikakvu političku tj. partijsku funkciju (što izgleda Dragan Marković Palma ne priznaje), a tu su i građani i njihova udruženja, nikako nije jasno zašto institucija predsednika Republike ne bi mogla biti shvaćena kao mesto simboličkog jedinstva zajednice, kako je ona i definisana našim ustavom. Naravno, ne mora tako, ali Ustav Srbije kaže da predsednik Republike "izražava državno jedinstvo Republike Srbije". Ako je tako po Ustavu, nema ničeg pogrešnog u tome da predsednik Srbije bude predsednik svih građana, ne zato što će za sebe prigrabiti pravo na tumačenje opšteg interesa, niti nekakvu natpolitičku moć koju mi niko nije dao, nego po tome što mu je uloga *reprezentativna* i ne meša se u praktičnu politiku koja je u nadležnosti vlade, pa tako i stranaka. Predsednik države, bilo da je to onaj koji ima velika ovlašćenja kao u SAD, ili naš sa veoma ograničenim nadležnostima, mora pred građanima položiti zakletvu da će poštovati ustav. Predsednik koji poštuje ustav nema šta da izmišlja neki opšti interes, jer je baš to – poštovanje ustava – opšti interes prvoga reda. Predsednik u našem sistemu parlamentarne demokratije ne treba da bude mesto političkih tj. stranačkih borbi, što se vidi i po tome što se izbori za predsednika i parlament (i vladu) ne poklapaju, odnosno predsednički i parlamentarni mandat nisu istog trajanja.

Ako imamo prethodno u vidu, nema nikakve greške u tome što se predsednik Nikolić odrekao mesta predsednika partije. Naprotiv, on je time potvrdio da neće kršiti Ustav, što se već događalo i ostavilo pogubne posledice. Zbog određenog institucionalnog defekta, o čemu smo pisali i profesor Dušan Pavlović i ja, može doći (a i došlo je) do situacije da Predsednik države preko partijske funkcije enormno

Ideologija i politika

Sve za narod

Zašto je Tomislav Nikolić kukavica? Zato što je, ispunjavajući predizborno obećanje, dao ostavku na mesto predsednika svoje partije, opravdavajući taj čin željom da bude predsednik svih građana, a ne samo onih koji su glas dali njemu i njegovoj partiji. Nije li, barem u ovom slučaju, Pančić bio odveć grub? Jer, em je Nikolić ispunio predizborno obećanje, em, time, radi u interesu celine (svih građana), a ne u interesu interesne grupe (SNS) u čije ime je pobedio na izborima

U DVEMA SVOJIM recentnim "nuspojavama" Teofil je Pančić pokrenuo jedno od ključnih pitanja za funkcionisanje ustavne parlamentarne demokratije (ne samo kod nas): mesto i uloga političkih partija u političkom sistemu. U prvom tekstu ("Vreme" 1125) Pančić je pokazao zbog čega je Milica Delević, odbijajući ponuđeno mesto ministarke inostranih poslova, ispoštovala demokratska pravila igre. Stajući u odbranu gesta M. Delević, Pančić je, eksplicitno, u pitanje doveo i pojam zajedničkog interesa. U tradicionalnom shvatanju odnosa celine (zajednica) i dela (partija), celina prethodi delu, ona je starija od dela, ona ima prednost u odnosu na deo, što znači da ako partijski interes prevladuje nad interesom čitave zajednice – a to ne zvuči dobro našem uhu sviklom na muziku opšteg interesa, narodne sabornosti i državne harmonije – to znači da je problem u partijama, a ne u pojmu opšteg interesa. Celina se, naime, ne sme dovoditi u pitanje. Popularna metafora tog metafizičkog odnosa – još je Aristotel rezonovao na taj način – kaže da je, naravno, bolje odseći bolesnu ruku, gangrenoznu nogu, čak ostati i bez nekog još redeg organa, kako bi se očuvala celovitost tela (odnosno ono što preostane... Osim, dabome, kada je Kosovo u pitanju, pošto je ono srce Celine). Upravo su tu predizbornu pjesmicu izvodile partije koje su danas na vlasti u Srbiji, iz čega je proistekao drugi Pančićev tekst.

Na finu razoružavajuće iskrenosti bivšeg gradonačelnika Jagodine Dragana Markovića, koji se slatko izrugao svima onima koji su poverovali u demagoško trućanje o deparitizaciji javnog prostora, Pančić je izvarirao isti motiv ("Vreme" 1128), pleviven opaskom o političkom kukavičluku predsednika Srbije. Zašto je Tomislav Nikolić kukavica? Zato što je, ispunjavajući predizborno obećanje, dao ostavku na mesto predsednika svoje partije, opravdavajući taj čin željom da bude predsednik svih građana, a ne samo onih koji su glas dali njemu i njegovoj partiji. Nije li, barem u ovom slučaju, Pančić bio odveć grub? Em je Nikolić ispunio predizborno obećanje, em, time, radi u interesu celine (svih građana), a ne u interesu interesne grupe (SNS) u čije ime je pobedio na izborima. Nije li Nikolić doslednji, iskreniji, manje demagog od Markovića Palme, koji otvoreno kaže da su predizborna obećanja o deparitizaciji mamac za naivne i glupe, te im, tim povodom, saspe u lice: Šta, poverovali ste u predizborna obećanja o deparitizaciji javnog prostora? Pa vi, ljudi, nemate pojma. Vi nemate pojma šta je to politika. Jer politika, barem na ravni parlamentarnih demokratija, jeste konstituisanje javnog prostora u utakmici različitih pogleda na svet. Takmaci u toj igri su političke partije. Više nijih. Iz toga sledi da je Nikoličev šest nepolitički (kukavički) jer on izlazi iz igre. On je, Pozivajući se na opšti interes, zauzeo natpolitički položaj moći u kojoj ne preuzima odgovornost za političke ideje za koje se zalagao i za čije izvršenje je dobio mandat od građana, ali preuzima odgovornost za ono za šta ni od koga, nigde i nikad nije dobio ovlašćenje, on preuzima odgovornost za artikulaciju opšteg interesa. Nikolić je samoga sebe inaugurisao u povlašćenog tumača (i čuvara) opšteg interesa, čime ide direktno protiv ideje višepartijskog sistema. Šta bi, naime, Nikolić, ili bilo koga drugog, preporučivalo za takvo jedno mesto? Odgovor: ništa. *Nada*. Šta ako se meni ili čitavoj grupi građana išli ili sličnih pogleda na svet ne dopada kako Nikolić artikuliše opšti interes? Što je normalna pojava u slobodnim, pa i neslobodnim društvima (jedino što u ovim drugima ne smete naglas da iskažete šta mislite). Stvar i jeste upravo u tome da ne postoji povlašćeno mesto tumača, a Nikolić je na to mesto samoga sebe postavio.

Problem je, međutim, što ni političke partije ne preuzimaju odgovornost za sopstvene zamisli, dodušе iz opravdanih razloga: one nikakve zamisli ni nemaju.

Kraj velikih priča

Da bi se razumelo kako je moguće da deo (partija) prethodi celini (zajednici, društvu, državi), te da je upravo predpost dela nad celinom uslov mogućnosti dobrog funkcionisanja celine, potrebno je se na nekim teorijsko-filozofskim pretpostavkama. Pojam ideologije u tom je pogledu egzemplaran.

NADSTRANAČKI: Tomislav Nikolić

STRANAČKI: Milica Delević

Samo je, valjda, Mihajlu Markoviću, filozofu, mogla da padne na pamet upečatljivo bizarna ideja o jednopartijskom pluralizmu

Jedna od parola savremene političke filozofije jeste da živimo u postideološkom dobu (sinonimno se koristе i izrazi postmoderno doba, postpolitičko doba, ili postistorijsko vreme). Ta tvrdnja, to čudno otpremanje ideologije u penziju uprkos tome što rođenim očima vidimo da ideologije i dalje rade punom parom, jedan je od izrazito loše shvaćenih motiva savremene političke teorije (a i prakse). Naravno da ideologije i dalje rade, ali kada kažemo da živimo u postideološkom dobu, mi ne kažemo da ideologija nema, već da ne postoji jedna dominantna ideologija, ideologija koja ima prednost u odnosu na druge ideološke projekte, što bi imalo važiti barem za ustavne parlamentarne demokratije liberalnog tipa. Ovakva postavka podložna je barem dvama prigovorima: nije li i sama tvrdnja da živimo u postideološkom dobu – ideološka, te ona, ta tvrdnja, poništava sebe samu? Odnosno, nije li ideologija liberalizma vodeći ideološki koncept u istim tim liberalnim parlamentarnim demokratijama koje se diče pluralnošću ideoloških projekata? Ova i ovakva pitanja, međutim, glavno su svedočanstvo o tome da se ideja o postideološkom dobu teško shvata. To su, naime, rđava pitanja.

Slavna tvrdnja francuskog filozofa Žan-Fransoa Liotara da prisustvujemo kraju velikih priča, iznesena u njegovoj slavnoj knjižici *Postmoderni uslov* (*La condition postmoderne* iz 1979), dočekana je zapanjujuće plitkim reakcijama. Liotaru se zamera da je proglašenje kraja velikih priča i samo jedna velika priča, što je paradoks koji poništava samu tvrdnju. Kao kada bih tvrdio, recimo, da su svi ljudi mrtvi, ne uzimajući u obzir da sam ja živ. Velika priča je, u ovom kontekstu, isto što i ideologija, a Liotarova bi se ideja dala i ovako razumeti: nameđu jednog, velikog ideološkog projekta, kakav je, recimo, bio komunizam, danas imamo čitavo mnoštvo malih ideoloških projekata, malih priča koje u liberalnim demokratijama uživaju jednak tretman na političkoj sceni, računajući čak i one priče koje u pitanje dovode sam politički liberalizam. Jednak tretman, znači da nijedna nije, pre stupanja na scenu, odbačena. Liotarova je priča, utoliko, jedna od priča koje ulaze u utakmicu za prevlast na političkoj sceni i ona ni po čemu nema prednost u odnosu na druge priče. Liotarova priča i sama pripada skupu malih priča. Postojanje više ideologija na istom mestu i u isto vreme, događaj je bez presedana u istoriji političkih ideja i poredaka. Doskora tako je nešto bilo nezamislivo, i još zbog nečeg Liotarova priča nema prednost u odnosu na bilo koju drugu priču: ona sama nije ideološka, ona ne predlaže nikakav pozitivan projekt, već konstatuje stanje stvari u negativnim kategorijama. Liotar ne kaže koja priča ima prednost nad drugim pričama. On ne kaže koji je način života najbolji – što je odlika svake ideološke projekcije – već samo kaže sledeće: nijedna priča nema apriornu prednost u odnosu na bilo koju drugu priču.

Metak u potiljak

Šta je, dakle, ideologija? Ideologija je, uvek, pozitivan projekat kojim se predlaže i brani najbolji način uređenja jedne političke zajednice, kao i načini ispunjenja te ideje. Ideologija tvrdi koji je način života najbolji, te šta ljudi treba da rade da bi živeli tim, po definiciji, po prepostavci, po ideološkoj tvrdnji, najboljim načinom života. Nema ideologije koja nije pozitivan projekat. Ona ti kaže šta imaš činiti da bi bio srećan. Čak i manijaci poput Brejvika imaju pozitivan projekat. Staljin i Hitler, manijaci još većeg kalibra od jezivog Norvežanina, takođe su imali jasan pozitivan odnos prema stvarnosti: oni su tačno znali šta je ljudima činiti da bi ovi živeli u savršenom svetu. O Mau, koji se isticao kreativnošću, da i ne govorimo. I Marks je shvatao snagu ideologije, ali je, po našem skromnom mišljenju, dao upravo poražavajuće rđavo određenje ideologije kao lažne svesti. Ukoliko se, naime, ideologija odredi kao lažna svest, uvek se nađe neka budalетina koja će da tvrdi kako je njegova svest prava, jedina i istinita, te se ume dogoditi da se kriva svest ispravlja metkom u potiljak ideološkog neistomišljenika. Problem, dakle, nije toliko u sadržaju ideologije – potpuno je normalno da postoje različite zamisli uređenja ljudskih društava – koliko u tome kako da izbegnemo da se u ime jedne ideologije puca u potiljak onome ko ima na umu ideologiju različitu od naše. Drugim rečima: kako obezbediti da se u jednom političkom poretku nadmeću različite zamisli o uređenju tog poretka, a da se istovremeno ne samo uzajamno ne poubijaju, nego da poredak učine funkcionalnim?

U jednopartijskim sistemima to je bilo, naravno, nemoguće. Takva se pitanja, uostalom, nisu postavljala jer nije bilo konkurentnih pogleda na svet, nije bilo različitih ideologija. Imali smo samo jednu. Onu najbolju. Ko se nije slagao sa njenim usrećiteljskim naporima bio je, u srećnijim i redim slučajevima, slobodan otići iz zemlje, fasovati zatvor, ili radni logor u manje srećnim okolnostima, ili metkom u potiljak promeniti mišljenje. Ustavne parlamentarne demokratije, tome nasuprot, odlikuje postojanje više partija, odnosno više pogleda na svet, više ideologija koje konkurišu jedna drugoj. Slobodan sam, dakle, zalagati se ▸

Uzurpacija ustanova koja se dogodila za vreme predsedničkog mandata Borisa Tadića, uključujući i osnovno demokratsko pravilo o nezavisnosti tri grane vlasti, posebno sudske, nanela je ogromnu štetu Srbiji i njenim građanima

proširi svoja ovlašćenja i tako debelo krši Ustav, što neminovno narušava interese građana. Uzurpacija ustanova koja se dogodila za vreme predsedničkog mandata Borisa Tadića, uključujući i osnovno demokratsko pravilo o nezavisnosti tri grane vlasti, posebno sudske, nanela je ogromnu štetu Srbiji i njenim građanima. Nema ničeg pogubnijeg za sve građane nego intencionalno rušenje vladavine prava i jednakosti pred zakonom. Ako se ovog puta radi o poruci da će Ustav biti poštovan, od strane samog predsednika države koji će, odbacivanjem partijske funkcije, odagnati sumnje da će proširivati svoja ustavna ovlašćenja, to bi bio pomak u dobrom pravcu, a nikako se ne može oceniti kao nekakva krivica, kukavičluk, bežanje od odgovornosti i ukidanje višepartijskog sistema. Njegova je odgovornost u tome da svoja ovlašćenja vrši poštujući Ustav. Na stranu i to što Ustav kaže da predsednik Republike ne može vršiti nijednu drugu javnu funkciju, a predsednik stranke jeste takva funkcija, jer stranke u Srbiji žive od budžeta, od novca svih građana.

Onaj institucionalni defekt koji sam već pominjala (sadržaj pronaći na drugom mestu), veoma je vidljiv u predsedničkoj kampanji. Naime, u Srbiji se predsednik države bira direktnim glasovima građana, svake pete godine, a ovlašćenja su mu mala, uglavnom protokolarne prirode. U kampanji dolazi do konfuzije, jer se kandidat za budućeg predsednika bavi pitanjima iz nadležnosti vlade, na primer, ekonomskim problemima, nezaposlenošću, infrastrukturom, platama i penzijama, malim i srednjim preduzećima i čime sve ne iz delatnosti vlade, a ta pitanja nisu u nadležnosti Predsednika republike. Kada se to zna, zaista je glupo da predsednička kampanja troši tolike pare, i da se daju gomile obećanja, koja nisu u nadležnosti te državne institucije. To bi se moglo popraviti na dva načina. Jedan je da takav predsednik bude biran u parlamentu, a drugi je da se kampanja zaista svede na data ovlašćenja, ali da se direktni izbor ipak sačuva radi potvrde osnovne uloge predsednika – simboličkog jedinstva Republike Srbije. Radikalni pristup bi mogao biti dogovor oko uvođenja predsedničkog umesto parlamentarnog sistema.

Imajući primer u susednoj Hrvatskoj, u kojoj predsednik Republike uopšte i nije bio predsednik stranke, nego samo važan član jedne stranke, utoliko je bio bolji i prihvatljiviji za predsedničkog kandidata i ulogu predsednika. Što bi sada odricanje od funkcije predsednika stranke Tomislava Nikolića bio neki neviđeni greh, kukavičluk i sve ostale budalaštine o natpolitičkoj moći koja izmišlja nekakav opšti interes? Opet na primeru hrvatskog predsednika Josipovića, ovih smo dana videli kako je sasvim neprikladno kada se predsednik Republike, zadužen za jedinstvo, odjednom zajapuri od nekakvih interesa koji mu nisu u opisu radnog mesta, pa udari na građanina i poslanika Milorada Pupovca, i to predstavnika srpske manjine, i počne da se meša u to šta ta manjina treba da radi, ko je dobar a ko nije dobar njen predstavnik. Zamislimo, kako bismo reagovali da tako nešto padne na pamet predsedniku Nikoliću, da sređuje Mađare ili Bošnjake, pa ja mislim da bi mu onda dobro došao Ivan Milenković. ◂

Šumski požari

Srbija u plamenu

“Gori i nebo i zemlja. Noć je, a ima više svetla nego iznad Beograda”, kaže Cana Lazić (75), meštanka zaseoka Lazići u selu Zaovine, na Tari. Ljudi, mahom stariji, bili su spremni za evakuaciju, ali je vetar oko ponoći promenio pravac i udaljio požar od sela. Na Tari nije bilo žrtava ni povređenih, ali iza vatre više nije bilo ni šuma ni livada, od kojih lokalni meštani žive

OD KANTE DO HELIKOPTERA: Borba sa vatrom

Foto: Tanjug

PREMA PRVIM, GRUBIM procenama, 10.000 hektara spržene zemlje koja je nekad bila pod šumama bilans je više stotina požara koji su svakodnevno divljali širom Srbije. Najdramatičnije je bilo u subotu 25. avgusta kod mesta Gornja Gorevnica blizu Čačka, kada su tri osobe zadobile opekotine, a zbog nekontrolisanog širenja vatre evakuisano je stanovništvo iz nekoliko sela. U trenutku kada nastaje ovaj tekst, u utorak po podne, situacija se umnogome popravila. U noći između nedelje i ponedeljka promenilo se vreme: nakon desetak pakleno vrelih dana pala je kiša, a temperatura se sa 40 i više stepeni spustila na mnogo prijatnijih dvadesetak. Broj požara se od gotovo 400 u nedelju spustio na ispod 200 u ponedeljak, da bi, prema poslednjim informacijama, u utorak sva velika žarišta po Srbiji bila ugašena, sem na Tari. Požar je tamo lokalizovan i preostali su tzv. džepovi po kotlinama koji se gase iz vazduha – naletima prevashodno velikih ruskih aviona, “berijeva 200” nosivosti 12 tona i “iljušina 76” koji u jednom naletu može da prospe čak 42 tone vode na vatrom ugrožene teritorije. Letovi ova dva aviona i helikoptera “kamov 32” deo su projekta Srpsko-ruskog humanitarnog centra u Nišu koji funkcioniše od 2007. godine; ruska pomoć u gašenju šumskih požara u letnjim mesecima je upravo to – pomoć – s obzirom na to da je potpuno besplatna.

SVAKO ČUDO ZA TRI DANA: Kao i obično, avgust je pravo doba za prebrojavanja raznih vrsta. Srećom, ovoga puta na toj listi nije bilo žrtava, ali se – post festum, naravno – može do mile volje vajkati o slaboj, nedovoljnoj prevenciji od šumskih požara, “nezapamćenoj suši”, “tropskim temperaturama”; zbrajaju se hiljade hektara zgarišta, gomilaju milioni pretrpljene štete, prave planovi za pomoć i obnovu upropašćenih područja. A opet, već godinama potrebe Srbije za odbranu od požara su iste: nedostaju novac, ljudi i mehanizacija. Prema rečima Predraga Marića, načelnika sektora za vanredne situacije u Ministarstvu unutrašnjih poslova, od vazduhoplovne “flote” Srbija ima tri helikoptera nosivosti 1,2 tone i tri poljoprivredna aviona. I to je sve.

“Srbija ima 3000 vatrogasaca, a po normama EU, prema broju stanovnika treba da ih ima oko 7000”, kaže Marić za “Vreme”. “Mi smo država koja je stalno u nedostatku novca, a možda smo i država koja lakše opredeljuje novac za naknadu štete nego za ulaganje u preventivu. I to je tako unazad desetak godina. Ovo što sada govorim, ne činim sa pozicije protivnika ili poštovaoca bilo koje političke opcije, nego prosto mislim – takav smo narod: ‘neće to nama da se desi’. O svemu ovome o čemu sada pričamo, pričaće se još nekoliko dana i posle će se to zaboraviti. To je tako. Ali ono što bih voleo da doživim jeste da Srbija ima sopstvene kapacitete. Ne mislim na avione, nego na helikoptere malo veće nosivosti. Prava preventiva je kad imate barem 4000 vatrogasaca, a ne 3000; kada imate bar dva velika helikoptera uz ove postojeće; kada pravite protivpožarne puteve u šumama van sezone, a ne kada požar izbije; najzad, kada svest ljudi bude takva da se ne pale strni usevi na otvorenom. To je čitav jedan set mera, pa i povrh svega toga, ne možete na ekstremno visokim temperaturama isključiti izbijanje požara zbog najbanalnijih stvari. Recimo, voz prođe, zavarniči – upali se suva trava; ili, obična polomljena staklena flaša zaboravljena u šumi. Ovde je reč o kombinaciji svega toga. Ključ preventive je u novcu, pravilno usmerenom novcu – u službu koja se bavi tim poslom, u lokalne samouprave, a ne samo u naknadu štete.”

KAD VETAR ODLUČUJE O SUDBINI SELA: Iako su svi veliki požari pod kontrolom, planina Tara još uvek ne može da se otrgne od

Foto: Tanjug

Foto: Tanjug

Foto: Fonet

smrtonosnog zagrljaja vatre. Poznavaoci terena tvrde da je to posledica dva faktora: konfiguracije terena i sastava šume. Zbog činjenice da je na Tari priroda takva "da ljudska noga na mnogim mestima ne može da kroči", požar ni u kom slučaju ne može da se stavi pod kontrolu bez podrške iz vazduha, ma sa koliko ljudi raspolagali. Ni čista borova šuma, kojom se Tara odlikuje, ne pomaže: požari koji zahvataju borovu šumu, tzv. "krunski", najlakše se prenose, a najteže gase. Stoga i ne čude izjave meštana tarskih zaseoka Lazići i Đurići da stabla, prepuna smole, "izgore za par minuta, brže od sveće". U sudbonosnoj noći između nedelje i ponedeljka, meštani su bili spremni za evakuaciju: vetar je gonio požar iz pravca zaseoka Đurići ka Lazićima i širio ga – doleti zapaljeni ugarak ili šišarka, i požar odmah bukne na novom mestu. Uz napomenu da "ne pamti ovakav požar", Cana Lazić (75 godina) ovim rečima za "Vreme" opisuje noć 26. na 27. avgust: "Gori i nebo i zemlja. Noć je, a ima više svetla nego iznad Beograda." Zaselak ipak nije evakuisan, jer je pred ponoć vetar promenio pravac. Meštani, uglavnom stariji ljudi, žive od seče šume i gajenja stoke – onima kojima su izgorele šuma i livade ostali su bez ikakvih sredstava za život, i o tome tek sada počinju da misle.

U utorak po podne Miodrag Petrović, rukovodilac službe nadzora Nacionalnog parka "Tara", imao je utisak da se požar ipak još uvek širi. "Procena je da je vatrom zahvaćeno oko hiljadu hektara. Od jutros (utorak) obuhvaćeno je još možda 10-20 hektara, teško je proceniti zato što je veliki dim, koji pokriva veliku površinu – ne znamo da li je to samo dim, ili je i vatra ispod njega. Približava se ka Graovcu i Popovićima, ali držaćemo ga koliko god se bude moglo držati. Reč je o privatnom vlasništvu, koje se ne nalazi u Nacionalnom parku, ali to su nam prve komšije – stavili smo na raspolaganje kompletno ljudstvo i tehniku koju imamo na raspolaganju: jednu cisternu, dva dostavna vozila, džipove 'lada niva' i između 50 i 100 angažovanih ljudi. Kada prođe požar, prvo počinje sanacija terena, uklanjaju se izgorela stabla i panjevi, a potom sledi pošumljavanje. Tako se radi u državnom sektoru – tako bi trebalo i u privatnom, ali je pitanje da li će ljudi to moći da urade, jer se uglavnom radi o staračkim domaćinstvima. Na primer, mi smo u petak bili gore u zaseoku Rujevice. Osim nas desetoro koji smo gasili požar, u zaseoku su bila dva čoveka i jedno dete od 10 godina", kaže Miodrag Petrović za "Vreme". ►

POMOĆ IZ RUSIJE: Protivpožarni avion Foto: Tanjug

ZAKON O POŽARU I FAKTOR "ČOVEK": Prema odredbama Zakona o zaštiti od požara, "zabranjeno je spaljivanje ostataka strnih useva, spaljivanje smeća na otvorenom prostoru i spaljivanje biljnih ostataka", a lice koje je izazvalo požar "dužno je da vatrogasno-spasilačkoj jedinici nadoknadi troškove intervencije, u skladu s posebnim propisom". Kazne se kreću od 10 do 50 hiljada dinara ako prekršaj napravi fizičko lice; za pravna lica te kazne su u rasponu od 300 hiljada do milion dinara. Ipak, po pravilu, veoma je teško utvrditi nečiju odgovornost za nastanak požara a šteta koja nastane je praktično nemerljiva, naročito u ekološkom pogledu.

Dr Predrag Aleksić, izvršni direktor JP "Srbijašume", izričit je da je u 95 odsto slučajeva čovek izazove požar. "Čovek je najveći neprijatelj šuma", kaže dr Aleksić za "Vreme". "Požar može da izazove i udar groma, parče stakla, neki tehnološki proces koji se odvija u blizini, gde može da dođe do varničenja, ali to sve je manje bitno. Mi dva meseca imamo temperaturu od 35 do 45 stepeni, sve je izgorelo. Jedan pikavac sada da bacite iz automobila u Ibarskoj dolini, sve će živo da izgori. Novi zakon o zaštiti od požara je malo stroži i bilo bi dobro da ubuduće posluži kao faktor odvraćanja, buduće prevencije, ali niko ne može da plati tu štetu koja nastane ovakvim požarima. Ne mogu da kažem za neki konkretan slučaj, ali mi to znamo, to radimo godinama – prema našem iskustvu, požari uglavnom nastanu kada starije osobe, od 70-80 godina, koje više ne mogu dobro da rasuđuju, pale nešto oko kuće, pale njive gde je bila pšenica, i onda se to proširi na šumu, a posle toga nastane katastrofa", kaže dr Aleksić. Dodaje da za 32 godine, koliko radi, nije video veći požar od onog koji je zahvatio Gornju i Donju Gorevnicu kod Čačka: "Mi smo, uslovno govoreći, dobro prolazili, sve do ove nedelje. S obzirom na razvijenost puteva po šumama, na opremu koju posedujemo, navike stanovništva, kulturu, da ne kažem nekulturu, mi smo do ove nedelje dobro prošli – kad kažem dobro, mislim na državnu imovinu. Najveća šteta nam se desila iznad sela Donja i Gornja Gorevnica kod Čačka, gde je izgorelo 500 hektara šume, koja je veštački podignuta oko tih sela. To je jedan od najvećih požara koji se desio u poslednje vreme – ja radim 32 godine, veći požar nisam video. I da ste laik, primetili biste da je u tom području opasnost velika. Tu su kuće, narod je blizu i velika je šansa da neko pogreši. Reč je o suvom području, i po orografiji, po nadmorskoj visini, vrsti drveća, blizini ljudi, tu je mogao da se očekuje požar – ali ga nismo imali nikad u poslednjih 30-40 godina u tom području. Ljudi u tom delu su vodili računa, a sad izgleda da je neko pogrešio. Zato je potrebna velika disciplina ljudi. Mada to nije popularna mera, mi smo bili spremni da potpuno zabranimo ulazak u šumu u nekim područjima, ali je za to potrebna podrška države. Negde to daje dobar rezultat – jednostavno, nemojte da ulazite sada u šumu. Međutim, negde to nije moguće – tamo gde ljudi žive u šumi, tu ne možete da zabranite, već samo tamo gde nema potrebe za ljudima, gde nisu prinuđeni da tu budu", kaže dr Aleksić.◂

Radmilo Marković

Region u plamenu

Osim Srbije, velikih problema sa letnjim požarima imaju i Bosna i Hercegovina (Konjic, Mostar, Trebinje, Jablanica), Crna Gora (šire područje Podgorice, Zupci) i Hrvatska, u kojoj su dva muškarca privedena zbog sumnje da su izazivali požare na zadarskom području. Kao jedan od razloga ove nemoći država pred vatrom, Predrag Marić vidi i u veoma slaboj vazdušnoj floti pripravnoj za reagovanje. "Veliki broj zemalja je ovih dana tražio pomoć ruskih letelica – Albanija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina. Helikopter 'kamov 32' je pre tri dana iz Srbije poslat u BiH da gasi požar u okolini Mostara. Svugde je prošao period izuzetno vrelih dana preko 40 stepeni, to je ono što je izuzetno pogodno za požare. Ako imate sredstvo za gašenje požara u početnoj fazi, da reagujete odmah, to donekle i može da se spreči. Ali, kada nijedna zemlja, osim Hrvatske, ne raspolaže nekom ozbiljnom vazdušnom flotom za gašenje požara, onda se požar iz sata u sat širi munjevitom brzinom i imate velike površine koje je teško ugasiti. Crna Gora i Makedonija su napravile iskorak u poslednjih nekoliko godina kupovinom malih aviona "Air Tractor" nosivosti od tri do četiri tone, koji su prilično praktični, tako da oni imaju neku vrstu avijacije kojom mogu da dejstvuju. Ali, ni oni nisu dovoljni za površinu od hiljadu hektara, kao što je sad na Tari. I tu bez podrške ozbiljnih, ozbiljnih aviona teško da možete da računate na uspeh", kaže Marić

Dan posle

"Kada se požar ugasi, tek tada počinje najveći posao za ljude koji se time bave", kaže dr Aleksić. "Sve to što je izgorelo treba skloniti. To nema skoro nikakvu vrednost, a reč je o ogromnom poslu koji neće niko da radi. Mi nemamo preduzeća specijalizovana za te poslove, koja će da nam se jave na tender, nego to morate da molite nekog, da plaćate da se skloni. Mi nemamo svojih radnika za seču, ili imamo vrlo malo, to je sve privatizovano. I seča i pošumljavanje se obezbeđuju preko tendera, a ako se niko ne javi na tender, onda možemo da angažujemo neku povremenu radnu snagu na ugovor o delu. Nema kod nas dovoljno preduzeća da pružaju usluge u šumarstvu. Tu nema mnogo zarade, to je težak posao, nijedan šumarski inženjer u Srbiji nema firmu za te stvari. To vam dovoljno govori koliko je taj posao zanimljiv. Ono što mnogi misle 'sečeš i uzimaš pare', nema ništa od toga. I najbolje organizovana šumarska preduzeća u Evropi, austrijska i nemačka, ostvaruju malu dobit – ako dođete na nulu na kraju godine, to je premija.

Kada se sve preostalo od požara skloni, teren treba pošumiti. Tamo gde je bio požar, zemljištu su potpuno poremećene fizičke i hemijske osobine, u negativnom smislu, i ostaje samo pepeo. Prva kiša odnese svu tu zemlju, jer ona više nije vezana ni sa čim, samo ostane kamen. I sad na tom kamenu, ili lošem zemljištu koje ostane, treba podići šumu. To mnogo košta, mnogo vremena treba, nema radne snage, ta su sela kod nas uglavnom napuštena. I još nešto, tamo gde je šuma, recimo, stara 40 godina nije dovoljno tih 40 godina da se vratimo u poziciju u kojoj smo bili. Znači, mi ćemo tek posle pola veka možda doći na poziciju koja je nekad bila. Štete od požara su neprocenjive, ekološke pre svega."

Moleban u Valjevu

Bože, daj kišu

Pozivam i one koji u Boga ne veruju da se Bogu mole da Bog da kišu, možda će njih Bog poslušati...

foto: D. Todorović

Sredinom nedelje, prošle, u javnosti se pojavilo uputstvo, naredba, potpisana od Kancelarije valjevskog episkopa Milutina. Šta pisalo, Episkop valjevski Milutin u ljubavi poziva sve crkvene jedinice i sveštenike Eparhije valjevske da u nedelju 26. avgusta okupe verni narod i da, nakon Svete liturgije, upute molbe za kišu žednoj zemlji Sveblagom Gospodu i proroku Božjem Iliji, kome se Srbi tradicionalno mole za vreme ovakvih nesreća.

Još pisalo, Episkop poziva sva verna čeda da se ujedine u molitvi da se na našu zemlju, koja strada od suše i beskišnih oblaka, pošalje kiša, da dođu u hramove i pomole se za kišu.

I pisalo, Mnogi se pitaju, zašto je Gospod dozvolio da se takva nesreća sruči na zemlju, zašto takva kazna? Naravno, ljudski gresi i nebriga za prirodni poredak od Boga dat tvorevini, razlog su ovakvih nesreća na zemlji. Ali, mi ne smemo da okrivljujemo druge, da kod drugih tražimo razlog za nesreću, ona se sada tiče svih nas, i neka svako obrati pažnju na sebe, i neka se svako pokaje za svoje grehe...

Naravno, i kako u nas biva, odmah su se javili dežurni, naročito po društvenim mrežama, koji uzeli pitaju, zar to ima u 21. veku, šta se dosad čekalo, gde nađe da se moli u danu kad su meteorolozi najavili promenu vremena, što se ne mole za posao, zdravlje, pare, da svi ko popovi imaju para, a neki išli toliko daleko, u svom (ne)razumevanju molebana, da su tražili da Episkop, ako ne bude dovoljno kiše, podnese ostavku... Bilo tu još koječega što nije za 'artiju, ali, dosta jeresi i tog jerestičarenja, da se vidi kako bilo.

Na lokalnoj televiziji se javio i đakon Slobodan Aleksić, koji sve podrobnije objasnio, da je Episkop pozivom na moleban samo uslišio molbu vernika koji još pamte molebane Svetog ave Justina, te da je suša mala opomena da se pokajemo, naše grehe ispovedimo, i da se promenimo. Delotvornost molebana đakon je potkrepio nedavnim iskustvom iz Hilandara, gde je pet dana divljao požar, a onda su, po svedočenju jednog vatrogasca, na liniju vatre izašli hilandarski monasi i održali moleban, vatra je došla samo do mesta gde je služen moleban, i pala je kiša, kao iz kofe, iako je ceo dan bilo vedro i nigde nije bilo oblaka...

Reporter po tu najveću u Srbiji vrućinu krene na moleban. Hram Hristovog vaskrsenja, najveći na Balkanu posle Hrama Svetog Save, već 20 godina se gradi uz pomoć države i priloga, i još nije izgrađen. Ali izgleda monumentalno, ispred monumentalni beli krst u fontana pravougaoniku. Oko crkve vazda kola, liturgija u toku, crkva puna naroda. Vladika, sa sveštenicima, činodejstvuje iza "paravana", reporter, lošo ozvučenje, jedino razumeva, Gospode daruj suvoj zemlji kišu... Daj kišu žednoj zemlji tvojoj... Pošalji milost svoju nama, spasi ljude, mi ti se molimo...

Reporter uze bolje da razumeva molitve, Ne gledajući na grehe naše pošalji nam obilne kiše gde je potrebno i nužno ovoj zemlji našoj, radi ovih ljudi tvojih, i dece, i stoke, i svih ostalih stvorenja koja od tebe čekaju da im daš nadu... Pa iako je ozvučenje bilo mnogo lošo, još razumede, Gospode bože koji navlačiš oblake, stvaraš munje, izvodiš vetrove, tebi se molimo ispovedajući grehe naše, zapovedi oblacima da izdaju kišu, sažali se na sva zemaljska stvorenja naša, smiluj se za starce, i mladiće, i odojčad, na svoje sluge i sluškinje, na sinove i kćeri, i na svu stoku, da bi nam kiša proizvela hleb za hranu, primi molbe i ne odbaci uzdahe sirotinje, jer oči svih u tebe gledaju Visokodobrotvore naš... Spasi nas iz sadašnje nevolje, zaustavi štetne vetrove, svojim božanskim naređenjem daj nam mir i odmor od bede... O Gospode, pogledaj na vinograd svoj, koji zasadi desnica tvoja...

Episkop, sa sveštenicima, izađe pred prisutni narod, prve redove poškropi bosiljak svetom vodicom, prvo pa reče da su demokratski mediji preneli da je za sušu optužio grešni narod, ne, najpre je on grešan, pa svi zajedno... To su rekli oni koji ne znaju da protumače, sebe je prvo nazvao grešnikom, ali velika je muka biti bezbožnik, nisu oni molitve koje su se čule sami napisali, postoje molitve za sve, a molitva može pomoći kada se ceo narod moli... Dugo traje usijano sunce, a vapaja sa zemlje nema, i možda on ne bi pozvao na molitvu da nije stiglo pismo monahinja iz manastira Ćelije, u kome mole da se pozove na molitvu, jer je tako radio Sveti ava Justin. Zato su pozvali narod na molitvu, da zamole, Gospode pošalji nam oblake kiše, ali ne sutra samo, i noćas, pošalji nam kišu redovno... Mi se molimo da kiše bude stalno, redovno, pozivam i one koji u Boga ne veruju da se Bogu mole da Bog kišu da, možda će njih Bog poslušati, jer time će priznati veliku silu molitve...

Onda Episkop reče o požaru na Svetoj gori, ulozi molitvi u gašenju požara, da nas priroda sušom, i drugim znacima, upozorava da nismo svemoćni, zbunila se priroda i postala veliki osvetnik, jer najveća nesreća jeste greh naš... Zamoli i sredstva informisanja da samo istinu kažu, da ne dodaju na njegove reči, i biće milo Bogu, Mi smo se molili ne samo za kišu sutra, nego za stalnu, redovnu kišu. Citira Svetog Justina, Svetog Nikolaja, pa još reče, Molim vas jedno, ma kako bude doveče, i ako padne kiša u izobilju, opet se molimo. Mi ćemo svake liturgije, do zime, moliti za kišu, mi se ne molimo da kiše bude sutra, nego da bude stalno... Neka nas Bog osvesti ovom sušom, da mu se molimo, klečimo i plačemo, i da govorimo, Gospode, mnogo smo grešni prema tebi i prirodi koju si nam stvorio...

Šta bilo, u nedelju uveče u Valjevu se, po vremenskoj prognozi ili po molebanu, naoblačilo, tokom noći je palo nešto kiše. I BBC javio da se u town Valjevo mole za kišu. ◂

Dragan Todorović

piše: Teofil Pančić

Brdo bez povratka

Populistički političari se svojim biračima kunu kako "neće na Dedinje kao oni lopovi", a onda ipak odu – obično pod izgovorom bezbednosti

Ko li ono beše, da li Duško Radović, autor one briljantne ciničke opaske kako će "u komunizmu svi živeti u Beogradu"? Taj "komunizam" iz dirljivo naivnih projekcija nije se nikada dogodio, ali danas fakat kao da "skoro svi" žive u Beogradu, pa je grad narastao na neizdrživih i neodrživih skoro milion i dvesta hiljada stanovnika (mada nema Beograđanina koji bi mu odoka dao ispod dva miliona, a i dva i po se već spominju regularno k'o dobar dan). U toj se zdudanoj i napljeskanoj masi Čekača Komunizma koja je razvalila kapije grada i nahrupila unutra, pre dvadeset i koju godinu bio našao i dotadašnji građanin Kragujevca Nikolić Tomislav; ma znate ga, to je onaj što predsedava jednom ruskom gubernijom u nastajanju – eto kako je daleko u životu dogurao. Mada mu početna životna faza – prvih šezdesetak godina – nije bila ni približno toliko obećavajuća. Eto, nikada ne potcenjuj šanse čoveka koji je čvrsto rešio da uspe u velikom gradu.

Kako god, ona bi doskočica o ostvarenju komunističke utopije kroz život u Beogradu zahtevala izvesnu *doradu*. Jeste, "svi" će živeti u Beogradu, ali oni koji su zaista uspeli u životu živeće ne bilo gde u Beogradu nego – na Dedinju. E, u ovoj *stepenastoj dijalektici* sam Beograd mu dođe kao "prelazna faza", dakle kao socijalizam; komunizam pak nastupa nastanjenjem na Dedinju, brdu bez povratka (naime, dalje odatle se nema kud – ili na onaj svet kao Tito, ili u zatvor kao Milošević). Verovatno ste shvatili na šta ciljam: Tomislav je Nikolić pre neki dan postao stanovnik vile u Užičkoj ulici i tako uplovio u svoj lični, privatni komunizam (o javnom trošku, doduše, ali to je valjda u komunizmu normalno).

Ne mogu da odolim da ne napravim malu digresiju. Priča tako Dobrica Ćosić zagrebačkom publicisti Darku Hudelistu kako je godine proste 1979, iznuren bukom centra grada, skuckao parice za kupovinu kuće u uličici između Tolstojeve i Užičke, cijena sitnica, ali nikako nije mogao pravno da dođe u njen posed jer su mu vlasti postavljale neke nadrealne administrativne začkoljice. Nisu, kaže, hteli da mu dozvole da se naseli na elitno brdo i postane Titov komšija (bož'meprosti, kao da bi pisac noću preskakao ogradu i zaskakao Jovanku, brao Titove mušmule ili davio paunove). Na kraju mu je u susret izašao makedonski komunistički baron Lazar Koliševski, koji je Dobrici dugovao staru uslugu, te "uhvatio" Tita u dobrom raspoloženju, pa je ovaj na koncu ipak izdao, khm, *građevinsku dozvolu* za piščevo useljenje. I koliko sledeće godine preminuo. Pre koju godinu, pisac je prodao kuću i vratio se u centar, možda time dokazujući da ima života i posle Dedinja. Ali to još treba naučno ispitati.

Enivej, zašto mi je sve ovo zanimljivo? Najpre, sećam se one fertutme kada je gradska vlast nazvala novobeogradski bulevar u kojem je skromni Nikolić životario stešnjen u dvestotinak kvadrata (mali znak pažnje od građanki i građana Republike Srbije) po Zoranu Đinđiću, a Nikolić i stambeni mu sapatnik Vučić krenuli da bogoradaju i prete da će se demonstrativno iseliti sa bulevara "zagađenog" imena. Pa se onda to bilo odužilo u beskraj, a Slaviša Lekić iz nedelje u nedelju u kolumni u Danasu odbrojavao dane od Nikolićevog iseliteljskog obećanja-pretnje. Posle je vuk pojeo i magarca i celu tu priču, Nikolić je i dalje živeo negde na NBG, i tako sve do ove *dedinjizacije*.

Nisam sklon populističkom egalitarizmu, i svejedno mi je gde predsednik države živi. Može i na Dedinju. Ali, ne bi li to trebalo da smeta biračima ljudi kakav je Nikolić, jer baš se njima čini da veruju u neku vrstu egalitarizma, a ovi im se zauzvrat kunu da "neće na Dedinje, kao oni lopovi", sve dok na koncu ipak ne odu, obično pod *izgovorom bezbednosti*? Pokojni se Đinđić dugo opirao da pređe tamo gde bi ga, kao, mogli bolje čuvati, na kraju je ipak prešao, ali mu to glavu nije sačuvalo. Tadić se dugo motao po Dedinju u bizarnom svojstvu nekakvog predsedničkog podstanara, šta li – a tamo će negde i ostati, samo što će mu stranka plaćati kiriju. Kuku, a šta li će biti ako ga Đilas & co. razvlaste, ko će mu plaćati režije?! Jedino je Koštunica, od novijih Gospodara Srbije, odoleo Dedinju, to mu se mora priznati – a nije nepoznato da mu ja malo šta priznajem...

A kad se već toliko motam po Dedinju i okolini... Jednom sam i ja živeo tamo, preko godinu dana – kao vojnik JNA, u topčiderskoj kasarni. Među mojim sivomaslinastim drugarima i sapatnicima beše i jedan Dule, momak iz gradića u zapadnoj Srbiji, ni po čemu bitno različit od nas ostalih, osim po izvesnoj vrlo uočljivoj privilegovanosti. Bio je bataljonski "poštar", što je značilo da uglavnom nije radio ništa: doneo bi nam pisma i to je sve, mo'š misliti. Ništa straže, dežurstva, požarstva, tereni i ostala sranja. Ne znam da li je ikada uopšte obuo čizme... Dozvola za izlazak u grad – razume se, permanentna. Ali, sve je to mila majka prema glavnoj stvari: dečko je imao na raspolaganju stan na Slaviji, samo za sebe! Otkud sve to, nije (mi) bilo baš najjasnije, mada nije bilo sumnje da je nekakav "Guzonjin sin" iz one pesme, ko god bio taj Guzonja. Neki socijalistički direktorčić, kanda. Inače, mimo tih statusnih stvari za koje nije bio ni zaslužan ni kriv, Dule je bio zaista sjajan momak, ne bih ama nijednu lošu reč mogao reći o njemu.

Četvrt veka nisam znao baš ništa o Duletovim post-JNA whereabouts. Onda ga pre godinu-dve slučajno spazim u nekim novinama: gle, pa to je moj drugar Dule, u svojstvu predsednika nekog provincijskog fudbalskog (?) prvoligaša! A sada odjednom uhapsiše onog Guzonju, a s njim i Duleta, Guzonjinog sina, i optužiše ih za neke silne zamračene pare, šta li, pune su ih naslovne strane. Eto šta ti je *život ozračen Dedinjem* – čas si na vrhu, čas na dnu, i ispod! Možda bi bilo bolje da je siroti Dule ostao poštar, onaj pravi, civilni. Nije neka raskoš, ali se odlično spava. ◂

Београд
www.beograd.rs

ZA LEPŠI KOMŠILUK

Tokom jula i avgusta u Beogradu su izgrađeni novi i obnovljeni stari tereni i dečija igrališta. Na inicijativu građana u akciji "Moj komšiluk – popravimo zajedno" skupa su učestvovali stanari, grad Beograd i JKP "Zelenilo"

“Apelujem na sve da, ako prepoznaju još neki prostor koji treba urediti, to prijave ‘Zelenilu’, a mi ćemo biti tu da svi zajedno pomognemo. Dijalog sa građanima i njihove inicijative su za nas veoma važni i zato ćemo uvek činiti sve što je u našoj moći da izađemo u susret svojim sugrađanima”, izjavio je Dejan Živković, pomoćnik gradonačelnika

Još jedna akcija “Moj komšiluk – popravimo zajedno” sprovedena je 3. avgusta u beogradskoj opštini Čukarica, u stambenom naselju Golf. Akciji su prisustvovali stanari okolnih zgrada, predsednik opštine Čukarica Zoran Gajić sa saradnicima i generalni direktor Javno-komunalnog preduzeća “Zelenilo – Beograd” Radovan Draškić.

Cilj akcije je da se obnove parkovski i dečji rekviziti – klupe, kante za otpatke, klackalice, ljuljaške, vrteške i drugo – na raznim lokacijama deset beogradskih opština. Pokrenuli su je građani Beograda, koji su uz podršku Grada Beograda i JKP “Zelenilo” uspeli da je realizuju početkom jula ove godine. “Građani su nam sugerisali da bi u nekim parkovima trebalo obnoviti i ofarbati parkovske rekvizite, i otuda ova akcija. ‘Zelenilo’ je odredilo 56 ovakvih površina i one će tokom avgusta i septembra biti uređene, a prihvatićemo i sugestije građana. Apelujem na sve da, ako prepoznaju još neki prostor koji treba urediti, to prijave ‘Zelenilu’, a mi ćemo biti tu da svi zajedno pomognemo. Dijalog sa građanima i njihove inicijative su za nas veoma važne i zato ćemo uvek činiti sve što je u našoj moći da izađemo u susret svojim sugrađanima”, izjavio je Dejan Živković, pomoćnik gradonačelnika.

Građani daju predloge koje površine bi mogle da se srede, poprave ili ofarbaju, a predstavnici Grada i “Zelenila” obezbeđuju potreban materijal, poput rukavica, farbi, četki i drugih potrebnih sredstava. Za svaku lokaciju obezbeđeno je oko trideset litara raznih vrsta farbi različitih boja, kao i dovoljan broj rukavica, četki i drugog materijala. Na mestu na kom se radi prisustvovaće i tri ili četiri radnika “Zelenila”, kako bi pružili potrebnu pomoć.

Jedan od inicijatora sređivanja parka između zgrada u opštini Čukarica, u naselju Golf, je i desetogodišnji Matija Ranković, koji se tu redovno igra sa svojim drugarima. “Najviše volimo ovde da se igramo! I pre smo pomagali komšijama u čišćenju ovog

DEJAN ŽIVKOVIĆ, POMOĆNIK GRADONAČELNIKA (LEVO); ZORAN GAJIĆ, PREDSEDNIK OPŠTINE ČUKARICA (DESNO)

parkića. Moji drugari i ja smo hteli da ofarbamo neke klupe kako bi bilo šarenije i kako bi dolazilo još dece", kaže Matija. Predsednik opštine Čukarica Zoran Gajić, koji je zajedno sa Matijom i drugim stanarima farbao klupe, smatra da je cilj ove akcije ne samo da oplemeni ceo ovaj prostor već i da se podigne svest o značaju okoline. "Posle Čukaričke padine evo nas u naselju Golf, gde zajedno sa našim prijateljima iz 'Zelenila', Matijom i njegovim drugarima i komšijama iz ovog naselja želimo da popravimo jedan park za decu između zgrada. Treba da čuvamo ove prostore, jer je to mesto gde se okupljamo, gde se deca igraju, gde stariji mogu da se odmaraju. Nadam se da to neće više biti mesta gde će se uveče okupljati huligani i lomiti ono što mi učinimo lepšim. Treba svi zajedno da radimo na podizanju stambene svesti", rekao je Gajić.

Na opštini Čukarica ima ukupno 110 dečjih igrališta, 456 dečjih rekvizita i oko 2300 klupa postavljenih na javnim zelenim površinama. Od početka godine do sada JKP "Zelenilo – Beograd" ugradilo je 70 klupa, popravljeno je 140, a ofarbano 400 klupa. Kada su u pitanju rekviziti za igru dece, ugrađeno je 40, popravljeno 110 i ofarbano 140 rekvizita. Opština Čukarica, kao jedna od opština sa najviše zelenih površina, ima i 26 rekvizita za fitnes i 30 sportskih rekvizita. Ipak, neophodno je da se i građani aktiviraju, da daju doprinos uređivanju okoline, bilo tako što će prijaviti oštećenja, bilo što će predložiti šta se može napraviti i čime se može dopuniti neka površina.

"U želji da se uredi što brže i što više parkova i međublokovskih zelenih površina, zajedno sa Gradom Beogradom započeli smo akciju u kojoj će građani pomagati našim radnicima u sređivanju ovih prostora. Smisao je u zajedništvu i izgradnji osećaja da se život u Beogradu zaista tiče svih nas, jer kada se svi zajedno trudimo da naš grad izgleda lepše i u to smo spremni da uložimo vlastiti napor, onda nas to čini odgovornijim, ali i zadovoljnijim članovima društva", rekao je generalni direktor JKP "Zelenilo – Beograd" Radovan Draškić.

Tokom jula ove godine obnovljeni su određeni parkovi na Karaburmi, Zvezdari, Savskom vencu, Vračaru, Čukarici i u Rakovici. Građanima su se priključili i predsednici beogradskih opština Stojan Nikolić, Dušan Dinčić i Zoran Gajić, direktor "Zelenila" Radovan Draškić, kao i Zoran Živković, pomoćnik gradonačelnika. U planu je širenje akcije "Moj komšiluk – popravimo zajedno" i na preostale gradske opštine. **Đ. B.**

I Borska ulica dobila igrališta

Izgradnjom dva dečja igrališta i rekonstrukcijom sportskog terena u stambenom naselju u Borskoj ulici u Rakovici, meštani tog dela grada dobili su kvalitetan prostor za druženje i igru. Manje igralište se prostire na površini od 130 kvadratnih metara i presvučeno je asfaltom u kombinaciji sa stazom od gume u obliku osmice sa simbolima saobraćajnice, a predviđena je za vožnju rolera i bicikla. Na tom igralištu nema rekvizita jer je ta površina u zimskom periodu sankalište za veliki broj dece. Veće igralište, površine 170 kvadratnih metara, presvučeno je specijalnom gumom, postavljeni su savremeni rekviziti, specijalno dizajnirani za decu sa posebnim potrebama. Kombinovano igralište za basket, fudbal i odbojku presvučeno je ravnajućim slojem i ograđeno žičanom ogradom. Kako bi deci koja se kreću u kolicima bio omogućen pristup, projektovana je pristupna staza.

Mirjana Bilbija, rukovodilac Dnevnog boravka za decu i omladinu sa smetnjama u razvoju u Borskoj ulici, izrazila je zadovoljstvo što je prostor koji je bio zapušten sada završen i ulepšan: "Ovo sada daje mogućnost da naši rehabilitacioni postupci, kao i uključivanje dece u društvenu sredinu, budu što kvalitetniji, jer će više vremena provoditi na otvorenom prostoru. Dnevni boravak zbrinjava 17 korisnika, a kapacitet je 21. Nameravamo da ove godine proširimo kapacitete i dobijemo još 300 kvadrata korisnog prostora, što će nam mnogo značiti u radu sa decom."

U SUSRET PRVOM ŠKOLSKOM DANU

Udžbenici i ormarići za

Više od 700.000 besplatnih udžbenika biće podeljeno učenicima beogradskih osnovnih škola 3. septembra. Za razliku od prošle godine, osnovci ove godine dobijaju po dva kompleta udžbenika – jedan za rad kod kuće, drugi za praćenje nastave u školi. Ugradnjom školskih ormarića za odlaganje pribora u svim školama, teške školske torbe odlaze u istoriju

Do početka nove školske godine, svih 179 beogradskih osnovnih škola biće opremljeno školskim ormarićima. Ugradnja je počela u aprilu, i do sada je završena u skoro svim školama. Gradski sekretar za obrazovanje i dečiju zaštitu Ljiljana Jovčić objašnjava da je ideja potekla od gradonačelnika i njegovog tima, sa ciljem da se đaci rasterete nošenja teških školskih torbi, a zarad ostvarivanja što boljih uslova za rast i razvoj dece. "Analize su pokazale da su udžbenici preteški za dečija leđa, i da ranac ili torba koju osnovci mlađih razreda nose u školu nepovoljno utiče na razvoj kičmenog stuba. Istovremeno, deca stiču naviku da vode računa o svojim stvarima, da ih čuvaju. Samim saznanjem da će taj udžbenik sledeće godine koristiti njegov drug ili drugarica, razvija se osećaj uvažavanja druge ličnosti."

ŠARENA ŠKOLA: Ormarići su veselih boja, napravljeni od materijala lakog za održavanje. Svaki učenik će dobiti ormarić i privezak za ključeve u istoj boji.

Direktorka osnovne škole "Radojka Lakić" Vesna Vučićević kaže da su ormarići spremni, samo nedostaju brave, koje će naredne nedelje biti ugrađene.

"Dogovorili smo se da deca, umesto brojeva, napišu svoja imena na ormariću, tako da će to biti baš njihovi, lični ormarići. To će biti kutak u školi koji je samo njihov", kaže direktorka Vučićević.

Učenici ove osnovne škole neće se prvi put susresti sa školskim ormarićima, ali, kako naglašava direktorka, ipak ih očekuje nešto novo.

"Učenici će biti vizuelno iznenađeni. Očekuje ih nešto šareno i novo. Oni su i ranije mogli da koriste školski prostor za čuvanje školskog pribora, ali su stari ormarići bili drveni i nepraktični za održavanje. Sada imamo ormariće koji su lepše dizajnirani, bezbedniji, pričvršćeni za zid, tako da će biti lakše i za održavanje higijene."

Ormarići su smešteni u učionicama, za đake nižih razreda, dok će ormarići učenika viših razreda, koji imaju kabinetsku nastavu, biti smešteni u hodnicima škola. Učenik dobija jedan ključ, roditelj drugi. Za slučaj da se ključ izgubi ili zaboravi, treći, rezervni ključ, čuva se u školama.

BESPLATNI UDŽBENICI: Miris tek odštampanih knjiga, vesnik nove školske godine, očekuje osnovce i ove godine ali ne u knjižarama, već u školi. Udžbenici se već dopremaju školama, tako da će do 3. septembra sve već biti spremno. Đake će dočekati po dva kompleta udžbenika. Jedan će smestiti u školske ormariće i koristiti za praćenje nastave u školi, a drugi odneti kući, za dodatni rad.

Učenici će deo udžbenika naslediti od prethodnih generacija, a za kupovinu dodatnih, novih udžbenika Grad Beograd je ove godine izdvojio 510 miliona dinara. Nove udžbenike Grad je obezbedio za učenike svih razreda osim četvrtog, jer oni udžbenike ove godine dobijaju od Ministarstva prosvete i nauke. Više od 100.000 kompleta biće podeljeno učenicima nižih razreda.

Direktorka Vučićević objašnjava da se, od kada đaci dobijaju besplatne udžbenike, rodio jedan novi odnos prema knjigama.

"I kod roditelja i kod dece izgrađuje se nešto sasvim novo. Kada su roditelji sami kupovali udžbenike, udžbenik se posle korišćenja proda ili baci. Sada te udžbenike nasleđuje neko drugi, možda baš drug ili drugarica. Đaci su naučili da pravilno koriste udžbenike i vraćaju ih, i cene to što je njihovo."

ODGOVORNOST: Praksa nasleđivanja besplatnih udžbenika uči osnovce odgovornosti i brizi. Po završetku školske godine, poslednjeg nastavnog dana ili ranije, u slučaju preseljenja u drugu školu učenici udžbenike vraćaju učiteljima i nastavnicima. Učenici koji polažu popravni ispit i polože ga, vraćaju udžbenike nakon položenog ispita. Dosadašnje iskustvo je pokazalo da beogradski osnovci savesno postupaju sa knjigama koje će od

OLIVERA KOROŠEC, DIREKTORKA OŠ "MILENA PAVLOVIĆ BARILI"; VESNA VUČIĆEVIĆ, DIREKTORKA OŠ "RADOJKA LAKIĆ" (LEVO); OŠ "DRINKA PAVLOVIĆ" I NASTAVNICA LJILJANA NOVKOVIĆ; NOVI IZGLED ŠKOLSKIH HODNIKA (DESNO)

beogradske osnovce

sledeće godine pripasti nekom drugom đaku. Svega dva odsto udžbenika ne bude vraćeno na kraju školske godine. U osnovnoj školi "Radojka Lakić" samo je jedan osmak izgubio udžbenik. Kako kaže direktorka Vučićević, roditeljima je bilo neprijatno, pa su kupili nov. Kako je reč o osmaku, direktorka dodaje: "Verovatno je samo bio zaljubljen."

Oštećenim se smatra udžbenik kome nedostaje deo teksta ili list, ako je obeležen na mestu koje nije predviđeno za obeležavanje, ili ukoliko je oštećen na neki drugi način tako da nije upotrebljiv za narednu generaciju.

Jedino ukoliko je udžbenik namerno oštećen ili izgubljen, roditelji su dužni da vlasniku udžbenika (školi) nadoknade štetu. Prve godine od nabavke udžbenika naknada je u visini pune cene pojedinog udžbenika. Za svaku narednu godinu, Komisija za procenu stepena oštećenja u svakoj školi određuje naknadu zavisno od stepena oštećenja.

VELIKA OLAKŠICA ZA RODITELJE: Sin Biljane Perezić sa Karaburme, Andrej, ovog septembra kreće u drugi razred osnovne škole "Drinka Pavlović". Trenutno uživa u poslednjim danima letnjeg raspusta, o školi još ne razmišlja, a kao pripremu za drugi razred, ipak ozbiljniji od prvog, celog raspusta je pisao dnevnik.

"Nismo počeli pripreme za novu školsku godinu, nema potrebe jer će Andreja svi potrebni udžbenici čekati prvog dana škole. Besplatni udžbenici su velika olakšica. Uštedimo najmanje četiri hiljade dinara, a i kada pogledate redove ispred knjižara pred početak godine, veliko je olakšanje u svakom smislu što deca dobijaju besplatne udžbenike u školi", kaže Biljana.

Osnovna škola "Drinka Pavlović" broji oko hiljadu đaka. Jedna je od prvih škola u Beogradu koje su samoinicijativno ugradile đačke ormariće. Nastavnica razredne nastave Ljiljana Novković objašnjava da će od septembra svi učenici ove škole imati svoje ormariće i da će problem prostora za odlaganje školskog pribora u ovoj školi time biti rešen, a uvođenjem dodatnog kompleta udžbenika biće zaokružena ideja integrisanog učenja i rasterećenja đaka.

"Ideja je da se sve završi u školi, da se broj domaćih zadataka svede na minimum. Udžbenici koje će deca koristiti kod kuće, služiće dopunskom radu, ukoliko je na nešto potrebno dodatno obratiti pažnju, ali i za aktivnosti koje se mogu realizovati u školi – učenje pesmice napamet, istraživački rad", objašnjava nastavnica Novković.

Prvog nastavnog dana razredne starešine i učitelji dele udžbenike đacima. Na početku godine roditelji potpisuju potvrdu o preuzimanju, korišćenju, čuvanju i vraćanju udžbenika. Jedan primerak potvrde ide roditeljima, jedan školi. Potpisivanjem iste potvrde na kraju školske godine udžbenici se razdužuju i ostaju u školi do sledećeg septembra.

OSNOVNI I DODATNI UDŽBENICI: Kako objašnjava sekretar Ljiljana Jovčić, svaki komplet udžbenika sadrži osnovne udžbenike, a na nastavnicima je da odluče da li će koristiti dodatnu literaturu.

"Prema Odluci o obezbeđivanju udžbenika učenicima osnovnih škola na teritoriji grada Beograda, osnovnim udžbenicima obuhvaćen je ceo nastavni plan i program. Naravno da nastavnici mogu da koriste i drugu literaturu, ali ne mogu da uslovljavaju roditelje posebnom kupovinom", kaže Jovčić.

Konkurencija među izdavačima je velika, njihova ponuda dodatne literature za osnovce agresivna, a na nastavnicima i učiteljima je da odluče da li će koristiti dodatne udžbenike i ukoliko se za to odluče, da naprave selekciju. Dodatna literatura se plaća iz roditeljskog džepa, a Biljana Perezić kaže da je do sada izdatak za dodatnu literaturu bio simboličan.

"Dokupili smo samo udžbenik za nemački jezik, koji je koštao simbolično, oko dve stotine dinara. Andreju sam kupila i Bukvar, jer želim da mu ostane kao uspomena na polazak u školu."

Nastavnica razredne nastave Ljiljana Novković je i rukovodilac Veća za razrednu nastavu u školi "Drinka Pavlović". Ona objašnjava da se o korišćenju dodatne literature u ovoj školi gradi dogovor.

"Na našem tržištu je zaista agresivna ponuda različitih udžbenika. Ukoliko nastavnik ne napravi selekciju, promišljeno odredi šta će zaista koristiti našim učenicima, može doći do nagomilavanja literature. Strategija naše škole je da sve dolazi Veću na razmatranje, gde se sa kolegama dogovaramo o tome šta je od dodatne literature neophodno đacima", kaže nastavnica Novković.

ОШ "MILENA PAVLOVIĆ BARILI" U VIŠNJIČKOJ BANJI

Za neke predmete neophodno je obezbediti dodatne udžbenike đacima. Matematike iz osnovne škole se svi sećamo, neko sa nostalgičnim, neko sa kiselim osmehom, ali svi znamo da vežbanja zadataka iz matematike nikada nije dovoljno. Osnovcima iz "Drinke Pavlović" za časove matematike neophodan je jedan dodatni udžbenik.

"Ono što želimo je da decu pripremimo za različita testiranja. Pored dodatnog udžbenika iz matematike, i sami pravimo zadatke, kako bi se oni susreli sa što više različitih tipova zadataka. Susretanje sa raznim vrstama zadataka veoma je važno kako bi učenici bili spremni za razne standardizovane testove, poput testa PISA", kaže nastavnica Novković.

Za ocenu Bravo iz matematike, nekada peticu, ipak je potrebno malo više truda, potvrđuje i Biljana, majka Andreja Perezića iz drugog četiri.

I u ovoj školi kažu da su učenici pokazali veliku odgovornost i brigu prema udžbenicima. Svi udžbenici su na kraju godine bili vraćeni, a jedini problem su u, par slučajeva, bili izgubljeni kompakt-diskovi. Naime, neki udžbenici imaju CD-ove sa dodatnim materijalima, zalepljene na koricama.

"Bila sam iznenađena koliko su učenici zaista odgovorni. Bilo je dovoljno da kažemo da je briga o udžbenicima naša obaveza. Jedino se nekoliko puta dogodilo da neki CD negde zaluta, ali se nakon izvesnog vremena uvek pronađe", kaže Novković.

NOVA ŠKOLA: U Beogradu će oko 16.000 prvaka ovog septembra sesti u školske klupe. Njih 97, do sada upisanih u osnovnu školu "Milena Pavlović Barili" u Višnjičkoj Banji, prvi razred počeće prvog radnog dana nove škole.

Izgradnja osnovne škole "Milena Pavlović Barili" završena je, u toku su finalni radovi i opremanje prostorija. U centru Višnjičke Banje, na više od šest hiljada kvadratnih metara, učenicima će na raspolaganju biti 24 učionice, 8 kabineta, sportska hala i tereni, biblioteka, školski restoran. Ono na čemu im mogu pozavideti učenici i nastavnici ostalih beogradskih škola jeste pogled na Dunav, u kome će uživati učenici viših razreda, čiji su kabineti tik uz reku. Nova osnovna škola će raditi u jednoj smeni i može da primi 650 đaka.

Do sada je upisano 450 učenika svih razreda. Direktorka škole Olivera Korošec kaže da je najveći broj đaka u novu školu došao iz osnovnih škola "Ivan Milutinović" i "Vlada Aksentijević".

"Naša škola će biti Beograd u malom. Ispostavilo se da su stanovnici Višnjičke Banje do izgradnje naše škole decu upisivala u škole uglavnom blizu svog radnog mesta. Imaćemo učenike viših razreda iz različitih škola u Beogradu", kaže direktorka Korošec.

Ona objašnjava da svi s nestrpljenjem očekuju otvaranje škole. Učenici više neće morati da putuju do najbliže škole i po nekoliko kilometara.

Škola će početi sa radom 3. septembra, a prvom nastavnom danu prethodiće svečano otvaranje. Kako direktorka kaže, pripreme za otvaranje su u toku, a biće angažovani i budući učenici.

Izgradnja škole "Milena Pavlović Barili" počela je u martu. Na zadatku izgradnje još jedne nove škole u Beogradu našli su se isti ljudi koji su prošle godine, za samo sto dana, izgradili školu "Dragan Lukić" na Bežanijskoj kosi. I škola u Višnjičkoj Banji je završena na vreme, a pokoji preostali radnik u dvorištu nove škole završava finalne radove. Kažu da je izgradnja ove škole bila zahtevnija zbog drugačijeg terena i tipa objekta. Pored gradnje u dubodolini, zgrada osnovne škole "Milena Pavlović Barili" je i energetski efikasna, što je iziskivalo dodatan trud.

Nova škola biće opremljena ormarićima i video-nadzorom. Svi učenici će dobiti besplatne udžbenike. Učenici starijih razreda udžbenike će dobiti iz svojih starih škola.

Đaci iz Višnjičke Banje nisu jedini koji će novu godinu početi u novim učionicama. Osnovcima izdvojenog odeljenja škole "Vasa Pelagić" u Ovči na raspolaganju će od ove školske godine biti dodatne prostorije. Tokom leta prošireni su i kapaciteti za učenike osnovne škole "Svetozar Miletić" u Zemunu, a renovirana je i škola "Sveti Sava" u Vrčinu.

PETRA ŽIVIĆ

Paketići za prvake

Sekretarka Ljiljana Jovčić najavila je da će svi beogradski prvaci ovog septembra, kao i ranijih godina, dobiti školske paketiće sa priborom. "Biće podeljeno 15.624 paketića, koliko za sada ima i prvaka u beogradskim osnovnim školama. S obzirom na to da postoji iskustvo od prethodnih godina da se jedan broj učenika upiše i prvog dana škole i nekoliko dana posle, Grad je naručio veću količinu paketića tako da će svi učenici dobiti svoj poklon."

Ovogodišnji paketić sadrži: kartonsku torbu, fasciklu, drvene bojice (pakovanje od 12 komada), flomastere (pakovanje od 12 kom.), grafitne olovke (4 kom.), sveske na linije (3 kom.) i sveske na kockice (3 kom.).

Iz godine u godinu

Grad Beograd je u školskoj 2011/2012. godini finansirao besplatne udžbenike za sve učenike beogradskih osnovnih škola za četvrti, peti, šesti, sedmi i osmi razred, dok je Ministarstvo prosvete i nauke finansiralo nabavku udžbenika za učenike od prvog do trećeg razreda. U školskoj 2012/13. godini Grad će kupiti udžbenike za učenike u prvom, drugom, trećem, petom, šestom, sedmom i osmom razredu, dok će radne sveske za učenike od prvog do četvrtog razreda kupiti Ministarstvo prosvete i nauke i udžbenike za četvrti razred. Biće podeljeno 109.433 kompleta.

Novo lice beogradskih bazena

Bazeni sportskih centara "Olimp", "Milan Gale Muškatirović" i "11. april" renovirani su i obnovljeni, čime je Beograd završio obnovu svih gradskih bazena

SC "11. APRIL"

Gradski bazeni ove godine beleže rekordnu posećenost, što zbog temperature koja se retko spuštala ispod trideset stepeni Celzijusa, što zbog novog lica koje su beogradski bazeni ponudili kupačima. Dan na Beogradskim bazenima ne košta mnogo, od 100 do 250 dinara, a garantuje beg od vrućine i gradske vreve.

Ana Živković, studentkinja sa Crvenog krsta, ove godine redovan je posetilac obnovljenih bazena sportskog centra "Olimp". Na bazen, kako kaže, dolazi najmanje četiri puta nedeljno. "Kupila sam sezonsku kartu. Vrućine su nepodnošljive, i ovo je jedini način da se pregura temperatura od plus 35 stepeni. Sezonska karta je odlična letnja investicija", kaže Ana. Ipak, od plivanja u olimpijskom bazenu brzo se umori, te najviše vremena zapravo provodi brčkajući se u dečijem bazenu. Rekonstruisani bazeni sportskog centra "Olimp" prostiru se na površini većoj od hiljadu kvadratnih metara. Pored tri otvorena bazena, za plivače, za neplivače i za decu, na "Olimpu" kupačima su na raspolaganju i tereni za odbojku. Otvoreni su od 10 do 19 časova. Pored dnevnog, na ovom beogradskom bazenu popularno je i noćno kupanje. Osobe sa invaliditetom ponedeljkom i četvrtkom pohađaju školu plivanja na ovom bazenu, koji je svoje objekte rekonstrukcijom potpuno prilagodio njihovim potrebama.

Najveće novobeogradsko kupalište "11. april" ove sezone otvorilo je vrata građanima sa renoviranim kapacitetima. Renovirani zatvoreni bazen privukao je istinske zaljubljenike u plivanje. Rekordnu posećenost bazeni "11. april" imali su najvrelijih dana, kada je na bazenu bilo više od tri hiljade posetilaca. Aleksandra Obradović svog osmogodišnjeg sina Luku dovodi na bazen kad god može a, kako kaže, najčešće vikendom. "Luka obožava da se igra sa decom u malom bazenu. Još ne zna da pliva, tako da se najsigurnije osećam kada je u malom bazenu", objašnjava Aleksandra. Deca poput Luke, koja još ne znaju da plivaju, priliku da nauče imaju u besplatnim školama plivanja koje se organizuju na beogradskim kupalištima. Plivanje i vaterpolo deo su aktivnosti koje Sekretarijat za sport i omladinu Grada organizuje za učenike beogradskih škola tokom letnjeg raspusta. Pored škole plivanje, na bazenima "11. april" održava se i mokra zabava na vodi – NBG Aquadrom i Sportodrom. O bezbednosti najmlađih brine sedam obučenih spasilaca, a ceo objekat je obezbeđen video-nadzorom.

U ulici Tadeuša Košćuška, 1973. godine počeo je sa radom Centar za sport i rekreaciju "25. maj". Danas, rekonstruisani bazeni sportskog centra "Milan Gale Muškatirović" vikendom prime više od tri i po hiljade građana. Prošireni veliki i dečiji bazen i rekonstruisani bazen za neplivače sa dodatnim sadržajima izmamili su šaroliku skupinu posetilaca. Đorđe Ilić sa Dorćola doveo je sedmogodišnjeg unuka Marka. Na bazen dolaze obično sredom, kada Marku nije potrebna ulaznica, već samo đačka knjižica. "Na ovom mestu sam ja nekada davno naučio da plivam. Marko ovog leta uči da pliva, nadam se da ćemo sledeće godine preći iz ovog malog u veliki bazen", kaže Đorđe.

Rekordnu posećenost beogradski bazeni ove godine beleže ne samo za vreme najtoplijih dana, već i u noćnim terminima. U Sportskom centru "Tašmajdan", koji je prvi uveo noćno kupanje u Beogradu, ove godine u večernjim terminima proda se deset puta više karata nego lani. Podvodno osvetljenje, muzika, konzumacija pića i temperature koja se ni noću ne spušta ispod trideset stepeni, dovoljan su povod za kupovinu ulaznice za noćno kupanje. "Dolazimo ovde i to je umesto večernjeg izlaska", kaže Stefan. On i Dušan su drugovi iz odeljenja, ovog septembra će krenuti u treći razred gimnazije, a na "Taš" dolaze jednom nedeljno. "Lepše je nego prošle godine", zaključuje Dušan.

PETRA ŽIVIĆ

ČIŠĆENJE KANALA VIZELJ KAO POMOĆ SESTRAMA MOLDOVAN

Kajakašice Nikolina i Olivera Moldovan, učesnice finala Olimpijskih igara u kajaku K2 na 500 metara, izrazile su zahvalnost Gradu što je prvi pritekao u pomoć i počeo sa čišćenjem kanala Vizelj u Borči, čime će se, kako su istakle, podstaći stvaranje novih šampiona. One su podsetile da je i ranije organizovano čišćenje kanala, ali samo površinsko, što nije olakšavalo treniranje članovima Kajak kluba "BSK" iz Borče, među kojima su i one.

Sekretar za komunalne i stambene poslove grada Beograda Predrag Petrović izrazio je nadu da će nadležno republičko ministarstvo za poljoprivredu i vodoprivredu preuzeti svoje obaveze, a dok se ne nađe trajno rešenje, Petrović je istakao da će grad Beograd omogućiti veslačima nesmetano treniranje.

Direktorka Uprave za vode Jovana Antić čestitala je u ime Grada sestrama Moldovan na uspehu koje su postigle na Olimpijskim igrama u Londonu i zahvalila im na radosti koje su priredile naciji. "Navodnjavanje je osnovna svrha kanala Vizelj, ali zahvaljujući sestrama Moldovan, kao i kajakaškom klubu čiji su one članovi, ovaj kanal se u budućnosti mora tretirati i kao svojevrstan sportski teren", rekla je Antićeva.

Direktor JVP "Beogradvode" Miloš Milovanović podsetio je da su današnjim čišćenjem kanala nastavljeni radovi započeti 2009. godine: "Pre tri godine izvadili smo oko 13.000 kubika materijala sa 600 metara kanala i produžili ga za 200 metara, čime smo napravili stazu za treninge kajakaša. Danas skupljamo površinsku vegetaciju, dok će ovih dana biti očišćena površina od oko tri hektara."

Za ovu priliku gradske službe su angažovale specijalno vozilo – "amfibiju", koje ima višenamensku ulogu. Pokretljivo je i na zemlji i na vodi, i u stanju je da, pored uklanjanja površinske vegetacije, kosi travu i na većoj dubini.

ČETRDESET ŠESTI BITEF

Na 46. festivalu Bitef, koji se pod naslovom "Izlet u istinu" održava od 12. do 22. septembra, biće izvedeno 13 predstava. Festival će otvoriti predstava "Pastorov crni veo" Romea Kastelučija, u izvođenju ansambla "Societas Raffaello Sanzio" (Italija). Na programu će biti i "Život i vremena, epizoda br. 1" "Oklahoma teatra" iz Njujorka, u režiji Pavola Liske i Keli Kuper, "Velika i neverovatna istorija trgovine" Žoela Pomeraa (Francuska), "Krvave svadbe" po tekstu Garsije Lorke i u režiji Miloša Lolića, u produkciji minhenskog "Folksteatra", i "Deca sunca" holandskog reditelja Iva van Hovea, kao i komad "Suviše smrtni" Šobane Džejasing (Engleska).

U regionalnoj selekciji su dve predstave u produkciji zagrebačkog Teatra &TD – "Mrzim istinu" Olivera Frljića i "Nosferatu" Saše Božića, kao i "Gozba" Simone Semenič, u režiji Primoža Ekarta i slovenačkoj produkciji, koja se izvodi u stanu.

Od domaćih predstava uvrštene su "Henri Šesti" u režiji Nikite Milivojevića, "Oni žive" Maje Pelević i Milana Markovića, "Dogs and Drugs" Andraša Urbana i "Vežba iz koreografije pažnje – Tačka bez povratka", autora Dalije Aćin i Siniše Ilića.

Pripremljen je i interesantan prateći program, a ulaznice po cenama od 1000 do 2000 dinara biće u prodaji od 1. septembra u Pozorištu na Terazijama.

DECA TRENIRALA ODBOJKU NA PESKU NA BAZENU U KOŠUTNJAKU

Uz pomoć Sekretarijata za socijalnu zaštitu i Republičkog zavoda za sport, dvadesetoro mališana, koji su živeli u nekadašnjim nehigijenskim naseljima, posle naučenih osnova fudbala, tenisa i ragbija, savladali su novi sport – odbojku na pesku. Deca koja danas žive u novoformiranim naseljima Lipovica, Makiš i Kijevo su, prema rečima trenera, obuku prošli vrlo uspešno. Sa svojim vršnjacima, nešto iskusnijim odbojkašima, učili su da serviraju i smečuju, kao i da poštuju saigrače i jačaju timski duh.

Uprkos pomalo nesigurnom trčanju po pesku, deca su odmerila snage na turniru koji su sama organizovala nakon treninga. "Barakude iz bare" i "Delfini iz bazena", kako su nazvali timove, ozbiljno su shvatili takmičenje, ali je na kraju, prema dogovoru svih učesnika, rezultat bio – nerešen.

"Leto smo proveli u olimpijskom duhu, kao pravi sportisti. Redovno smo išli na treninge – igrali smo košarku, tenis, fudbal, ragbi i učili da jašemo. Imali smo vremena i za bioskop. Rashlađivali smo se uz četvrti deo "Ledenog doba", a naselje Kijevo smo jedne večeri pretvorili u bioskopsku dvoranu. Za sve to vreme smo sticali nova znanja, pa smo posetili i izložbu 'Džinovski insekti i praistorijske morske nemani'", rekla je Ana Poznanović, pomoćnica sekretara za socijalnu zaštitu.

USKORO PLAN GENERALNE REGULACIJE SISTEMA ZELENIH POVRŠINA

Zelene površine u prestonici uskoro će biti pokrivene planom generalne regulacije, a time će se znatno unaprediti ekološka infrastruktura grada, najavili su iz Sekretarijata za zaštitu životne sredine grada Beograda, koji je pokrenuo proceduru izrade ovog plana.

Odlukom koju je donela gradska skupština definisani su ciljevi izrade plana i granica kojom su obuhvaćene teritorije 12 gradskih opština, to jest područja obuhvaćena Generalnim planom Beograda 2021. godine, istakla je pomoćnica resornog sekretara Mirjana Gucić: "Izrada planske dokumentacije za sistem zelenih površina grada Beograda jedan je od ciljeva za unapređenje ekološke infrastrukture grada. Važno je reći da se sa izradom ovog plana završava Projekat zaštite i razvoja zelenih površina Beograda 'Zelena regulativa Beograda', koji je započet 2003, i koji se odvijao u više faza. Tako su formirane i tematske osnove za izradu planske dokumentacije, definisan je prostorni obuhvat, tipologija zelenih površina, predlog statusa javnih zelenih površina u odnosu na tipologiju, opšti uslovi za zaštitu, unapređenje i planiranje zelenih površina Beograda."

Istom odlukom, kako je Mirjana Gucić rekla, određeno je da se sredstva za izradu tog plana obezbede iz gradskog budžeta, a njegova izrada poverena je Javnom urbanističkom preduzeću "Urbanistički zavod Beograda".

Dodatak priredili: BILJANA VASIĆ I RADMILO MARKOVIĆ; Fotografije: M. MILENKOVIĆ, BEOINFO

piše: Ljubomir Živkov

Besplatna lekcija

Brzi voz iz :::::: dolazi na;;;;;;;kolosek=====sa zakašnjenjem od/////////inuta

"Skupljamo staro gvožđe, radijatore, veš-mašine, akumulatore i ostale sekundarne sirovine..." Ovo je lajtmotiv mog života u novom stoleću kao što je večito aktivna ljuljaška obeležila moje dane u Medakoviću: pod prozorima i prostranom terasom bio je park sa zakržljalim žbunjem, e, u tundrici beše ljuljaška, i čim bi jedna mušterija izgustirala zabavu, drveno bi sedište zaposeo novi malistvor, ljuljaška je škripala te je htedoh podmazati, ali ko sam ja da pritisnem dugme "mute"? Pa zar oni u poršeu nemaju mod u kojem motor reži, te se vozač (još bolje ako je i vlasnik) oseća moćnije nego sa tihim ili nečujnim motorom?! Deca bi možda uživala manje ako bi ionako monotona vožnja proticala bez muzičke pratnje: ako čekaš red za ljuljašku i napokon sedneš, sigurno ti ne smeta taj zvuk, on obznanjuje da je stiglo tvojih pet minuta, potvrđuje da se ljuljaš, meri koliko uspevaš da se odbaciš uvis, napred-natrag...

Sakljupljači odbačenog metala očitaju svakog dana lekciju svima koji rade u medijima ili su se posvetili marketingu, precenjenoj, mističnoj delatnosti o kojoj niko ne zna tačno šta je, a u koju spada i pravljenje reklama – fah kojem su i duh i razum rekli laku noć! Sakupljačite koriste megafon koji sad ima neku zvučnu karticu, te se preko njega ne mora govoriti uvek uživo, kao što činjače Draškoviću Vuče, nego se može snimiti nešto gradiva, manje od pola minuta, rekao bih. E tih dvadesetak sekundi su sekundarci iskoristili ne može biti bolje: odabrali su osobu sa odličnim glasom, muzikalnu i sa pravilnim, književnim izgovorom, poruka ima ton dobre volje, ona je pohvala spremanju kuće i najava je buduće radinosti, jer će sve što budete ustupili biti vraćeno u blagosloveni opticaj: pretpostavljam da je poslovanje bezgotovinsko, ti ne platiš što će te kurtalisati stare mašine ili radijatora, oni tebi isto ne plate, ne znam, nisam imao još ništa što bi me dovelo u poslovni odnos sa kompanijom, ali je njen glasnogovornik nadmašio mnoge umetnike koji se govorancijom i glumom jedino i bave. Napokon, ja i ne znam jesu li najmili nekog da im to snimi, ili su između sebe odabrali najboljeg i njega pustili u javnost.

A ne kao oni zubari što na televiziji imaju rafalnu reklamu, odvratnu kao što je i sama pomisao na paradontozu odvratna, onako brzo niko može da čita (i ne treba, osim kad čita u sebi), nego su koristili "time stretch": zakupili su petnaest TV sekundi i obasuli su nas stotinama slogova koji samo povećavaju ionako duboko uvreženu odbojnost stanovništva prema zubarluku.

Prolazeći kraj kombija zaustavljenog na semaforu pohvalio sam im out going message, pitam kroz otvoren prozor jesu li sami to snimili, palilo im se već zeleno, rekli su mi jedno ime, koje nisam dobro čuo i koje nisam naravno zapamtio, ali je zvučalo kao ime koje u produkciji nešto znači; ne znam jesu li to snimili u studiju, ali je ton kristalno jasan: morale bi ih sve železničke stanice, autobuski kolodvori, pa i sam aerodrom angažovati da im podese sistem preko kojeg najavljuju dolaske i odlaske, koloseke i gejtove, jer kad god sam na peronu ne razumem ono glavno: "Brzi voz iz :::::: dolazi na;;;;;;;kolosek=====sa zakašnjenjem od::::::inuta!"

Sad već imaju sledbenike, tako to biva, za rodonačelnikom žanra, uzorom, za stupa armija korisnika i imitatora, noviji snimci vrte se prebrzo u krug, možda je memorija megafona skromnija, tekst je manje-više preuzet, ali i ta zovimo je piratska poruka još uvek vredi više od mnogih reklama koje gledamo u okviru našeg zastrašujućeg prava da znamo sve.

Kako duhove ushićene religijom (ne čak ni svojom vlastitom, nego religijom per se, uh, otkad se nisam ovako izražavao, a jeste prijatno!) prosvetliti da je vera hobi i da ne zaslužuje strahopoštovanje okoline, barem ne više nego što to zaslužuje pecanje, jedriličarstvo ili posmatranje ptica?

U poznu avgustovsku večer savladavam poslednji uspon u B. ulici, u susret mi dolazi neko poznat, zašto mislim da prepoznajem hod osobe koju nisam nikad čekao niti gledao izdaleka, jeste ona, nije, jeste, bude to ta novinarka, meni simpatična uprkos njezinom svetonazoru koji ona ponosito nosi kao neku zastavu, zastanemo na trotoaru gde reč po reč dođosmo do ruskih pankerki, ja udarim u žaljenje što će umetnice na Kolimu, dve godine zatvora zbog jednog hajde da kažem ispada, ali gde niko nije povređen, gde nije ništa izgorelo... "Kako niko nije povređen, povređena su najdublja osećanja vernika, svetinja hrama..." Ja opet svoje: jeste to prestup, ali dostojan globe, to je više kršenje kućnog reda... – "Kućnog reda?! Pa to je svetogrđe neviđeno, nisi gledao snimak..."

Bio sam umoran i nisam branio slobodu da se pred pobožnošću ne pada ničice. To što su Ruskinje uradile isto je kao kad bi ekstremisti upali na šahovski turnir i porušili sve figure sa sviju tabli: "Vama je do nadmudrivanja, a milioni ljudi pate, idite u Svetog Save, dajte makar krv!" Ili kad bi neko isključio struju i Evrovizija kad bi zbog toga propala: "Muzika vam je jeziva, zagađujete planetu, zarađujete na neprosvećenosti žrtava!" To da iz mraka vikne neko preko megafona (razgovetno, kao ovi iz prvog poglavlja)!

I jedan i drugi upad bili bi remećenje navika, očekivanja, namene prostora, bili bi kažnjivi, jer su mezhdu prochem umereno i nasilni, ali jedino kad su u pitanju crkva i vera, u ljudima se rasplamsa gnev (koji je smrtni greh!), rađa se i buja osvetoljubivost, iako osvetu Tvorac nije namenio homo sapiensu!

Pri čemu ispad pankerki ima smisla kudikamo više nego dva moja izmišljena primera: ako je hram Gospodnji već korišćen da se podrži nečija ovozemaljska vladavina, zašto Svevišnji ne bi sa iste lokacije čuo i drugu stranu? Tako je ne samo na sudu, nego i u novinarstvu!

“Šta to razlikuje Beograd od Srbije? Ja bih rekao da ga razlikuje politička stabilnost. Samo sedam partija je u vlasti u Beogradu, a u Republici ih ima čak 46.”

MILAN KRKOBABIĆ, odbornik PUPS-a u Skupštini Beograda (“Press”)

Srđan Dragojević,

reditelj i scenarista, opisao je kako se osećao kada je saznao da je film Gorana Paskaljevića *Kad svane dan* srpski predstavnik za “Oskara”, a izabrali su ga članovi stručnog odbora Akademije filmske umetnosti i nauke čiji je Paskaljević predsednik: “Zamislite da ste vi vlasnik kompanije koja konkuriše na opštinskom tenderu za javne nabavke. Pri tome, znate da je predsednik opštine takođe odlučio da sa svojom firmom konkuriše na istom tom tenderu i da je pri tome u mogućnosti da sam sastavi komisiju koja o tenderu odlučuje. Doduše, on je ponudio ostavku na svoju funkciju, ali vi čitate novine i znate da je to česta praksa kod korumpiranih i licemernih političara i na pamet vam pada bar dvadesetak sličnih ‘velikodušnih’ i ‘moralnih’ ponuda iz srpske političke prakse.”

Tvrdi da o kandidaturi filmova odlučuju ljudi koje je postavio Paskaljević: “Ako predsednik opštine i podnese ostavku, komisija koju je pre toga izabrao ostaje i odlučuje o tenderu. Uostalom, ti članovi komisije su i članovi opštinskog veća koji su izabrali našeg ‘dobrog i prepoštenog’ predsednika opštine. Kuriozitet ovog tendera je to što su dva preostala učesnika pokazala svoj proizvod, dok je predsednik opštine samo dao ‘časnu reč’ da je proizvod njegove firme – izvrstan. I, sada ste u dilemi: Vi znate da imate kvalitetan proizvod i najbolju cenu, ali shvatate da su vam šanse minimalne. Hoćete li se sa tendera povući i dozvoliti, bez borbe, da predsednik opštine na tenderu pobedi ili ćete, ipak, učestvovati i dati legitimitet pokvarenosti, mešetarstvu, korupciji i očiglednom sukobu interesa? Nezgodna dilema pred koju ste stavljeni vi i vaša mala kompanija, zar ne?” (“Blic”)

Ivana Slavković,

umetničko Čeri Kis, najpoznatija porno-glumica u Srbiji, dala je veoma zapažen intervju, koji prenose i tabloidi i porodični magazini, jer “opušteno i bez malograđanskih predrasuda priča o životu u Nišu, Beogradu, profesiji, o tome gde je porno-industrija kod nas”: “Situacija u Srbiji je mnogo bolja što se porno-industrije tiče nego ranijih godina. Otvorila sam sa prijateljem agenciju u Beogradu i mogu reći da se dosta devojaka prijavljuje, sa svih strana Srbije, direktno ih spajamo sa najvećim produkcijama, tako da radimo skroz profesionalno i svi su zadovoljni. Pomerene su neke granice, konačno, i bez lažne skromnosti – zahvaljujući meni. U početku smo se malo pribojavali kako ćemo da tražimo osobe koje bismo preporučivali produkcijama, a onda su devojke počele same da se javljaju i to tako ide do danas.”

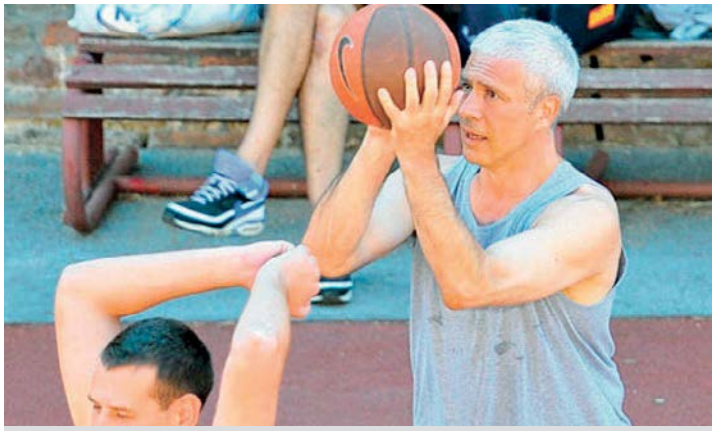
U Srbiji ipak ima problema: “U našoj sredini ljudi su još zatvoreni u sebe i zbog svih finansijskih problema ne razmišljaju o seksu. To je potreba svih, ali baš zbog te zatvorenosti i ne razgovaraju međusobno o tome – šta koga pali ili šta ko više voli, mislim da bi se time mnogi brakovi osvežili i mnoge veze bile duže.”

Šta ne razume: “Mogu da kažem samo jedno veliko ‘stop licemerju’. Meni su okrenuli leđa samo oni koji su bili licemerni, tačnije bivše drugarice koje su se je*ale s kriminalcima samo zato što su oni kao neke face. A, pazi sada i to, zašto ljudi uopšte poštuju kriminalce za koje se zna kako su stigli do para, a osuđuju prostituciju? To je ono što mene izluđuje kod naših ljudi.”

Šta kažu mama i tata: “Moja porodica živi u konzervativnoj sredini (Niš, prim. ur.), tako da nisu mogli da prihvate da se njihovo dete bavi ovim poslom, jer, naravno, oni na to gledaju drugačije. Svi gledaju porniće i uvek je ta glumica nečija sestra ili ćerka. Roditelji to teško prihvataju za svoje dete, moji još to ne razumeju, ali dolazi pornografija i kod nas, tako da sam sigurna da će ubrzo sve biti drugačije.”

Šta može da obeća: “Ja sam tek počela da gradim svoj uspeh i karijeru, biću veliko ime i veliki čovek. Idem dobro i jasnim koracima ka tome. Zahvalna sam pornografiji što mi je sa 18 godina pokazala kakvi su ljudi, da svet nije šaren, šta je bitno u životu, ko su mi pravi prijatelji... To, inače, gomila mojih vršnjaka još ne zna.” (“Blic Puls”)

Marko Šutija,

veb-dizajner sajta Demokratske stranke i jedan od saigrača u basketu bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića, ima samo reči hvale za šefa stranke: "On je košarkaš i sportista za svaku pohvalu! Igrali smo basket u subotu na Adi. Neke partije je izgubio, neke dobio, ali je uvek sportski prihvatio poraz i čestitao protivnicima. Nismo se politike dotakli, bilo je priče samo o sportu i sigurno ćemo u skorije vreme zakazati novi 'obračun', čim se uskladimo s obavezama."

N. N.

ljubitelj basketa iz DS-a, još jedan od saigrača sa Ade, otkrio je ko stoji iza dobre forme predsednika stranke: "S nama je bio doktor Filgud, dr Saša Plećević, pa su on i Tadić menjali neke interne fore u stilu: 'Jesi li video kako sam ubacio, ajde ti to ako možeš', i slično. Iskreno, s obzirom na njegove godine i povrede koje je imao, igra odlično. Nije se mnogo kretao, ali je zato ubacivao trojke bez premca!" ("Alo")

Borislav Pelević,

političar, sada član Predsedništva SNS-a, nekadašnji lider Stranke srpskog jedinstva, napušta SNS jer ne može da ostane u stranci čiji je član Aleksandar Martinović, doskorašnji radikal. Razlog sukoba je što je Martinović optužio Pelevića za "ubijanje 500 civila u Zvorniku 9. aprila 1992. godine", što je njegovoj porodici kako kaže "nanelo velike patnje". "Takve gnusne, podle i pokvarene napade ne mogu niti ću ikada oprostiti! Moja deca zbog njegovih laži, koje su odbacili i Haški tribunal i Tužilaštvo za ratne zločine, mesec dana nisu imala mira. Njihove suze mu nikada neću oprostiti. Nikada! Ko ga je primio u stranku, nek mu je srećno."

Čime se Pelević trenutno bavi: "Trenutno završavam crkvu na Tari i to me ispunjava."

Bilo bi hrišćanski da mu ipak oprosti: "Nisam toliki hrišćanin da mu uvrede i dečje suze oprostim. Ništa mu neću uraditi, ali neću da ga vidim u životu. Nas dvojica ne možemo biti u istoj stranci i ne može me niko odgovoriti. Ne vrh stranke, nego vrh sveta je nemoćan. Moj obraz i moja čast su u pitanju, suze moje dece su mi iznad vlasti i politike!" ("Alo")

Miroslav Čučković,

predsednik opštine Obrenovac iz URS-a, posle teksta u kome je objavljeno da će kao svog pomoćnika da angažuje rođenog brata Nebojšu, javio se redakciji pismom u kome se zahvaljuje što su mu ukazali na grešku: "Želim da istaknem da je nakon jučerašnjeg razgovora i nakon današnjeg teksta potpuno jasno da je jedna takva odluka čist nepotizam i moja velika greška i zaista hvala na upozorenju. Samim tim, neće biti sprovedena. Želim da znate da je i on lično (brat Nebojša, prim. ur.) odbio takvu mogućnost, o čemu me je obavestio."

Odakle mu ideja da zaposli brata: "Između ostalog, bio je i šef mog izbornog štaba. Imenovanje pomoćnika predsednika gradske opštine je u nadležnosti samog predsednika to jest u ovom slučaju mene, što znači da ne mora da prolazi opštinsko veće i ne mora da bude izglasan na skupštini gradske opštine. Imao sam plan da on obavlja tu dužnost u mom kabinetu od 1. septembra, to je istina koju ne poričem!" ("Alo")

Jelena Karleuša,

pevačica, održala je prvi koncert u Gračanici, spavala u Prištini i posle svega rekla: "Koncert je bio fenomenalan. Zahvaljujem publici i organizatorima! Muzika ujedinjuje, muzika miri! Ovaj koncert je pokazao da je svim ljudima na Kosovu dosta zle krvi, dosta političke propagande! Doživela sam da me stariji Albanci pozdravljaju na čistom srpskom jeziku i čvrsto mi stežu ruku u znak dobrodošlice, tako da sve što sam dosad mislila da znam o situaciji na Kosovu, u stvari ne znam. Srpski narod tamo je divan, hrabar i poseban." ("Kurir")

Intervju: Robert Kramb, strip crtač

Glasnogovornik

Autoportret Roberta Kramba

brutalne iskrenosti

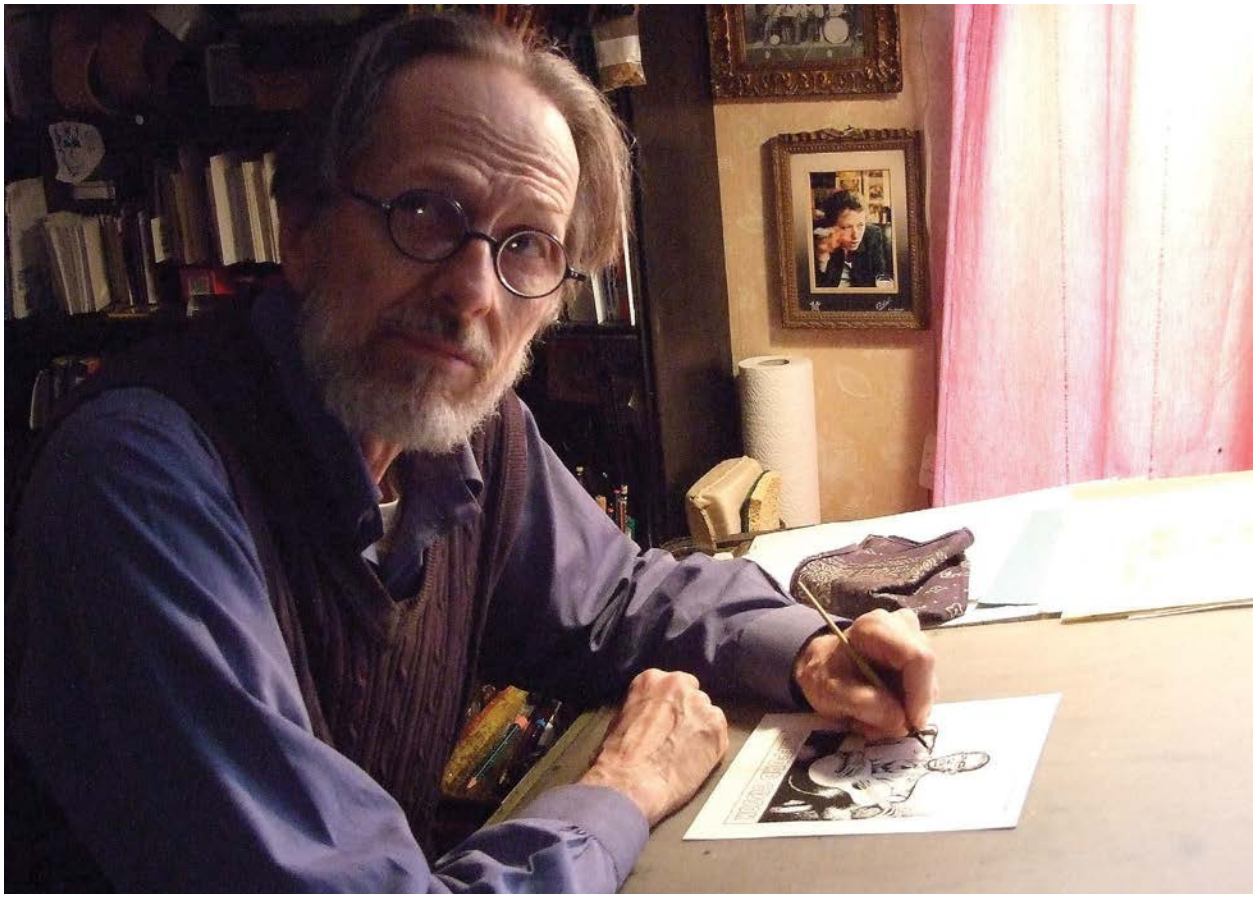
"Što se Balkana tiče, rekao bih da tu postoji nekakva kontradikcija, to je baš čudno... Unekoliko, čini se da je sve kao na Zapadu, ali postoje i istočnjački uticaji... S jedne strane postoji izvesna rafiniranost kulture, a postoji i taj element divljačkog nasilja. Skoro isto kao u Americi"

U Beogradu će, od 5. do 8. septembra, boraviti neka od najznačajnih imena svetskog stripa. Robert Kramb i Gilbert Šelton (kao i njihove supruge Ejlin Kominski Kramb i Lora Fauntin, koje se takođe bave stripom) Studentskom kulturnom centru predstaviće dve knjige stripova koje objavljuje novosadski izdavač Komiko, *Velika knjiga Roberta Kramba* i *Famozna čupava braća Frik*. U iščekivanju ovog izvanrednog događaja, "Vreme" je krenulo tragom Kramba lično.

Robert Kramb je jedan od zanimljivih slučajeva u svetu umetnosti: ovaj notorni introvert i književni moljac je samo objavljivanjem svojih crteža uspevao da uskomeša svet oko sebe. Kada je krajem šezdesetih iznikao iz američke andergraund strip scene, čijem je stvaranju možda i sam najviše doprineo, bilo je na desetine, ako ne i stotine ljudi koji su bili inspirisani da i sami zgrabe olovke u ruke i krenu da se bave crtanjem. I to ne kažem tek figurativno, lično sam upoznao neke od ljudi koji spadaju u tu kategoriju. Iako je jasno da su njegovi crteži i strip storije izazivali neku vrstu oduševljenja, oni nisu uljuljkivali čitaoca, nudeći mu još jedan razlog da veselo zvižduće zamakne u cvetnu baštu. Time su se bavili drugi. Kramb je činio da ljudi shvate da strip može da govori o stvarnosti, pa i o neveseloj stvarnosti; ima tu i psovki, i svega. I da strip može biti sirov, čak i surov, i zapanjujuće *eksplicitan*. Štaviše, kad se umori od imaginarnih likova, strip autor je mogao da ponekad predstavi... samog sebe kao glavnog junaka stripa, uz skoro sumanutu samoironiju. Sve je to Kramb umeo da nacrta sa nekom divljačkom ubedljivošću, koja je činila da za svega par godina postane velika zvezda "hipi kulture", iako je veoma brzo postalo jasno da je on suviše inteligentan klinac da bi od njega stvorili tek još jednog medijskog umišljenka, ili nešto slično.

Neki od njegovih crteža smatrani su za simbole kontrakulture šezdesetih, uključujući omot za antologijski album *Chip Thrills*, koji je nacrtao za Dženis Džoplin i Big Brother and the Holding Company. U momentu kada je njegova slava rapidno rasla, poslušao je savet Čarlsa Bukovskog, koji mu je rekao: "Momak, dobro crtaš, ali čuvaj se koktel partija." Nakon što je svesno odabrao da izbegne status "ikone" i eskivira establišment koji se upravo nameštao da ga propusti kroz svoju mašineriju, Kramb je pridobio srca svih alternativaca, do dana današnjeg. Ubrzo potom je njegov rad procvetao u neverovatni vatromet različitih ideja, formata, pa i medija. Najširа publika, koja je možda propustila njegove stripove objavljene kod nezavisnih izdavača, mogla je da upozna njegov rad i životnu priču putem filma *Crumb, the movie* (1994), koji je postao jedan od najhvaljenijih američkih dokumentarnih filmova novijeg vremena (navodno je Kramb odbijao da učestvuje sve dok mu režiser Teri Zvigov nije zapretio samoubistvom).

U svojoj 69. godini života, Robert Kramb je svakako jedna od najcenjenijih autorskih ličnosti, ne samo u mediju stripa i ilustracije. Prošle godine, njegova velika izložba u njujorškom Muzeju američke ilustracije bila je najavljena rečima: "retrospektiva najvećeg živog ilustratora koga svet poznaje". Tek pre nekoliko dana zatvorena je još obimnija retrospektivna izložba u pariskom Muzeju savremene umetnosti. Kramb je danas nastanjen na jugu Francuske, u selu Sauv koje broji 2000 stanovnika. ▸

"VREME": Oduvek mi se činilo da postoji nešto vanvremeno u vezi sa tvojim stripovima, i da verovatno zato čak i one najranije storije ne deluju bajato današnjoj publici. Možda nije čudno da i u ovoj, hajde nazovimo to *digitalnoj eri*, postoji znatan broj čitalaca koji otkrivaju tvoj vrlo "analogni" svet. Kakvo je tvoje mišljenje o savremenim spravama kao što su mobilni telefoni i kompjuteri? Da li upotrebljavaš nešto od toga?

ROBERT KRAMB: Lično, ne upotrebljavam ni kompjuter ni mobilni telefon, ali imam sekretaricu koja prima i šalje imejl poruke za mene, tako da napišem rukom pismo koje ona kasnije prekuca na kompjuteru i pošalje. Kad primim odgovor, ona to odštampa i donese mi na papiru, s obzirom da ja ne znam da koristim kompjuter. Ona živi u istom selu kao i ja, ali u drugoj kući, tako da joj ja odnosim papire ili ih ona donese kod mene... Ja imam averziju prema kompjuterima, ali već neko vreme razmišljam da kupim ajfon, to je veoma zgodno na primer kada putujete... Kada putujem sa mojom ženom Ejlin, ona sa sobom nosi ajfon, to je veoma korisno, ali sam odlučio da se baš mnogo ne pačam u sve to. Mislim da sam već suviše star za takve stvari. Ejlin koristi ajfon i za fotografisanja, s obzirom da to može odlično da posluži kao fotoaparat... Posle u supermarketu možeš da štampaš fotografije, ili da ih uveličaš, možda i da postaviš u ram ako želiš... Izvanredna sprava, impresioniran sam.

Sećam se da si do pre neku godinu još uvek odbijao svaku pomisao o kompjuterima i mobilnim telefonima, ali ovi aparati lagano uplivavaju u tvoj život?

Da, to je kao u slučaju telefona – recimo, oko 1910. godine mogli ste da izaberete da ne koristite telefon, zato što su stariji načini razmene poruka još uvek bili u upotrebi, kao što je slanje kurira – ako ste vodili nekakav posao u velikom gradu kao što je Njujork, dečku biste predali poruku na papiru, a on bi odjurio da to uruči na naznačenu adresu. Ali zatim je usledilo vreme kada je svet postao ovisan o telefonu, i postalo je veoma teško ne koristiti tu spravu... U nekom momentu je bilo vrlo nepraktično da ne posedujete telefon. Isto je danas sa kompjuterima. Kompjuteri su postali nešto sveprožimajuće, i ako ne posedujete imejl niste u mogućnosti da obavite mnoge transakcije. Tako da ja danas upotrebljavam internet kako bih slao poruke i naručivao knjige – danas možete da putem kompjutera dođete do gotovo svake knjige koju poželite, čak i do retkih izdanja od pre više decenija. Neverovatno! U slučaju da sam zainteresovan za neku knjigu, ja kažem sekretarici – molim te, nađi mi ovo i ovo, i ona najčešće to i pronađe negde na netu, i uspe da poruči, i to po niskoj ceni. Čitav taj sistem je stare knjige učinio jeftinijim nego ikada. Pre više godina, ponekad ste godinama tragali za nekim knjigama. Danas možete da pronađete čak i najopskurniju staru knjigu, po pristupačnoj ceni, to je fenomenalno! Najraznovrsniji podaci su postali lako dostupni, tako da možete postati istraživač, ili detektiv, ako ste zainteresovani recimo za neki aspekt društvenog života i sumnjate da u svemu tome postoji nešto sumnjivo. Ja sam potpuno opsednut raznim teorijama zavere. Istragom o svemu tome možete i sami da se bavite, da sakupite dokaze... Ja imam čitave fascikle sa podacima koji govore protiv korporacija i medicinske nauke i političara... Internet je učinio da bez mnogo napora dođete do informacija, ali potrebno je da budete probirljivi, inače će vas to sve zatrpati nepotrebnim koještarijama...

U poslednje vreme, u raznim zemljama u koje sam putovao, čuo sam sličnu vrstu tugovanke – klinci danas imaju lak pristup informacijama putem interneta, ali nisu zainteresovani za bilo kakav *sadržaj*. Ili – klinci troše vreme na kompjuterske igrice, a čitanje im je potpuno nezanimljivo. Možda to znači da nije lako ploviti u tom moru informacija. Apsurdno, čini se da je ponekad lakše starijima, zato što imaju

O Krambu

"Mislim da je Kramb nešto kao Brojgel druge polovine dvadesetog veka... Kramb je taj koji nas približava svemu što je ljudska žudnja, patnja, sluđenost, u svim mogućim groteskним alegorijskim oblicima. On poseduje moćnu imaginaciju koja je često u stanju da prekorači svaku granicu, ali retko kada u tome ima bilo kakve laži...

Mislim da Kramb pripada tradiciji grafičke umetnosti kao socijalnog protesta, dakle društvene kritike koja, razume se, poseduje veoma duboke korene... Takođe, primećujem nešto od Goje u Krambu... Na primer, u Krambovim likovima kao što je preteća žena sa ptičjom glavom prepoznajem baš Gojin osećaj za monstruozno.

Krambov rad dolazi iz dubokog osećaja apsurdnosti ljudskog života. Na izvesnom psihološkom nivou ne postoje više ni heroji, ni zlikovci, i čak i žrtve izgledaju komično. Mislim da je upravo to ljudima u Americi teško da podnesu, zato što je to u suprotnosti sa njihovim osnovnim verovanjima koja su mešavina utopizma s jedne i heroizma s druge strane (što je samo još jedna vrsta utopizma), i upravo to je ono što nam je donelo taj zbrkani diskurs, koji imamo danas. Naravno da je Kramb, kao i svi veliki satiričari, neka vrsta autsajdera u vlastitoj zemlji."

Robert Hjuz, kritičar magazina "Time"

jasniju sliku o tome koje ih informacije zapravo zanimaju. Da li je rvanje sa svim tim podacima izazov za s avremenog čoveka, naročito ako ste mladi i ne znate tačno šta je od toga suvišno, a šta treba da prigrlite?

To je tačno. Deca ne znaju da filtriraju informacije do kojih dolaze. Siguran sam i da postoji puno ljudi koji iskorišćavaju klince i manipulišu njihovim umovima. Danas niko ne zna kako će to uticati na buduće generacije, njihov nervni sistem i razvoj mozga... Nije problem samo u informacijama, nego i u fizičkom aspektu medija – sedenje pred ekranom i zurenje... Ja imam mlade rođake u Americi, sestričine i nećake, i oni su toliko poneseni internetom da su njihove ličnosti na Fejsbuku zanimljivije nego u stvarnosti. U stvarnosti oni samo sede i ne govore puno, ali kad pogledate njihove Fejsbuk stranice oni su duhoviti i pametni i ironični i sve što valja... Bog sam zna kakve će ljude to da proizvede, mi to ne znamo, to tek treba da se vidi!

Kada sam počeo da čitam tvoje stripove, bio sam već u svojim dvadesetim godinama, i veoma sam bio zainteresovan za sve što je bilo kreirano dvadesetih i tridesetih godina, u raznim oblastima umetnosti, kao i ukupan dizajn tog vremena... Međutim, tada nisam sreo nikoga ko bi delio to moje interesovanje. Verovatno je bilo nekoga ko je slično razmišljao, samo ih ja nisam poznavao... I kada sam pročitao tvoje stripove, i shvatio da postoji isti uticaj, pomislio sam – neverovatno, postoji još jedan na svetu koji razmišlja u tom smeru!!!

Kada sam bio mlad, takođe sam imao problem da pronađem nekog među vršnjacima ko bi delio moje interesovanje za taj period. Profesori koji su predavali umetnost govorili bi mi: Kramb, zašto ucrtavaš slova tim stilom koji je potpuno *passe*? Mladiću, to je *passe*! Ja sam tada bio opsednut muzikom i primenjenom umetnošću tog vremena, nemam pojma zašto... Ali nešto kasnije imao sam sreće da upoznam još neke ljude koji su delili to moje interesovanje, tako da se nisam osećao potpuno usamljeno!

Šta misliš da je razlog da umetnost tog vremena bude tako upečatljiva? Istorijski, dvadesete i naročito tridesete godine bile su godine napetosti i nazadnih političkih ustrojstava. U dobrom broju evropskih zemalja vladali su mračnjački, fašistički režimi, uz opštu ekonomsku krizu, i Veliku depresiju u SAD... Šta je činilo da ljudi proizvode tako sjajna umetnička dela, u mnogim oblastima, pod takvim okolnostima?

Ja sam proveo čitav život tragajući za odgovorom na to pitanje! Mislim da odgovor svakako nije jednostavan. Za početak, u dvadesetim i tridesetim godinama još uvek ste imali nivo tehnologije koji je ostavljao prilično prostora za kreaciju koja je bila rezultat ručne izrade. Svi umetnici koji su obeležili taj period zaista su naporno radili, učeći svoju veštinu na starinski način. Ali, u isto vreme, oni su razvili novi stil, koji je iznikao iz savremene industrijske tehnologije. Ofset štampa je ušla u upotrebu 80-ih, tako da su crteži mogli da se lakše i jeftinije reprodukuju, čak i slike. Nakon toga je procvetala novinska ilustracija, i dizajn knjiga, tako da je sva veština koja je ranije starinskim metodama bila naučena u oblasti ilustracije i slikarstva, mogla da bude primenjena u industriji štampanih medija. Iz tog razloga je ovaj period bio zlatno doba štampe. Ja u svojoj kući imam čitave gomile starih časopisa, sa predivnim grafičkim materijalom i rukom oblikovanim naslovima, fotografijama, crtežima... Primenjeni umetnici su bili prisiljeni da rade kao robovi u to vreme, većina njih je zarađivala vrlo malo, a dirinčili su kao psi, sem u slučaju ako su izgradili ime, kao Norman Rokvel, na primer. Imao sam kolekciju palp magazina, naučnofantastičnih, vestern, detektivskih itd., američkih i evropskih, za čije naslovne stranice je naslikano hiljade i hiljade predivnih slika na platnu, a ovi časopisi su izlazili svake nedelje!

A zatim nakon rata, četrdesetih i pedesetih godina, bio sam dete i svojim očima sam posmatrao to užasno propadanje, tu degradaciju grafičkih umetnosti... Video sam kako strip i novinska ilustracija i komercijalne umetnosti i arhitektura nazaduju – odjednom je sve počelo da biva kreirano nekako mehanički. Ono što se desilo jeste da je eliminisana kreacija nastala rukom, čak i letering u stripovima je izrađivan mehanički.

Da li ti se činilo da je bilo i nečeg oslobađajućeg u tome što su umetnici krenuli da provode manje vremena u samom kreiranju umetnosti, a više baveći se nečim drugim?

Možda bi sve to moglo da se nazove oslobađajućim, samo zato što su u staro vreme umetnici radili za bedne pare, ali su tada bar imali šanse da stvore dela kojima će moći da se ponose, i da žive od tog rada... Bilo je prostora za hiljade komercijalnih umetnika u zapadnom svetu, samo zbog te ekspanzije štampanih medija. Tokom dvadesetih i tridesetih godina takođe je postojalo na hiljade dvorana u kojima se svirala muzika uživo, uključujući restorane, hotelske sale, mala drumska svratišta, salonske dvorane, svuda gde su ljudi boravili radi relaksacije, ili gde su konzumirali piće, plesali... Sve je to nestalo kada je muzika počela da bude emitovana sa ►

mehaničkih naprava, umesto da bude izvođena uživo. Evo jednog primera: tokom tridesetih, u Americi je došlo do uspona proizvodnje džuboksa, mehaničkih sprava za reprodukovanje muzike na javnim mestima. Čitao sam statistiku koja beleži da je 1932. ovakvih sprava bilo oko četiri hiljade, na celoj teritoriji Sjedinjenih Država. Već u periodu 1939–1940. bilo je blizu 400.000 džuboks aparata na teritoriji SAD! Zatim je doživeo uspon radio, što je takođe doprinelo širenju mogućnosti mehaničkog reprodukovanja muzike, zato što su ljudi radije slušali radio nego išli da plešu ili slušaju živo izvođenje muzike... Da biste posetili plesne dvorane trebalo je da platite ulaz, pa ste radije ostajali kući i slušali radio... Zatim su pozorišta prestala da imaju svoje orkestre, već za vreme Velike depresije bilo je suviše skupo da veliki bendovi sviraju u pozorištu, ili u pauzi između filmskih predstava, tako da su umesto svega toga emitovani muzički zapisi preko pojačala... Slično je bilo i sa živim zabavnim programom kao što je vodvilj, koji je nekada bio veoma popularan, a publiku su činili pripadnici radničke klase, koji su posmatrali živo izvođenje sa pevačima, muzičarima, akrobatima... To je takođe sve prestalo tokom tridesetih godina, kada su ljudi odlučili da je jeftinije ići u bioskop nego na vodviljske predstave. Dakle, stvari su postajale sve više mehaničke. Koncentracija biznisa i masovnih medija činila je da sve manji i manji broj ljudi kontroliše sve veće i veće organizacione produkcije koje su se bavile zabavom. Ovakva koncentracija moći se desila i u drugim oblastima, uključujući tu i proizvodnju hrane...

Možeš li da komentarišeš činjenicu da su strip crtači s početka veka stvarali mnogo više stranica stripa, radeći ponekad na nekoliko novinskih stripova paralelno, od savremenih crtača, kojima danas to izgleda neostvarljivo? Kako objasniti toliku produktivnost?

U pitanju su ekonomski razlozi. Kada sam ranih šezdesetih dobio svoj prvi posao, u firmi gde su proizvodili crteže za poštanske dopisnice (The American Greeting Cards Company), bilo mi je samo devetnaest godina. Plata je bila dovoljna tek da preživim – mogao sam da platim za stan i hranu, i možda tek nešto malo da ostane kao ušteđevina ili za provod. To nije bio nimalo prestižan posao, morali ste puno da radite. U stvari, bilo je odvratno, taj posao me je ubijao, ali u prošlosti su komercijalni umetnici morali da rade još i više, i smatralo se da su pravi srećnici zato što rade za crtaćom stolom. U suprotnom bi bili prisiljeni da nađu posao u fabrici ili u rudniku ili tako nešto. Po svom poreklu, bili su to ljudi koji su dolazili iz niže srednje klase, ili čak iz niže klase. Još i četrdesetih godina je većina strip crtača dolazila iz radničke klase.

Oni, dakle, nisu smatrani "umetnicima", kao što je to danas slučaj?

Oni bi pre bili svrstani među zanatlije, da to tako kažemo. Nešto kao proizvođači nameštaja, ili majstori koji lepe pločice u kupatilu... Oni su posedovali veštinu, i bili ponosni na to čime se bave, takođe – neki su otaljavali taj posao, a drugi su radili još napornije nego što se od njih zahtevalo. Neki od umetnika iz tog vremena su se naprosto ubijali od posla, Vinzor Mekej je oterao sebe u smrt, a sličan kraj je doživeo i Valas Vud, crtač koji je objavljivao za "EC Comics", on je bio veoma posvećen svojoj umetnosti, živeo je i umro za to čime se bavio... U vreme ekspanzije novinskog stripa, crtači su stvarali tokom se-

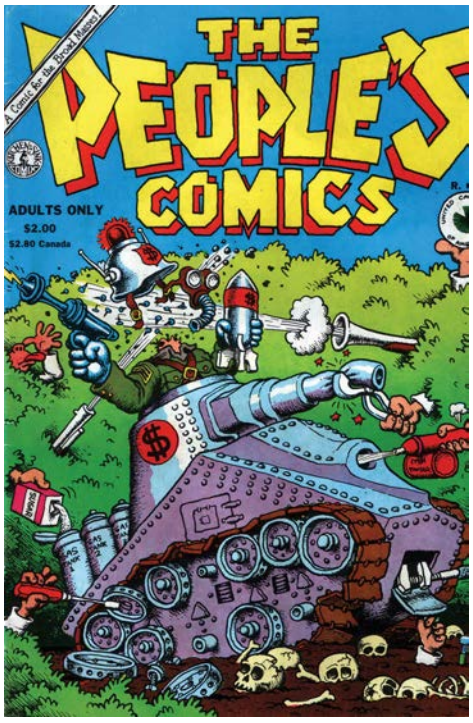

Strip nastao u saradnji sa suprugom Ejlin Kominski Kramb

dam dana svake nedelje, a zatim bi nakon deset godina potpuno sagoreli, sve dok njihov rad ne postane senka onoga što je nekada bio... I ako bi postajali uspešni, iznajmljivali bi druge da crtaju bez da uopšte budu potpisani – tuširanje crteža u olovci je bilo najteži deo. Čik Jang, koji je kreirao strip *Blondie*, nakon tri ili četiri godine je unajmio druge koji su se bavili crtanjem, a on je samo pisao scenario. Rad na novinskom stripu je vrlo naporan, svakog dana morate da isporučite novi strip. Mislim da spadam u one koji su prilično vredni kao crtači, ali nikada ne bih mogao da funkcionišem na taj način! Ja se ponašam kao prava princeza, koja dolazi iz sveta lepih umetnosti.

Kako se zapravo ogledao uticaj tih starih stripova na tvoj rad?

Uglavnom stilistički. Bio sam inspirisan umetnicima iz prošlosti. Mislim da sam ništa nisam izmislio. U svom kasnom tinejdžerskom dobu otkrio sam puno zanimljivih strip autora iz prve polovine dvadesetog veka. Već krajem pedesetih bio sam svedok velikog pada kvaliteta rada na stripu, sve je postalo pojednostavljeno, nisam to voleo. Više mi se sviđao rad koji je bio pažljivo kreiran. U svojoj petnaestoj godini otkrio sam rad američkog crtača iz devetnaestog veka, Tomasa Nasta.

Andergaund strip izdanje iz 1972.

Njegove ilustracije su bile na vrhuncu tokom sedamdesetih godina devetnaestog veka, voleo sam njegov stil, dubok, topao i moćan... To me je inspirisalo da crtam u stilu starinskog linijskog senčenja, kao što je i Nast radio. Tek kasnije sam saznao da su to zapravo bile gravure, a ne crteži tušem! Njegov rad je nastao uglavnom u vremenu pre ofset štampe, tako da je morao da sve to ugravira na ploči, kako bi bilo reprodukovano. Nast je usavršio stil linijskog senčenja. On se verovatno ugledao na Džona Tenijela, engleskog crtača koji je bio poznat kao originalni ilustrator *Alise u zemlji čuda*, ali je takođe objavljivao u satiričnom listu "Punch". Ja sam želeo da crtam kao oni! Zato me je sasvim dokusurilo kada se pojavio taj minimalistički crtački stil koji je bio popularan krajem pedesetih i tokom šezdesetih...

Kako se, dakle, ta ponesenost uzorima iz prošlosti srela sa realnošću šezdesetih, kada si ti počeo da objavljuješ svoje stripove?

Iz nekog razloga, kada sam šezdesetih eksperimentisao sa LSD-jem, bio sam ponesen stripovima koje su u grubom, nerafiniranom maniru kreirali crtači američkih strip izdanja četrdesetih godina. Oni su ovlaš imitirali stil Diznijevih animiranih filmova, ali nisu bili tako vešti, većinom su to bili mladi ljudi, i smatrao sam da je njihov pristup proleterski. To je bilo nekako srodno sa crtežima koje možete da vidite u WC-u, nimalo pretenciozno, i svakako antiintelektualistički. Mislim da postoji opasnost, kada se bavite stripom, naročito ukoliko postignete izvestan uspeh, da izgubite taj proleterski pristup. Potrebno je da ostanete u kontaktu sa običnim ljudima, i mislim da je moj rad još uvek privlačan prilično šarolikoj publici. U svakom slučaju, vrlo me inspirišu ti stari stripovi iz četrdesetih, zanimljivi su mi čak i stripovi srpskih autora iz tog vremena, kao što je Veljko Kockar, koji je završio ispred streljačkog stroja 1944. godine, a čiju sam zbirku stripova imao prilike da vidim... Kockar je očigledno bio inspirisan autorima kao što je Aleks Rejmond, ali Rejmond je bio mnogo više ulickan od Kockara, čiji je stil oštriji, bliži onome što ja zovem "proleterskim"...

Početkom šezdesetih, bio sam još uvek vrlo nesiguran. Postojao je pritisak da budete u skladu sa tada aktuelnim tokovima i, kao što već rekoh, profesori su smatrali da je moj stil zastareo...Tako da sam nastojao da pronađem nekakav kompromis između tih crtačkih stilova iz prošlosti i nečeg savremenog...To se sve izmenilo kada sam počeo da uzimam LSD, potpuno sam odbacio ideju da se prilagođavam nečem što je moderno. Umesto toga, okrenuo sam se crtačkom maniru definisanom u prošlosti, koji me je mnogo više zanimao...

Pravi početak tvoje karijere bio je povezan sa eksplozijom andergraund stripa, na američkoj sceni šezdesetih... Da li je ovaj fenomen alternativne kulture bio povezan sa krizom koju je prouzrokovao rat u Vijetnamu?

Andergraund strip je u osnovi bio izdanak hipi kulture, koja je delimično nastala kao odgovor na političke prilike u Americi. Postojao je i spiritualni aspekt hipi kulture, koji se ispoljio kroz interes za istočnjački misticizam, i tome slično... Ali ono što je tu bilo bitno jeste da se moja generacija osećala nekako otuđenom od vlastitih roditelja. Mi smo odrasli u ambijentu američke srednje klase, u vreme kada je srednja klasa zapravo bila veoma uspešna, ali takođe i ispražnjena od bilo kakvog sadržaja... Mi smo sve to izbliza posmatrali, već sam rekao o tome što se desilo u komercijalnim umetnostima, kao

ANALOGNI ČOVEK U DIGITALNO DOBA: Kramb sa svojom kolekcijom ploča na 78 obrtaja

i u muzici – muzika je postajala sve ispraznija, dok se nije pojavio rokenrol, koji je to donekle izmenio. Bilo je to vreme pretnje nuklearnom katastrofom, koja nam je svima bila nad glavama, tako da je moja generacija došla do zaključka da su stariji potpuno poludeli, da su ostali bez jebenog mozga kad su dozvolili proizvodnju nuklearnih projektila, atomskih podmornica, i čega sve ne, u našoj borbi protiv Sovjetskog Saveza... Mi smo krenuli da tragamo za nečim što bi bilo potpuna suprotnost svemu tome, krenuli smo da uzimamo LSD, razmišljali smo o povratku prirodi, jednostavnom životu... Ideali su traženi u sferi spiritualnog pre nego materijalnog. Zašto bi sve trebalo da se svodi na to da se kupi auto, obezbedi kuća na predgrađu, dobije posao u nekoj velikoj firmi, proizvodi novac... Želeli smo da sve to napustimo. U isto vreme, počeli smo da kreiramo vlastitu kulturu, ne samo muziku već i andergraund publikacije, koje baš i nisu bile preterano "andergraund", zato što je bilo veoma malo nastojanja od strane države i policije da to na neki način spreče. Bili su to uostalom mali časopisi, ali veoma slobodni i otvoreni. Ove hipi novine su nicale svuda po univerzitetskim centrima, i velikim gradovima kao što su Njujork, San Francisko i Los Anđeles. Moji prvi andergraund stripovi su bili objavljeni u časopisima kao "Yarrowstalks" (stabljika hajdučke trave). Naziv časopisa je nastao prema terminu iz Ji Đinga, prastare kineske knjige proricanja. Zatim, sledili su listovi kao "East Village Other", pa "Open City" u Los Anđelesu, "Berkley Barb" u San Francisku... U tim listovima pisalo se o politici, spiritualnosti i kulturi, i niko nije zarađivao novac, radilo se o maloj produkciji... Kako bi se zaradio neki cent, listovi su prodavani od strane kolportera, na ulici... Iz svega toga nastalo je i izdavaštvo andergraund stripova. Nakon što se 1968. godine pojavio "Zap", jedno od prvih andergraund strip izdanja, koje sam objavio u vlastitoj produkciji, bio sam kontaktiran od strane kuće "Print Mint" iz San Franciska, koji su do tada štampali isključivo psihodelične postere, i predložili da preuzmu izdavanje edicije. Ja sam se složio, a ubrzo su i mnogi drugi autori i izdavači krenuli da rade na novim izdanjima, koja su doživela pravi bum u periodu 1969–1971, ali je već 1973. čitava produkcija andergraund stripa sasečena zahvaljujući promeni zakona koji je zatvorio brojne male radnje, koje su nosile naziv *head shops*, i koje su distribuirale tu vrstu literature. To je bilo pogubno za dalji opstanak ove produkcije koja je već bila krhka u ekonomskom pogledu, tako da je, racimo, samo u San Francisku bilo pet ili šest izdavačkih kuća koje su prestale sa radom. Ipak, nezavisna scena, kada je strip u pitanju, nastavila je da postoji i nakon svega toga.

Sećam se da su neki od tvojih stripova bili veoma kritični prema hipi kulturi šezdesetih. Misliš li da su oni zapravo omašili?

Hipi kultura je omašila, ali je takođe i bila uspešna! Sa glavom u oblacima, hipici su umislili promene koje su verovali da su postigli... Razmišljali su: samo da se oslobodimo tih zajebanih, pokvarenih likova koji upravljaju vladom i korporacijama, pa će nastupiti med i mleko, ali u stvari nije bilo tako (smeh).

Misliš li da je, na ovaj ili onaj način, biznis zapravo stavio ovu kulturu pod svoju kontrolu? ►

Da, u dobroj meri se tako desilo. Kada je savremena Amerika u pitanju, sve se svodi na novac, i istina je da su se hipici odupirali tome, ali bilo je puno ljudi koji su debelo zaradili na hipi kulturi. Pojavili su se biznismeni koji su muziku i ostale sadržaje komercijalizovali, prepakovali i prodali, i bila je to jedna od stvari koja je sve to urušila. S druge strane, bilo je previše droge unaokolo. Ljudi koji konzumiraju droge jednostavno ne mogu da vide stvari jasno... počinju da se ponašaju paranoidno jedni prema drugima, to je odvratno! A zatim da spomenemo i političke ideje – ljudi koje sam poznavao 1970. ili 1971. godine su govorili o revoluciji kao da je tu iza ćoška, i samo što nije! Ti ljudi kao da nisu shvatali da su stali protiv jedne ogromne sile. I naravno, dobro je da sve to nije uspelo, zato što bi ljudi koji su bili najistaknutiji zagovornici guranja ideje o levičarskoj "revoluciji" u Americi takođe bili opasni kada bi se dočepali vlasti. Abe Hofman i ta ekipa – siguran sam da bi oni odmah potrpali svoje neprijatelje u koncentracione logore... Sve je to bilo nekako neozbiljno. Moja generacija nije bila u stanju da izvede društvenu promenu, ali su ipak izvršili veliki uticaj na zemlju kao što je Amerika.

Rekao bih da u mnogim istorijskim procesima stvari kao da se kreću u dva potpuno različita pravca – u isto vreme nešto napreduje, a nešto se menja nagore. Sa ove distance, misliš li da se slično desilo i sa pobunom šezdesetih?

U izvesnom smislu je ostvareno oslobođenje i napredak, ali s druge strane... ne znam, kao što rekoh, u to vreme je konzumacija narkotika postojala i u Evropi, ali pre svega u Americi je to viđeno kao nemirenje sa establišmentom. Dakle, klinac uzme heroin ili nešto slično, i on je kao ustao protiv buržoazije, ha ha! Poznato je da iza proizvodnje narkotika stoji još čitava mašinerija organizovanog kriminala. U isto vreme, korporativna elita je svim silama radila da diskredituje i ono malo obećavajućih aspekata koji postoje u vezi sa hipi i pokretom koji se bavi zaštitom životne sredine...

Čini se da je tvoj umetnički rad, zahvaljujući ekspresivnosti i brutalnoj iskrenosti, imao veliki uticaj na nekoliko generacija ljudi u SAD. Tvoji crteži kao da dolaze iz magme kolektivne podsvesti tog dela sveta. Kako se desilo da si napustio zemlju koja je toliko povezana sa tvojim radom i preselio se u Francusku?

U Francusku smo se preselili godine 1990/1991. – to je od početka bila ideja moje supruge Ejlin. Sve se desilo tako brzo da sam se jednog jutra probudio i shvatio da od tog momenta živim u Francuskoj. U stvari, Ejlin je sve organizovala, odradila papirologiju sa francuskom administracijom, pronašla kuću... Da je od mene zavisilo, verovatno bismo još uvek živeli u SAD, zato što je moj rad komentar onoga što se tamo zbiva... Pre preseljenja, ja sam u Americi živeo punih 48 godina, tako da mi je teško da u svom radu komentarišem Francusku, zemlju koju nisam u stanju da shvatim na tako bazičnom nivou. Čak i nakon dvadeset i kusur godina života u ovoj sredini, Francuska je za mene strana zemlja. Seksualni moral i ponašanje ovdašnjih stanovnika su za mene potpuna misterija. Još ne mogu da shvatim njihove seksualne motivacije. Ne shvatam kako njihove žene razmišljaju. Ja razumem američke žene do nekog stupnja, verovatno na način na koji bih mogao da shvatim bilo koju predstavnicu ženske vrste, ali interakcija između Francuza i Francuskinja mi se čini veoma neobičnom.

Međutim, život na jugu Francuske je veoma lagodan, Francuzi koje srećem su veoma *leizess-faire*, druge ljude prihvataju "takve kakvi jesu", ostavljaju te na miru, ne zabadaju nos u tvoj život. Generalno, život na Mediteranu je "kako ćemo – lako ćemo". S druge strane, uvek imam kulturnih problema ovde. Nikada nisam naučio da dobro pričam francuski, tako da ne mogu da razumem dovoljno dobro o čemu govore. Ali postoji jedan mali segment ljudi ovde koji vole i prate moj rad, i nedavno sam imao izložbu u prestižnom muzeju u Parizu, ali uglavnom ne osećam se duboko povezan sa francuskom kulturom i ljudima. Još uvek većina mojih prijatelja su Amerikanci i Englezi. Nisam siguran da imam ijednog francuskog prijatelja.

Da li ti nedostaju haos i vibrantnost velikih američkih gradova?

Ne. Većinu života proveo sam u malim gradovima u unutrašnjosti, još otkako sam napustio San Francisko 1969. godine. Veliki gradovi čine da se osećam pregaženo, i rekao bih čak da mi ne nedostaje ni američka kultura, ja nosim svoju kulturu u sebi. Sve ono što volim u vezi sa američkom kulturom je u ovoj sobi... stara muzika, stari stripovi i knjige, sve je to ovde... Kada odem u Ameriku, srce mi se slomi – čini mi se da je sve uništeno. Tokom poslednje dve decenije koje sam proveo u SAD, sedamdesetih i osamdesetih godina, posmatrao sam kako preda mnom nestaje sve što sam voleo u vezi sa tom zemljom.

Život tamo je postao vrlo skup?

Možete da živite prilično jeftino u nekim krajevima, ali život u Njujorku ili San Francisku, kao i u Sijetlu, zaista jeste skup, kao i u dražesnim malim univerzitetskim gradovima koji su razasuti po celoj teritoriji zemlje, i to zašto? Zato što, ako živite u univerzitetskim gradovima, spasli ste se od degradirajućeg pakla provincije, kojom vladaju džiberi... Kada sam ja bio mlad, u Americi je još postojala respektabilna radnička klasa, koja je vodila stabilan život, a svaka oblast je imala svoju industriju koja je zapošljavala hiljade ljudi... To je u najvećoj meri nestalo.

Razgovarao sam sa srpskim piscem Vladimirom Pištalom, koji predaje u državi Masačusets, o nekoliko incidenata samo tokom ovog leta u različitim američkim gradovima, u kojima su ljudi uzimali oružje i nasumično pucali u masu. Kada je pitao svoje prijatelje šta misle zašto se to dešava uglavnom u SAD, najčešći odgovor je bio da je oružje jeftino i dostupno?

Da, istina je da je u toj zemlji veoma lako doći čak i do vrlo sofisticiranog naoružanja. To je samo jedan od razloga, zato što je u pitanju vrlo složena pojava. Tačno je i da se takvi incidenti ređe dešavaju u evropskim zemljama, ali desilo se da je u Norveškoj izvesni Brejvik izvršio zločin te vrste, a takođe i u Francuskoj... U Americi postoji i problem otuđenja. Znam da su u Francuskoj recimo porodice više na okupu, dok u SAD imate slučajeve ljudi koji hodaju unaokolo, i niko ne zna ko su, o čemu razmišljaju ili šta se dešava u njihovoj sobi... Postoji priličan broj ljudi koji se osećaju izolovano, zato što je struktura porodice razrušena. U Americi ste bombardovani korporativnom kulturom, i ima sve manje i manje nečeg drugog, dok u Evropi još uvek postoji jaka kulturna tradicija, što takođe ima svoje dobre i loše strane. Ono što je u vezi s tim dobro jeste da se ta tradicija uglavnom opire ideji da korporativna neman preuzme sve – zalihe hrane, kulturu, zabavu... Ljudske duše su samo igračke u rukama tih sila, i teško je odupreti se, čak i ako samo želite da se bavite povrtarstvom na organskoj bazi.

U ovom momentu, za snimanje samo jednog filma Holivud ponekad potroši jednako veliku količinu novca kao što vredi ukupan nacionalni

dohodak neke države. Holivud ima iza sebe odlično organizovan sistem distribucije, u igri su ogromne pare, i producenti, dakle ljudi koji taj novac kontrolišu, ne žele da rizikuju. Zato oni žude da sve bude predvidivo, i u tom naporu na šteti je kreativnost, koja postepeno biva potisnuta zarad nekih drugih ciljeva, kao što je uspeh na tržištu... U vrlo kratkom periodu, bez preteranog napora, takvi projekti mogu da obrnu milijarde dolara. Većina tako nastalih filmova meni nije zanimljiva, ali – čudom – ponekad iz te mašine može da izađe i poneki dobar film.

Kada je savremena produkcija u pitanju, ja volim da gledam neke od TV serija koje proizvodi HBO. Na primer, mislim da je odlična serija *Deadwood*, u pitanju je vestern, snimljeno je 36 epizoda od kojih svaka traje po sat vremena, dakle vrlo obimna produkcija, skoro kao *Rat i mir*, čoveče, sve traje onoliko dugo koliko je studio u stanju da razvije likove... Zatim, interesantna je serija pod nazivom *The Wire*, o policijskoj stanici u Baltimoru, i crnim dečacima iz geta koji diluju drogu, tu ima pucnjave i drame i još je sve zasnovano na realnosti... Dakle to su samo neke od kreativnih produkcija koje danas dolaze iz SAD. Ali ko zna, recimo, kakve sve kreacije su u stanju da smisle neki klinci za kompjuterom, u današnje vreme...

Verovatno da u svakom vremenu postoji neki Robert Kramb, koji stvara nešto svoje i drugačije.

(smeh) Ne znam, zaista, U svakom slučaju stvari se menjaju zajedno sa vremenom, ali moje inetesovanje je i dalje uglavnom koncentrisano na stvari koje me inspirišu, uglavnom to su štampani mediji iz dvadesetih, tridesetih, četrdesetih godina, kao i muzika iz tog vremena, uglavnom

U SVOM DOMU U FRANCUSKOJ: Kramb svira bendžo

na pločama od 78 obrtaja... To nije jednostavno danas reprodukovati – ove ploče ne mogu da slušam na starim gramofonima, zato što oni imaju igle od čelika, koje oštećuju ploče, a i ton je vrlo "tvrd"... Zato radije koristim gramofone iz pedesetih i šezdesetih, to su Hi-Fi uređaji koji takođe poseduju mogućnost reprodukovanja muzike sa ploča na 78 obrtaja. Ti uređaji imaju i bolji ton, i mogu da traju zauvek... Ne zanimaju me kompjuterski fajlovi sa muzikom, ali ponekad slušam savremena CD izdanja, na kojima su objavljeni stari snimci koje više ne mogu da nabavim na starim pločama...

Sećam se da, kada smo stupili u kontakt početkom devedesetih, ti si već bio upoznat sa starom muzikom iz Srbije i sa Balkana, mnogo pre nego što je to postalo moderno na Zapadu, pre svega zbog Kusturice i Bregovića?

Da, ja posedujem neke snimke, koje su zabeležili uglavnom emigranti u Americi. Odlični stari žičani orkestri... Takođe imam ploče kupljene u Francuskoj, snimljene četrdesetih i pedesetih godina rekao bih, i objavljene za izdavačku kuću Jugoton... Uglavnom narodna muzika, koju izvode starinski orkestri...

Kakvo je tvoje osećanje kada je Balkan u pitanju? Poznato je da si posetio Bugarsku, i prošao kroz Beograd vozom još 1964. godine, tokom medenog meseca sa suprugom iz prvog braka. Crtana reportaža iz Bugarske je objavljena u časopisu "Help!", čiji je urednik bio Harvi Kurcman.

Što se Balkana tiče, rekao bih da tu postoji nekakva kontradikcija, to je baš čudno... Unekoliko, čini se da je sve prilično kao na Zapadu, ali postoje i istočnjački uticaji... S jedne strane postoji izvesna rafiniranost kulture, a postoji i taj element divljačkog nasilja, skoro isto kao u Americi (smeh).

Mislim da je, bar kada su Srbi u pitanju, karakteristično da su potpuno određeni ekstremima – mogu vrlo lako da skliznu u ekstazu, u stanje neobuzdane radosti, a zatim da dosegnu dubok nivo depresije i mrzovolje, bez znanja o tome kako da dosegnu nekakvu sredinu... To ih čini znatno manje efikasnim od ostalih evropskih naroda.

Vrlo sam zainteresovan da posetim to mesto zato što sam radoznao u vezi s ljudima koji žive tamo, to je za mene zagonetka o kojoj nemam puno informacija, tako da će biti zanimljivo pogledati sve izbliza...

Godine 2009, objavio si, prilično neočekivano za mnoge, stripovanu varijantu biblijske *Knjige Postanja*. Koji je bio razlog da si se poduhvatio takvog projekta?

BALKANSKE IMPRESIJE: Sa puta po Bugarskoj, grafička reportaža iz 1964.

Kao prvo, bio sam zainteresovan za Stari zavet, najdrevniji deo Biblije, i za način na koji su ti spisi povezani sa prastarim kulturama Mesopotamije, Sumera, Vavilonije... Neko vreme sam proveo izučavajući literaturu o ovim civilizacijama, i planirao sam da nacrtam strip o Adamu i Evi, zasnovan na prvom poglavlju Knjige Postanja. Tada me je Denis Kičen, koji se bavi strip izdavaštvom, pitao da li bih, u slučaju da on pronađe izdavača koji bi bio spreman da uloži dovoljno novca, pristao da nacrtam strip na osnovu celog Postanja, a ne samo jedno poglavlje. Zatim je uspeo da dođe do nekoliko veoma dobrih ponuda, i ja sam pristao, kako bih se domogao novca koji su obećali. Međutim, ubrzo sam zatekao sebe do grla u tom ogromnom poslu, koji je trajao čitave četiri godine, najobimniji projekt koji sam ikada radio.

Da li su takve teme povezane sa protokom godina, kada čovek postaje introspektivniji, s obzirom da strip o Postanju nije bio satiričnog sadržaja, kao što su mnogi pretpostavljali?

Naravno... Zatim, nakon Postanja, okrenuo sam se još ozbiljnijim temama, što nije lako predstaviti u vidu stripa, i nemam pojma koliko to dobro radim ili ne. U svakom slučaju, tokom poslednjih godina sam radio na manjim projektima, kao što su zajednički stripovi sa Ejlin, i dizajn za omotnice CD-a. Sa starenjem gubim motivaciju da crtam, a nekada sam crtao gotovo sve vreme, i svuda nosio svoj blok za crtanje... više to ne radim.

Teško je govoriti o mislima koje se sada vrzmaju po mojoj glavi. U ovom momentu se trudim da prodrem iza slojeva privida koji stvaraju ljudsko društvo i svet u kojem živimo, sve ono u šta smo čitavog života učili da slepo verujemo. Prilikom prikupljanja informacija, kompjuter je bio od pomoći. Puno sam čitao i istraživao tokom poslednjih godina, pokušavao sam da doprem do srži tog pobožnog poverenja u nauku i tehnologiju i industrijsku civilizaciju. Nisam siguran, naime, da je sve to bilo vredno bespogovornog poverenja. Ne znam šta će od svega toga biti na kraju, nije lako to izraziti u vidu stripa, ali radim na tome... Takođe, meditiram i puno razmišljam o smrti, baveći se bitnim egzistencijalnim pitanjima kao što su: šta se dešava nakon smrti, i da li je moguće kultivisati svoj duh tako da on postane osnažen u momentu kada napušta telo... Znam da ta pitanja i tebe zanimaju! Dakle, smrt je jedan od glavnih događaja u našim životima, i zato je mudro da razmišljamo o tome i pripremimo se na neki način. ◂

Saša Rakezić

IZ FILMA: "Klip"

Filmske zabrane

Klip u točkovima srpskog filma

Na talasu vesti o presudama članicama pank sastava *Pussy Riot* i moskovskoj zabrani Parade ponosa na 100 godina, mnogi, i u Srbiji, odluku o zabrani filma *Klip* Maje Miloš za bioskopsko prikazivanje u Rusiji tumače kao neostaljinističku. Bez namere da dokazujemo da greše u pogledu karaktera ruske vlasti, istine radi, valja napomenuti da ni u zapadnom svetu ne manjka zabrana. Tako je nedavno, sa nešto manje pompe i osuda, na meti cenzure u Velikoj Britaniji, Americi i Australiji bio i *Srpski film* Srđana Spasojevića, i to sa manje-više sličnim obrazloženjem

Vest da je film *Klip* rediteljke Maje Miloš zabranjen za javno prikazivanje u bioskopima u Rusiji, izazvala je prilično veliku pažnju i reakcije u Srbiji, od dovođenja u vezu sa slučajem *Pussy Riot* i zabrane parade ponosa u Moskvi, do podrške iz ultradesničarskih krugova. Počelo je tako što je Sem Klebanov, vlasnik distributerske kuće koja je trebalo da distribuira *Klip* u Rusiji, na svom Tviter profilu objavio da je rusko ministarstvo kulture zabranilo javno prikazivanje filma, što su preneli ruska "Izvestija" i domaći portal *SeeCult*. Narednih dana, u izjavama za ruske medije, Klebanov je objasnio da još nije dobio nikakvo zvanično rešenje, ali uskoro je i ono stiglo. Ministarstvo kulture Rusije odbilo je prikazivanje filma zbog, kako je navedeno u odluci koju je 24. avgusta potpisao zamenik ministra kulture Ivan Demidov, "necenzurisanih psovki, scena sa korišćenjem droge, alkohola i materijala pornografskog karaktera".

Ovom odlukom je praktično otkazana ruska premijera filma, zakazana za 30. avgust, kao i dalja bioskopska distribucija 20 kopija filma koje je otkupila distributerska kuća *Film bez granica* Sema Klebanova. Ipak, film će biti prikazan na festivalu Послание к человеку (Poruka čoveku) koji će biti održan u Sankt Peterburgu od 22. do 29. septembra. Organizatori festivala dali su garancije Ministarstvu kulture da će poštovati starosno ograničenje za publiku. Razlog za davanje ove garancije je to što je Ministarstvo kulture zabranu *Klipa* obrazložilo pozivajući se na zakon donet 2010. godine, o zaštiti dece od informacija štetnih za njihovo zdravlje i razvoj, i na član 34 Konvencije o pravima deteta Ujedinjenih nacija, koji zabranjuje prisiljavanje i eksploataciju dece u pornografiji i nezakonitim seksualnim aktivnostima. "Uprkos činjenici da je na špici filma *Klip* vidljivo označeno da maloletnici nisu učestvovali u snimanju eksplicitnih scena, titlovi sadrže

"Srpski film"

informaciju o starosti likova, radnja se događa u školi, a scene seksa se događaju između likova koji nisu punoletni", stoji u obrazloženju odluke koje je rusko ministarstvo kulture dostavilo medijima.

ISTOK I CENZURA: Dakle, bez obzira na to što su u scenama seksa u *Klipu* učestvovali punoletni dubleri i što su sve ostale scene snimljene uz odobrenje roditelja tada maloletne glavne glumice Isidore Simonović, problem je što su likovi maloletni. Istovremeno, preko beogradske "Politike", oglasila se i kancelarija Unicefa u Srbiji, takođe podsetivši na Konvenciju o pravima deteta i na protokol o dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji, koji definiše dečju pornografiju kao "bilo kakvo predstavljanje bilo kojim sredstvom, nekog deteta koje je uključeno u stvarne ili simulirane eksplicitne seksualne aktivnosti ili bilo kakav prikaz delova tela nekog deteta koji može da izazove seksualno uzbuđenje". Na prvi pogled može da se učini da je, kod pozivanja na prava deteta, reč o izvesnoj pojmovnoj zbrci, međutim, u cilju izbegavanja suviše komplikovanih objašnjenja, recimo da su mogući i ovakvo tumačenje i odnos prema eksplicitnim scenama seksa u *Klipu*.

Distributer filma Sem Klebanov, na vest o zvaničnoj zabrani bioskopskog prikazivanja filma, izjavio je da je reč o prvom slučaju cenzure u modernoj Rusiji i da je ova zabrana pokušaj da se u zemlju uvede moralna cenzura. "Eksplicitne scene sa jakim umetničkim opravdanjem nikada nisu bile problem u Rusiji", rekao je Klebanov. Povodom zabrane *Klipa*, oglasio se i predsednik ruskog Kinosaveza, Andrej Proškin, koji je u pismu upućenom Ministarstvu kulture rekao da je reč o činu suprotnom ruskom Ustavu, koji proklamuje ukidanje cenzure. Takođe, smatra da nadležnost Ministarstva kulture doseže samo dotle da može da ograniči uzrast gledalaca, ali ne i da zabrani bioskopsku distribuciju. Proškin osporava i pozivanje Ministarstva na Zakon o zaštiti dece od informacija štetnih po zdravlje i razvoj, navodeći da je u tom slučaju nadležan sud, a ne Ministarstvo kulture.

Urednik ruskog portala "Trud" Leonid Pavlučik, iako osuđuje zabranu *Klipa* i opisuje je kao cenzuru, u tekstu na ovu temu ukazao je i na relativnost ovakvih normi, podsetivši na to da je ruski film *Dođi i vidi* (Иди и смотри) iz 1985. godine u Velikoj Britaniji bio dopušten samo za publiku stariju od 18 godina, dok su u isto vreme u SSSR-u na projekcije filma o dečaku koji proživljava sve zamislive užase Drugog svetskog rata organizovano vođena deca svih uzrasta. Ruski kritičari odluku Ministarstva kulture o zabrani *Klipa* objašnjavaju dvojakim razlozima. Jedan je činjenica da su i ministar kulture Vladimir Medinski i njegov pomoćnik Ivan Demidov konzervativni političari koji se u vođenju kulturne politike oslanjaju na vrednosti i autoritet Ruske pravoslavne crkve. Medinski, koji je u maju ove godine postao ministar kulture, u ruskoj javnosti je poznat kao istoričar sklon kontroverznim tvrdnjama u vezi sa nacionalnom istorijom, naročito onom iz sovjetskog perioda, kao i po pokušaju da skloni Lenjinovo telo iz mauzoleja na Crvenom trgu i da ga sahrani. Osnivač je jedne od organizacija koje lobiraju za uklanjanje imena ulica i mesta iz sovjetskog perioda, a poznat je i po izjavi da Rusiji ponovo treba "pravi car". Njegov pomoćnik Demidov, potpisnik odluke o zabrani *Klipa*, bio je voditelj popularne emisije koja je bila jedna od ruskih verzija *Idola* i dugogodišnji simpatizer Putinove Jedinstvene Rusije. Druga grupa kritičara smatra da je ovakva odluka pre proizvod nerazumevanja za film kao umetnost, jer, ističu oni, na nekoj visokoj funkciji u ruskom ministarstvu kulture se, od raspada SSSR-a, nije našao niko iz sveta kinematografije.

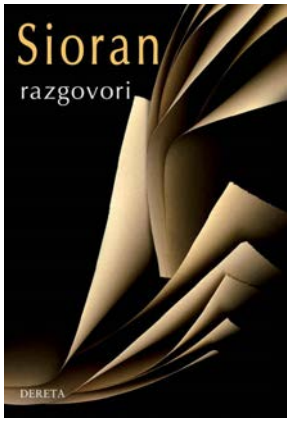
ZAPAD I CENZURA: Na talasu vesti o presudama za huliganizam iz verske mržnje članicama pank sastava *Pussy Riot* i moskovskoj odluci da zabrani Paradu ponosa u ovom gradu na 100 godina, mnogi su, i u Srbiji, bili skloni da odluku o zabrani *Klipa* za bioskopsko prikazivanje tumače kao neostaljinističku i kao dokaz nedemokratskog karaktera Kremlja. Bez namere da dokazujemo da greše u pogledu karaktera ruske vlasti, istine radi, valja napomenuti da ni u zapadnom, gotovo pa neupitno demokratskom svetu, ne manjka zabrana, ograničenja prikazivanja, bioskopske i DVD distribucije i izbacivanja eksplicitnih scena.

Štaviše, pre samo dve godine, Britanski odbor za klasifikaciju filmova doneo je odluku da iz DVD izdanja *Srpskog filma*, reditelja Srđana Spasojevića, bude izbačeno čitavih četiri minuta i 11 sekundi, zbog izrazitog seksualnog nasilja u scenama. Britanski "Gardijan" je tada objavio da je reč o najcenzurisanijem filmu u Britaniji, još od 1994. kada je iz indijskog filma *Nammavar* izbačeno gotovo šest minuta scena brutalnog nasilja. Iako su autori *Srpskog filma* tvrdili da je reč o političkoj alegoriji, te da scene u kojima glavni junak, pod dejstvom narkotika i na nagovor moćnika iz porno-industrije, siluje novorođenče i svog maloletnog sina, predstavljaju metaforu za ono što političke strukture u Srbiji čine nad građanima, drogirajući ih raznim sredstvima, kako bi građani radili ono što moćnici žele. "Film očigledno nije najsrećnije sredstvo za političke alegorije", napisao je tada jedan "Gardijanov" komentator. Odbor za klasifikaciju Vlade Australije otišao je korak dalje: zabranio je za DVD distribuciju svih 99 minuta *Srpskog filma*. Iz DVD izdanja za američko tržište izbačeno je oko 30 sekundi najbrutalnijih scena iz ovog filma, a ovaj slučaj je specifičan jer se američki distributer *Invincible Films* oglasio na svojoj Fejsbuk strani i, praktično, izrazio slaganje sa odlukom o izbacivanju spornih 30 sekundi: "Ne opravdavamo cenzuru, ali postoje ozbiljni pravni rizici ako pustimo necenzurisanu verziju filma u prodaju. Nismo spremni da preuzmemo taj rizik, bez obzira na moguću finansijsku isplativost." Drugim rečima, američki zakoni su takvi da bi emitovanje needitovanog filma sasvim izvesno izazvalo optužbe za dečju pornografiju, a sudski troškovi za jednu malu distributersku kuću bili bi neuporedivo viši nego prihod od prodaje DVD-a. ◂

Jovana Gligorijević

Prognanik iz Rašinarija

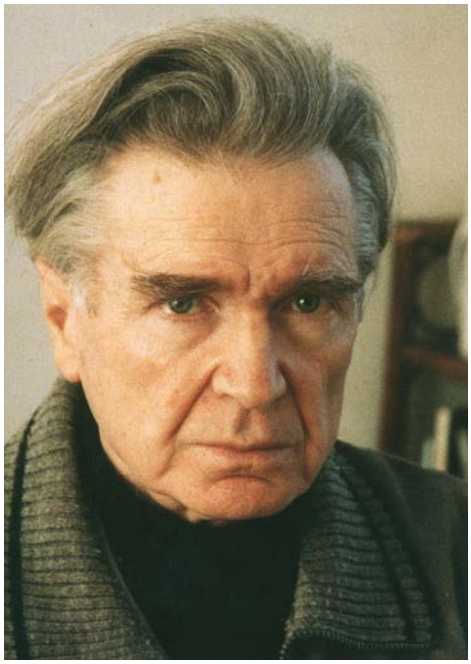
Malo je ko toliko lišen ovosvetske taštine da pred vas istrese svoju (duševnu) utrobu a da, gle, iz te torbe ne ispadne ništa banalno

Da sam ja Đavo ili Bog, mislim da bih već sredio račune sa ljudskim rodom. Skoro sam siguran u to. Ali, u običnom životu pun sam samilosti. Pomogao sam moralno mnogim ljudima u mom životu, a mnogi su za vreme rata našli sklonište kod mene u Parizu. Ali u apstraktnom smislu, ja bih mogao biti demon. Kada bih imao mogućnosti, ja bih razorio svet.

Kad Andžej Stasjuk, u svom *Putu za Babadag*, baulja zaturenim predelima srednjoistočne Evrope, njegovo ga meandriranje sasvim prirodno, i otvoreno hodočasnički, odvodi i do Rašinarija, jedne nevažne i zaturene selendre u Transilvaniji, kod Sibiua, u onom delu Rumunije koji je pripadao "Austrougarskom komonveltu", uz sve, pre svega kulturološke specifičnosti koje s tim idu. I uz jedan odelit veltšmerc, mešavinu "evropskog" u tanušnim naznakama, i "balkanskog" u jednom takoreći *balkanističkom* vidu (reklo bi se danas, za Marijom Todorovom). Ali, zašto baš taj Rašinari, a ne bilo koja druga vukojebina, u više nego raskošnoj "regionalnoj" ponudi? Zato što je baš u Rašinariju, a ne negde drugde, rođen, iliti *bačen u svet*, Emil Sioran (1911-1995; izvorno je Čoran, ali i u nas se primila "pofrancužena" verzija njegovog prezimena), jedan od onih pisaca-filozofa XX veka do kojih su tako držali i drže oni kojima su zvanični sistemi i kodovi (i *izmi*, naročito *izmi*, estetski ili ideološki!) bili strani. Onaj isti Emil Sioran koji se celog života – rekao bih iskreno, bez preteranog prenemaganja – borio protiv odrednice "filozof" sa njenim sterilizujućim akademstvujuščim prtljagom, a piscem se nije smatrao, ne bar piscem u nekom "beletrističkom" smislu. Njemu, uostalom, ni jedno ni drugo titulisanje nije bilo potrebno: bio je žanr za sebe.

Baš u tom Rašinariju mladi Emil Sioran je, kako tvrdi stari Emil Sioran, bio jedino srećan; njegov *pad* je počeo svojevrsnim "izgonom" iz Rašinarija u Sibiu, i zapravo nikada nije prestao... I što je širi bivao svet koji su Sioranove oči gledale, to se taj isti svet njegovoj svesti prikazivao tužnijim i besmislenijim; naizgled paradoksalno, to uopšte nije otuda – kako inače skoro uvek jeste – jer je Sioranova misao bila parohijalna; ne, pre će biti da mu je baš sve jasniji i pregledniji pogled na svet-na-dlanu onemogućavao bilo kakvu prijatnu iluziju, onu tipa "negde drugde je fundamentalno bolje"... Otuda nije paradoksalno, nego sasvim "normalno", da Sioran obožava i Pariz, dugo "najsvetskiji" svetski velegrad, smatrajući čak da, ako čovek već mora negde da pretrajava svoje neizlečivo besmislene dane, onda to makar treba da radi u Parizu...

Emil Sioran

Sioran je jedan od onih pisaca koje najlakše zavolimo u onim godinama kada nam se snažno i neotklonjivo učini da sa svetom nešto fundamentalno nije u redu, a ne znamo tačno šta, ili nas zvanične doktrine kodifikovanog nezadovoljstva svetom (marksistička, hrišćanska etc.) nipošto ne zadovoljavaju. Ko je susret s *Kratkim pregledom raspadanja*, u Danojlićevom prevodu, (pre)dugo jedinom Sioranovom knjigom dostupnom u SFRJ, uopšte mogao da preživi bez ožiljaka?! Danas nam je dostupno manje-više sve što je Sioran objavio; "suicidalni" Rumun, taj *divlji i bazično "slučajni" saputnik egzistencijalizma*, u međuvremenu je bio izašao "iz mode", gde mu nikada nije ni bilo mesto, ali njegovo je pisanje i dan-danas uzbudljivo kao malo koja autorska avantura izvorno potekla iz neke od onih Biboovih "bednih malih istočnoevropskih država".

Knjiga intervjua koje je Sioran davao raznim uglednim evropskim novina(ri)ma od sedamdesetih pa takoreći do smrti (među sagovornicima mu je i Branka Bogavac) *Razgovori* (preveo Stanko Džeferdanović; Dereta, Beograd 2010; knjiga dakle već malo "bajata" za standarde novinskog prikaza, ali neka je!) izvanredno može da posluži i kao uvod u Siorana, za one koji ga nisu čitali ili su ga samo načeli, kao i hedonistički *appendix* za one druge. U raznim fazama svog zrelog, pariskog života, kao već odavno proslavljeni, ali i osporavani mislilac koji dosledno živi na margini i apsolutno izvan svih institucija (nije imao "akademsku karijeru", nikada nije bio zaposlen, dobar deo života proživeo je po jeftinim hotelskim sobama, a do četrdesete, to jest dok ga nisu napokon ljubazno oterali, hranio se za skoro-džabalesku-bonove po studentskim menzama!), Emil Sioran sa svojim sagovornicima raznolikih senzibiliteta, temperamenata i nivoa kompetentnosti, zapravo pretresa sopstveni život i delo na način strahovito uzbudljiv i redak; malo se ko na ovaj način ogoljava pred sagovornicima, onda i pred publikom, malo ko je do te mere lišen ovosvetske taštine da bi pred vas istresao svoju (duševnu) utrobu, a da u tom silnom istresanju, gle, iz torbe ne ispadne ništa uistinu banalno...

Opsesivne teme Siorana i njegovih sagovornika nisu samo "opšta mesta" poput kontroverzi

o apsurnosti života i takoreći neophodnosti suicida, koje zagovara neko ko se ipak ne ubija nego živi spokojno do duboke starosti, nego i koreni Sioranovog i sioranovskog osećanja sveta; njegovo detinjstvo i mladost, *rani jadi*, nesanice i krize, političke kontroverze (kratak i sraman angažman mladog Siorana kao simpatizera "Gvozdene garde") etc. Potom, Sioranov "balkanski kompleks": živeći u srcu Zapada, Sioran je istovremeno fasciniran prefinjenošću njegove kulture i svakodnevice (dakako, pre svega francuske...) i zgrožen nad njom, kao nad svojevrsnim organizovanim bekstvom od "autentičnosti" i "mudrosti" kojoj opsesivno teži, i koju voli da pronalazi na najčudnijim mestima – recimo, među polupismenim pastirima u rodnom Rašinariju (uzgred, izgleda da je Danojlić ostao trajno zaražen tim delom misli pisca kojeg je prevodio...). Tako je i sa jezikom: Sioran na više mesta varira traumu i sreću svog autorskog prelaska na francuski, smatrajući taj jezik istovremeno veličanstvenim i mrtvim, a rumunski istovremeno blagotvorno živim i "drugorazrednim", neupotrebljivim za apstraktnije, složenije mišljenje.

Kao što vas može zanositi, Sioran vas može i savršeno iznervirati i izbaciti iz ravnoteže, poželećete da se "svađate" s njim, i to je jako dobro – ne za njega nego za vas. Sioran naprosto nije pisac za "prijatno popodne", njemu se *sviđa da vam ne bude prijatno*. Fransoa Bondi ga "postrevolucionarne" 1970. pita: "Često vas smatraju reakcionarom?", na šta transilvanijski melanholik odgovara ovako: "Branim se od toga. Mnogo sam iznad toga. Anri Tomas mi je jednom rekao:'Vi ste protiv svega što se dogodilo posle 1920', a ja sam mu odgovorio: 'Ne, od Adama!'"

Na koncu, zašto je baš gornji citat, onaj gde Sioran razmatra svoje "demonske" potencijale, stavljen u moto ovog prikaza? Zato što možda na najbolji način sublimira ono što Siorana čini "konzervativcem" u najboljem smislu te reči. Sioran, naime, ne pada na kolena pred "čovečanstvom", zapravo mu uopšte nije do njega, ali prema konkretnim ljudima je dobar, kao što je jedino i dolično. Sa premnogo "progresivnih mislilaca" je obrnuto: nepodnošljivo snažno ljube Čovečanstvo (ili Naciju, ili ko šta već), ali za konkretnog čoveka baš i ne mare, što se njih tiče taj može i da crkne... Kako se zove *sistem, ideologija, izam* u koji se to Sioranovo, ne toliko gledište koliko osećanje sveta, uklapa? Biće da nema takvog. U tome i jeste stvar, ako sam bio dovoljno jasan... ◂

Teofil Pančić

▸ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Anketa

Kada ste novinar-početnik, anketa je vaš prvi radni zadatak. U svakoj TV redakciji u Srbiji, smatrala se najnižim oblikom izveštavanja, neposredno posle odlaska po burek i cigare starijim kolegama, u stvari često bi vas zvali dok ste na terenu da im u povratku kupite doručak ili obavite neki drugi nenovinarski posao.

Ipak, od kad gledam televiziju i od kad pamtim ono šta sam video, ankete su moj omiljeni TV prilog. Taj *vox populi*, makar bio izmontiran, sugestivan, namešten, tendenciozan, uvek je prodor života u TV program, šansa da se narod probije do mesta na malom ekranu.

Po pravilu, novinar se u anketi ne vidi, glavnu ulogu imaju građani. Ipak, mnoga mlađa koleginica neće propustiti priliku da se ubaci u kadar, makar i s leđa, da izvede onaj polutango okret ka sagovorniku koji na televiziji omogućava prelaz iz totala u profil. Ipak, dobar novinar će u anketi biti prisutan samo duhom, eventualno glasom i pitanjem.

Naše ankete takođe karakteriše lokalna raja. Kratak rok i lenjost novinara odredili su mesta za ankete, pa sagovornici B92 dolaze uglavnom sa pijace Stari Merkator, Pink anketira pred Maxijem preko puta, RTS je tradicionalno veran Tašmajdanu, Studio B ispred Beograđanke, logično, dok je Prva (okružena šumom na periferiji) osuđena na menjanje lokacija za ankete.

Najviše volim ankete koje prave dopisnici iz Srbije. Osim bogatstva jezika, frizura, izraza, unutrašnjost je zadržala onu izgubljenu dozu respekta ka televiziji i javnoj reči. Kada znaju da će biti na televiziji, naši ljudi se onda uozbilje i pokušavaju da zvuče kao političari. Umesto svog mišljenja ili stava (o određenom pitanju), oni "daju izjavu za medije". Tek tada anketa postaje zanimljiva – jer vidite kako televizija menja svoje gledaoce.

Pri anketama za strane medije, stvar postaje još zanimljivija. Sećam se da je tokom bombardovanja svaki (ili gotovo svaki) sagovornik iz Srbije izjavu počinjao rečima: "It is difficult but..." Eto, prošle su tolike godine a ja još pamtim taj "difficult", ne ponovio se.

Ma kako potcenjene bile, ankete su uz lapsuse TV voditelja i sevanje donjim vešom najpopularniji TV klipovi na internetu. Mnogi od sagovornika su dostigli nacionalnu popularnost – kao Miss Vranjske Banje, čitalac Novog zaveta, Romi sa deponije i drugi.

Već sam rekao da anketa, čak i kada sadrži sugestivno pitanje i probrane odgovore, ne može da sakrije duh nacije i uvek deluje malko subverzivno. To neizgovoreno – u suštini je vrednost ovog žanra. Primer su vam one famozne ankete posle glasanja gde birači ne kažu za koga su glasali, ali vi možete da ocenite ko su im favoriti. Davno je u emisiji TV Pinka "Zašto zato", koju sam veoma voleo, jedan batica na Zelenom vencu odgovorio na pitanje dana: "Da li ste ikada sanjali seks sa nekom estradnom zvezdom?" Odgovor je glasio: "Jok, gde smem da kažem pa da me ubije Arkan!"

Anketa može biti sugestivna ne samo pitanjem nego i slikom. Pravilo nalaže da među sagovornicima "prošarate" pa da imate i ženske i muške i starije i srednje i mlade. Ako želite pozitivnu sliku, u pozadini će biti neka lepa zgrada, kuća ili uredno dvorište ili park. Ukoliko hoćete da ocrnite – iza sagovornika će biti bajte, ruševine, blato ili neka urbana džungla – a hvala bogu, toga u Srbiji ima koliko hoćeš.

Posebno je zanimljiv u anketama taj "drugi plan", ta stvarnost koja se ne može sakriti, neka ekipa koja dobacuje, kuče koje laje ko ludo ili baba koja maše televiziji. Anketa je zato i svojevrstan pozdrav familiji, onima koji vas znaju, vaša video-poruka svetu i par minuta slave. Nedavno su mog oca snimili za neku anketu povodom obnavljanja crkve u jednom bosanskom selu na obroncima Grmeča. Preko noći je postao zvezda u familiji i komšiluku, svi ga videli pa se raspleli komentari kako je ispao, mama mu je prigovarala zbog stajlinga, mi ga zezali zbog izraza koje je upotrebio, šta da vam kažem – penzioner i po, baš se izražavao ko Predsednik države. Još bio Dnevnik, ih, sad je glavni u društvu mesec dana. Njemu je, naravno, bilo neprijatno i imao je tremu jer svaki normalan čovek mora da pazi da ne lupi nešto pred milionskim auditorijumom. Novinari nemaju taj problem.

Na kraju moj apsolutni favorit za proteklu nedelju, anketirani građanin xy prodavac u s.t.r. na Mirijevu, a pitanje: Da li građani kupuju manje zbog krize, jel prazna potrošačka korpa? Odgovor je genijalan: "Kupuju samo ono najosnovnije, pivo, cigare i dopune!" Čovek sociolog. Zato volim ankete i poručio bih ovim putem nadležnima da puštaju narod na televiziji da priča šta oće! ◂

Hrvatska: Stanje medija

Kapitalistički staljinizam i

Mediji u Hrvatskoj danas nalikuju na ljude-sendviče, koji s jedne strane nose poruku jednog klijenta, a s druge drugoga, i jedino nema prostora za neku njihovu poruku. Ali, oni se ne žale, ionako je nemaju

Napad hrvatskog predsjednika Ive Josipovića na saborskog zastupnika i predsjednika Srpskog narodnog vijeća Milorada Pupovca – a tema se u hrvatskim medijima i dalje "proizvodi" – neminovno dovodi do pitanja u kakvom su stanju danas mediji u Hrvatskoj; Pupovac i SNV su, naime, izdavači manjinskog tjednika "Novosti", koji je po mnogima jedan od posljednjih bastiona tzv. ozbiljnog novinarstva.

Hrvatska je zadnjih godina ostala bez ijednog kritičkog medija, kaže za "Vreme" novinar Boris Rašeta, nabrajajući: nestao je "Feral Tribune", u misterioznim uvjetima bankrotirao je "Nacional", ovih je dana ugasnuo i tjednik "Forum", kojega je izdavala austrijska Stirija ("Večernji list", "24 sata"...). Pad novinskih naklada i megalomanske ambicije većine izdavača, nakladnike novina gurnuli su u ovisnost o velikim poduzećima ili politici. Prvi osiguravaju reklame (zauzvrat bezuvjetno očekuju lojalnost), a ovi drugi niz povlastica: kredite pod povoljnim kamatama, izuzeće od krivičnog progona, savezništva s tajkunima... Danas je u Hrvatskoj nemoguće proizvesti rentabilno izdanje, tjednik, dnevnik, na temelju naklade, kaže Rašeta i dodaje da je u tim uvjetima nemoguće, u velikom i ozbiljnom mediju, otvoriti ijednu traumatičnu temu. "Hrvatska je mala država, kako bi rekao Igor Mandić – to je država garsonjera – svi se poznaju, ja tebi serdaru ti meni vojvodo, i tu nema iskakanja iz šina."

ŽUTE ZABLUDE: "Stanje medijskih sloboda danas u Hrvatskoj lošije je nego ikada. Znam da će zvučati jezovito, ali sada je čak gore nego u Tuđmanovo vrijeme. Jest da je spomenuti gospodin volio uređivati televizijske dnevnike i naslovnice najtiražnijih novina direktno iz svoga kabineta, što u tehnološkom smislu podsjeća na kamenu sjekiru ili drveni plug, i danas tih primitivnih metoda više nema", kaže Marinko Čulić, jedan od najboljih hrvatskih političkih komentatora, prisjećajući se da su tih 90-ih godina postojali "mali, ali žilavi džepovi novinarskog otpora", od kojih se najduže održao "Feral Tribune", koji su čuvali dignitet medijske struke i nisu bili spremni oko toga praviti kompromise.

Otkud takva depresija kod novinskih (novinarskih) poslenika? Pogotovo kad se u obzir uzmu brojke, na koje podsjeća Zdenko Duka, novinar "Novog lista" i predsjednik Hrvatskog novinarskog društva. Jedno istraživanje glavnog distributera novina u Hrvatskoj "Tiska", koje je predstavljeno prije dva mjeseca, kaže da je ukupna prodaja novina u Hrvatskoj otprilike jednaka onoj iz 2006. godine. Prodaje se 15-ak posto više novina nego 2003. godine, ali i isto toliko manje nego rekordne 2008. godine.

Svi će, pritom, kukati kako se smanjio prihod od oglasa i reklama, pa će zato novinarima plaće i honorari biti drastično smanjivani, time će se pravdati i silna otpuštanja novinara; ta brojka se u Hrvatskoj već izražava u hiljadama.

Milivoj Đilas, novinar koji je neko vrijeme bio u poslovnoj hijerarhiji Europa Press Holdinga, daje brutalnu definiciju: mediji su danas "zarobljeni u smrtonosnoj spirali najneukusnijeg podilaženja oglašivačima kombiniranog s najprofanijim sadržajem koji se nudi čitateljima". U svom ogledu o "devet zabluda hrvatskog novinarstva", kojega neki profesori Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu preporučuju studentima, on kaže da se "dominacija infotainmenta" (žutilo, jednostavni jezik), kovanice pod čijim se plaštom u medijima potpuno izbanaliziralo i najznačajnije društvene teme, čini jedinom konstantom hrvatskih medija u postsocijalističkom razdoblju. "U takvom okruženju sve je teže, pa čak i besmisleno propitivati društvenu i političku ulogu novinara." U devet zabluda, tu je i činjenica da postoje silni novinarski fakulteti koji izbacuju kadrove koji nikome ne trebaju (pa sa sve masterima i doktoratima), i potcjenjivanje čitalaca i zloupotreba novinara koji svi moraju pisati o svemu, o prešućivanju i "spinovanju", i to da su novinari jedini u medijskom biznisu kojima ne pripadaju nikakvi bonusi (za razliku od menadžmenta i ostalih), te da je "sustav vrednovanja nečijeg rada u novinama bio, nažalost, razrađeniji u socijalizmu nego što je danas". To je ono što Viktor Ivančić jasno definira: "Nekada je strah bio u funkciji političke zaštite sistema, a danas je tjeskoba dio samoga radnog procesa, takoreći

li staljinistički kapitalizam

dio novinarskog teksta. Kada Ninoslav Pavić, vlasnik najveće medijske kompanije u Hrvatskoj (EPH), izjavljuje da je novinar najkorisniji kada strepi, on dobro zna što govori: ta strepnja je pretpostavka njegova profita i osnovni element korupcijske zone iz koje taj profit dotječe."

OBMANA I LAŽ: Ivančić kaže i to da je, generalno uzevši, današnje hrvatsko novinarstvo, prije svega korumpirano, a punktovi otpora takvome stanju rijeđi su nego ikad. Tzv. slobodno tržište, kaže, razvija se tako što se ekonomska, medijska i politička moć sve čvršće uvezuju, postajući jedna te ista vladajuća sila, koja onda po uzoru na djelovanje mafije preuzima patronat nad svime, uključujući "demokraciju". Josipovićev napad na "Novosti", kaže on, bio je klasična demonstracija takve komprimirane moći: šef države organizirao je politički i ideološki odstrel, ali zato da zaštiti kapital i profite svoga prijatelja, a vjerojatno i svoj udio u kolaču, dok su ga u svetoj misiji podupirale najveće medijske korporacije. Vrhunac je, kaže, bio kada je "Jutarnji list" pompozno objavio "pisma podrške" što su ih "građani" slali Uredu predsjednika, pošto ih je Ured prethodno proslijedio lojalnome uredništvu. "To već nije radio ni pokojni Franjo Tuđman. Tehnika više nalikuje onoj iz ranih godina Titove vladavine. U tom smislu svjedočimo nekoj vrsti kapitalističkoga staljinizma, ili staljinističkoga kapitalizma, svejedno", kaže Viktor Ivančić.

Marinko Čulić kaže da se, za razliku od vremena u kojem se još jasno prepoznavala granica između "mi" (novinarska struka) i "oni" (politika ogrezla u kriminal ili zločin, a najčešće u oboje), danas nalazimo u vremenu kad ta granica više nije potrebna. Danas je, ironičan je, blagotvorno vrijeme demokracije i urastanja u Evropsku uniju "što se, istinabog, vrlo brzo pokazalo kao poprilična obmana i laž, ali o tome više nije imao tko javiti". I kaže, u normalnim situacijama o obmanama i lažima izvještavaju mediji, ali samo pod uvjetom da oni sami nisu obmana i laž, a baš to se dogodilo.

Za srozavanje medija okrivljuju se bogati poslovni krugovi koji su ih okovali marketinškim lancima i sada oni funkcioniraju kao neka vrsta biltena kapitalističkih centralnih komiteta. U tome ima dosta istine, ali to je i demagoška magla ako zanemari da je to moguće jedino ako dobije "demokratski" blagoslov političara. Trenutno, za to najbolji primjer pruža najveća novinska kuća EPH, koja je neka vrsta oglasne table glavnog "drmatora" u hrvatskom kapitalizmu, Todorićevog "Agrokora". Ali, to nije nikakva prepreka da istodobno radosno ne bude i reklamni pano socijaldemokratskog šefa države Ive Josipovića, zaključuje Čulić.

Đilas jasno kaže: problemi počinju u menadžmentima medijskih kuća, koji od svakog projekta očekuju brzi povratak uloženog novca, što je vrsta nemoguće misije u maloj i siromašnoj državi. Da bi se postigao brzi rezultat, dozvoljen je drastično veliki upliv odjela prodaje oglasa na uređivačku politiku, što se povremeno pretvara u otvorenu cenzuru.

Marketing u medijima, konačno, kaže on, shvaćen je kao puko nabavljanje novca od oglasa, a ne kao sveukupna strategija nastupa i prezentacije nekog medija na određenom tržištu. On više nije infrastrukturna podrška mediju, već njegov pokretač.

KRUHOBORSTVO: Čulić to isto slikovito kaže: mediji u Hrvatskoj danas nalikuju na ljude-sendviče, koji s jedne strane nose poruku jednog klijenta, a s druge drugoga, i jedino nema prostora za neku njihovu poruku. Ali, oni se ne žale, ionako je nemaju!

Najzanimljivije je što novinari koji upozoravaju na eroziju medijskih sloboda, na gušenje kritičke riječi, na porast broja zabranjenih tema i slične notorne pojave, u očima većine sve češće bivaju doživljavani kao patetični gnjavatori, žaljenja vrijedni dosadnjakovići koji prežvakavaju neke odavno odbačene matrice, kaže Viktor Ivančić. "Makar sam dosta otvrdnuo na kolektivni debilitet, to me u ovim godinama pomalo zastrašuje", kaže on, dodajući da te "dosadnjakoviće" mlada garda gleda "u čudu, s istinskim nerazumijevanjem, a i oni njih", i da što su mlađi – paradoksalno – to su praktičniji, ozbiljniji i okorjeliji, pa usvajaju egzistencijalnu ucjenu kao presudan profesionalni kriterij. Zaključuje da se dobar dio njih iskreno pita "o čemu te rijetke zaostale novinarske odrtine uopće baljezgaju, zašto naturaju apstrakciju 'slobode' iznad realnosti svakodnevnog kruhoborstva, kako mogu biti tako stari i tako infantilni", te da je to vjerojatno "odgojno-obrazovni učinak kapitalističkoga procvata".

Rade Dragojević, urednik "Novosti", smijenjen zbog teksta "Obadva su pala", ima rješenje koje, nažalost, nije provodivo. On kaže da nezavisno novinarstvo nije brana pred političkim pritiscima, "pa kad je već tako, valjalo bi odustati, u ime navodne objektivnosti, od novinarskog opsluživanja vrijednosti dominantne političke klase".

I da, svaka sličnost sa srpskom medijskom scenom sasvim je slučajna. ◂

Tatjana Tagirov

Na sve ili ništa

Odlukom da kandidat za mesto potpredsednika SAD bude Pol Rajan republikanci su izazvali pravu medijsku buru. U jednom trenutku u potpunosti je zasenio i samog predsedničkog kandidata Mita Romnija. To je i bio cilj: da se agresivnom kampanjom konzervativnijom od konzervativnog centra republikanaca nadoknadi prednost koju i dalje ima Barak Obama. A izdanak najkonzervativnije, neki bi rekli hrišćansko-fundamentalističke, frakcije republikanaca, Pol Rajan, pravi je čovek za to

Ako republikanac Mit Romni ne zasedne u Obaminu fotelju nakon novembarskih izbora u SAD, njegovog potpredsedničkog kandidata Pola Rajana ništa neće spasiti od zaborava. Rajanovi radikalni predlozi budžetskih rezova, smanjenja poraza za bogate, kresanja pomoći za socijalno ugrožene i stare, bili bi ponovo tek daleki eho nečega što se dešava s one strane Atlantika, gde se glasovi birača pridobijaju životnim pitanjima, a ne ispraznim pričama o tome ko je krao, ratovao i izdao.

Njegovo ime ne bi bilo ništa prepoznatljivije od tamo nekog Marka Rubija, Roba Portmena, Mekdonela ili Polentija koji su važili za potpredsedničke favorite sve dok Romni nije na palubi ratnog broda USS Viskonsin otkrio svoje afinitete. No, dok građani SAD ne presude između aktuelnih predsedničkih kandidata, ovaj "mladi lav", kako ga doživljavaju simpatizeri, ili "tvrdokorni jastreb", čime ga časte protivnici, u slobodno vreme pasionirani lovac, planinar i skijaš, koji sa iPoda ne skida *Rage Against the Machine* i *Led Zeppelin*, ostaće jedna od ličnosti koje su i do nas prenele žar američke predsedničke kampanje.

HEVI METAL: Pol Rajan rođen je 29. januara 1970. godine u malenom gradiću Džejnsvilu u državi Viskonsin kao najmlađe od četvoro dece u porodici koja nije skrivala simpatije prema demokratskom prebegu, nekadašnjoj zvezdi B filmova, koja je sticajem okolnosti uspela da se dokopa Bele kuće, Ronaldu Reganu. Rajanovi su bili poznati u čitavom kraju kao ugledna porodica koja je zaradila hrpu novca na zemljanim radovima koje je počeo Polov pradeda Patrik 1884. sa svega nekoliko mazgi, da bi *Rajan inkorporejted central* danas bila jedna od vodećih kompanija u tom regionu, koja se bavi poslovima gradnje, bilo da je reč o zgradama, infrastrukturi ili luksuznim terenima za golf. Pol je tu završio osnovnu i srednju školu, igrao basket u lokalnim timovima, trenirao skijanje i maštao da se jednog dana profesionalno posveti tom sportu. Verao se po Stenovitim planinama udaljenog Kolorada i zarađivao džeparac, kao i većina njegovih vršnjaka, u lokalnom Mekdonaldsu.

Drugovi ga i danas pamte kao otvorenog i srdačnog dečaka, mada je mlađahni Pol već tada pokazivao neke liderske crte, tako da se izborio da bude đački predstavnik u školskoj upravi. No, sve to je bilo delić kolotične odrastanja u gradu od jedva šezdesetak hiljada stanovnika negde na dalekom severu centralne Amerike, dok njegov život nije prodrman iz temelja kada je kao tinejdžer pronašao beživotno telo oca koga je pokosio srčani udar. Taj tragični događaj je uzdrmao Rajanove, majka Elizabeta odlučila je da se vrati na fakultet, braća i sestra su se razbežali svako na svoju stranu, a u porodičnu kuću se doselila baka oprhvana Alchajmerovom bolešću, o kojoj se brinuo jedino Pol. Bio je to trenutak njegovog naglog ulaska u svet odraslih, čas koji je presudno uticao na formiranje mladog Rajana koji je nakon višednevnog premišljanja odlučio da državnu pomoć koju je dobio nakon očeve smrti sačuva i od toga plati školovanje na koledžu.

To je prva mera štednje koju je sproveo Pol, i to na sebi, *in vivo*. Neki njegovi bliski prijatelji nisu propustili da primete da je obično vedri i nasmejani tinejdžer počeo da se pretvara u rigidnog momka, krutih, često iznimno strogih i ekstremističkih stavova koji su već tada jasno nagovestili njegov konzervativizam od koga zazire nemali broj Amerikanaca. Sledeći dosledno svoj karakter on je upisao i diplomirao ekonomiju i političke nauke na Majami univerzitetu u Ohaju. Mada je kratko vreme radio i u odeljenju za marketing porodične firme, shvatio je da to nije njegova *cup of tea* i da je jedina stvar koja ga zanima upravo spoj onoga što je gotovo danonoćno izučavao po senovitim parkovima gradića Oksforda gde se nalazio fakultet – politička ekonomija, naravno uz fitnes programe i hevi metal, kada za to ima vremena.

ŠIROKIM DRUMOVIMA: Na preporuku jednog od svojih profesora Rajan već ranih devedesetih počinje da stažira u kancelariji republikanskog senatora Boba Kastena u Vašingtonu. Ne tako izdašnu pripravničku platu on dopunjuje radeći kao konobar i trener u fintes klubovima, ali je ubrzo nakon toga postao

profesionalni pisac političkih govora za grupaciju Impauer Amerika gde upoznaje Džeka Kempa, "konzervativca mekog srca", potpredsedničkog kandidata na izborima 1996, inače nekadašnjeg profesionalnog fudbalera koji je, idejama i sportskim duhom, postao neka vrsta Rajanovog gurua. Sam Pol je više puta govorio da je Kemp presudno uticao na njegov razvoj, tako da su stupanje u politiku, kandidatura i ulazak u Kongres 1999. sa svega 28 godina, bili nešto što se gotovo nije moglo izbeći.

Negde u to vreme Rajan je već uveliko čitao Ajn Rend, kontroverznu američku spisateljicu ruskog porekla, filmsku scenaristkinju i pozorišnu producentkinju, koja je romanima *Veličanstveni izvor* (*The Fountainhead*) i *Ravnodušni Atlas* (*Atlas Shrugged*) izričito izdvajala prava pojedinca na uštrb svake vrste zajedništva, bez obzira na to da li su u pitanju totalitarne ideologije poput fašizma i staljinizma, ili različiti pokušaji uspostavljanja socijalne pravde na račun pojedinca, čime je nemalo uticala na formiranje teoretičara kapitalizma. "Nisam zagovornica kapitalizma, već egoizma; ipak, ne zagovaram ni egoizam, već zdrav razum. Ako neko prepozna moć zdravog razuma i prihvati ga i sledi, sve ostalo dolazi samo po sebi", upijao je svaku reč Rendove Pol Rajan, razmišljajući o tome kako svako mora da uzme konce života u vlastite ruke, preuzme odgovornost za svoje poteze, ne očekujući da će mu bilo koja vrsta zajedništva, bilo da je reč o porodici ili državi, doneti ono što ►

Dr Ristić

dom zdravlja

01.-30.
SEPTEMBAR

ULTRAZVUČNA DIJAGNOSTIKA

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJATRIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA i MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

0–24

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764
Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h, Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

sam nije bio u stanju da postigne. Mladog Rajana duboko su se dojmile njene zamisli o *second-handersima*, korisnicima i eksploatatorima ideja koji se opiru i rugaju svemu što nosi neku vrstu novog, probitačnog i inventivnog. Čitajući Rendovu Pol Rajan je, gotovo usput, pobeđivao protivkandidate, tako da trenutno već sedmi mandat sedi u Kongresu.

Asketizam koji je izgradio u tim ranim životnim godinama, pokušavajući da po svaku cenu prevupredi sudbinu oca, dede i pradeda koji su umrli u ranim šezdesetim, brižljivo je negovao u gimnastičkim salama gde je, kako kažu, svojim kolegama, držao lekcije o tome kako je neophodno smanjiti državne izdatke, jer će inače Amerika propasti. "Propašćemo", ponavljao je, "ako ne eliminišemo deficit." Oni su samo klimali glavom pitajući se odakle Rajanu toliko snage da govori čak i u tim situacijama o smanjenju potrošnje, tako da niko nije bio previše iznenađen kada je Pol tokom boravaka u Vašingtonu počeo da spava u kancelariji, putuje kolima da bi neprekidno telefonirao saradnicima ili da, sada već u vremenu skorašnjem, prekorači kućni prag i svečano obznani ženi i deci da od dugo planiranog odmora neće biti ništa, jer se valja priključiti predsedničkoj kampanji, te da se spreme za višemesečno krstarenje minibusom širokim drumovima.

DESNIČARSKI IDEOLOG: No, to što je u Pol ko-zna-koja generacija Rajanovih koja živi u Viskonsinu i što se od samog ulaska u politiku temeljno posvetio problemima svojih Džejnsvilaca, sigurno nije razlog zbog koga ga je Mit Romni izabrao za potpredsedničkog kandidata. Pol Rajan je u predsedničku kampanju uleteo pre svega kao mlad, energičan, dopadljiv i posve elokventan političar britke inteligencije. To sigurno ne bi bilo dovoljno da on poslednjih godina nije dospeo u žižu pažnje svojim *Putem do prosperiteta*, koji je predstavljao ambicioznu alternativu državnog proračuna predsednika Baraka Obame, a koju je zagovarao sa mesta predsednika Odbora za finansije Predstavničkog doma.

On nije stao na tome pa je u martu ove godine napisao *Put do prosperiteta: Nacrt za američku obnovu*, kao alternativu Obaminom proračunu za 2013, što je samo potvrdilo Rajanovu reputaciju zagovornika jednog od najkonzervativnijih budžeta koji je posebno usmeren protiv socijalnih beneficija. Slavodobitnički i teatralno, Rajan je u televizijskim duelima ponavljao kako je nužno da se sprovede njegov ekonomski program prema kome bi se američki budžetski deficit do 2050. godine smanjio sa 90 na svega deset odsto bruto domaćeg proizvoda. Kada su mu govorili da tu brojku nije moguće dostići bez radikalnih budžetskih rezova, on se samo zagonetno smeškao. Vrlo dobro je znao kome treba uzeti: onima koji dobijaju pomoć države, starijima, siromašnima, korisnicima bonova za hranu i studentima koji primaju stipendije.

Rajan je u hodu postao vatreni zagovornik reorganizacije državnog programa zdravstvenog osiguranja namenjenog pre svega starijim osobama Medikera, ali se ništa bolje u njegovim planovima ne bi proveo ni Medikejd, koji je predviđen kao pomoć siromašnima, trudnicama ili invalidima. Pritom bi se smanjio porez za bogate, povećala budžetska izdvajanja za vojsku, tako da je iz Rajanovih usta progovorila Ejn Rend o tome kako polovina poštenih i radnih Amerikanaca vuče na grbači gomilu inertnih, nesposobnih ili onih koji jednostavno neće da rade. Koliko god je tim stavovima dobijao podršku konzervativnog dela Amerike, koja je konačno prepoznala svog ideologa, Rajan je navukao gnev liberalne javnosti, koja ga kritikuje da stvara atmosferu straha, a onda nudi jednostavna rešenja, optužujući ga da favorizuje bogate na štetu siromašnih, i da njegovi planovi štednje iziskuju pravu diktaturu.

Rajan je u televizijskim duelima ponavljao kako je nužno da se sprovede njegov ekonomski program prema kome bi se američki budžetski deficit do 2050. godine smanjio sa 90 na svega deset odsto bruto domaćeg proizvoda. I to na račun onih koji dobijaju pomoć države, starijih, siromašnih, na račun korisnika bonova za hranu i studenata koji primaju stipendije

POTISKIVANJE TRUDNOĆE: Pol Rajan je takav kakav je oduvek bio, ali je pitanje zašto je Mit Romni izabrao takvog potpredsedničkog kandidata, kada je više nego jasno da će time rasterati pripadnike niže klase, starije ljude, Latinoamerikance i čitavu liberalnu javnost koja skače kao oparena na najmanji prizvuk ekstremnog konzervativizma. Tim pre što su republikanci poslednjih dana navukli stigmu zbog kongresmena Toda Akina, koji je zaprepastio čak i svoje stranačke saborce tvrdnjama da žensko telo može samo da potisne trudnoću i "ugasi celu stvar" u slučaju silovanja, tako da je jedan od čelnika Republikanskog nacionalnog komiteta, pritisnut pitanjima novinara CNN-a, morao da prizna da su takvi stavovi "bizarni" i "glupi". Mada se Romnijev izborni štab ogradio od Akinovih tvrdnji, mnogima je ostao gorak ukus pošto je Republikanska stranka usvojila programsko saopštenje o zabrani abortusa, tim pre što je sam Rajan na neki način zagovarao ograničavanje prava na abortus i izazvao zgražavanje tvrdnjama kako je potrebno klasifikovati slučajeve silovanja s aluzijama da postoje oni kada je žensko biće prećutni saučesnik u tom nasilničkom činu. Neki analitičari tvrde da je Rajan postao važan za republikance kao most između stranačkog establišmenta i desničarskog pokreta Čajanka (*Tea Partyja*), ultrakonzervativnog krila Republikanske stranke, koje nije bilo dovoljno uvereno u Romnijeve "dobre" namere.

P90X: No, da su predizborna istraživanja bila drugačija i da su se davale veće šanse Romniju, Pol Rajan bi umesto truckanja u minibusu sprovodio na obalama jezera Viskonsina svoj fitnes program P90X, za koji se tvrdi da donosi potpunu telesnu transformaciju za svega devedeset dana. Teško je reći šta je nakon višegodišnjeg upražnjavanja ovog programa ostalo od Rajana, ali su se rešili da protiv Obame zaigraju na sve ili ništa, podstičući tvrdokorne da budu tvrdokorniji, radikalne radikalniji, a one koji se dvoume da li da se odvuku do biračkih mesta, da skoče i zaokruže ime onog koji im leži na srcu.

Ostalima neće biti baš lako da nakon svega ponovo puste *Killing In The Name Lyrics* od *Rage Against the Machine* ili pogledaju onu omiljenu epizodu *Letećeg cirkusa Montija Pajtona* o svešteniku koji, pomalo zajapuren, uvek stiže na lice mesta u suton događaja, na koju se, ako mu je verovati, previja od smeha i sam Pol Rajan. ◂

Slobodan Kostić

Smrt Nila Armstronga

Prvi, veoma mali

U svetu u kom je normalno da se od slave poludi Armstronga su smatrali ludim zato što je ostao normalan. Za sebe je želeo samo ono što je već imao, insistirao je na poštovanju njegove privatnosti, ostao je čvrsto na zemlji, skroman, ćutljiv i povučen. Želeo je da ponovo leti u kosmos, baš kao i Gagarin i Džon Glen pre njega, ali NASA za to nije imala mnogo sluha

"Mnogi su bili heroji u svoje vreme.
Jedino je Nil Armstrong ostao heroj za sva vremena."
(Barak Obama, američki predsednik)

Svet je rastužila vest da je u 82. godini života, usled iznenadnih komplikacija nastalih posle operacije na srcu, preminuo Nil Armstrong, jedan od najvećih junaka XX veka. U kratkom saopštenju nakon Armstrongove smrti, porodica ga je označila kao "nevoljnog heroja, koji je sve vreme samo radio svoj posao" i koga treba pamtiti pre svega po njegovoj predanosti i skromnosti: "Kada idući put prošetate kroz vedru noć i vidite Mesec, pomislite na Nila i namignite mu. To je dovoljno."

"Sve dok postoje istorijske knjige, Nil Armstrong će biti u njima", rekao je Čarls Bolden, direktor NASA, "sećaćemo ga se kao čoveka koji je u ime čovečanstva učinio prvi korak ka novim svetovima." Nešto slično rekao je i Džon Glen, prvi Amerikanac koji je obleteo zemljinu kuglu: "Uradio je ogromnu stvar za svoju zemlju i bio ponosan na to, a ipak je ostao onaj isti skromni čovek kao i pre."

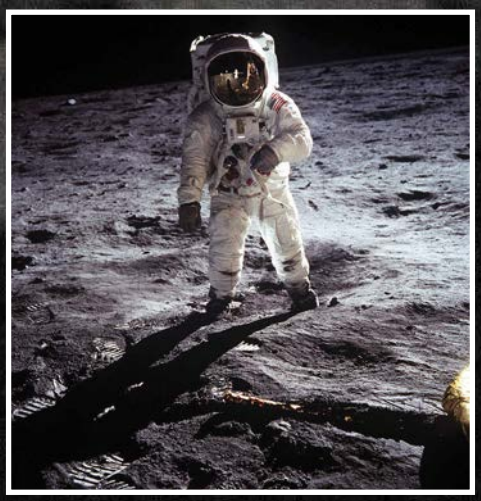
Prvi čovek na Mesecu, junak iz Mora tišine, uplovio je u jedno drugo, jednako tiho more iz kojeg se niko ne vraća. Armstrong je četvrti preminuli astronaut od ukupno dvanaest koliko ih je do sada boravilo na Mesecu. Živi ili mrtvi, danas su svi jednako zaboravljeni. Izuzetak je jedino Nil Armstrong, kapetan Apola 11, i prvi čovek koji je nogom kročio na jedan drugi svet, 21. jula 1969. godine.

Armstrong je rođen u Vapakoneti, malom mestu u Ohaju, 1930. godine. Prvi put je leteo zajedno sa ocem u avionu "Ford trimotor" (poznatom kao "limena guska") sa samo šest godina. Utisci su očigledno bili impresivni, jer je Nil dobio pilotsku licencu sa 15 godina, pre nego što je dobio vozačku dozvolu. Posle srednje škole dobio je mornaričku stipendiju za Univerzitet Perdju koja je podrazumevala dve godine studiranja uz kasnije usavršavanje u vojsci.

ZVUČNI ZID: Kada je Čak Jeger 1947. godine leteći na eksperimentalnom "Bel X-1" avionu probio zvučni zid, Armstrong je bio razočaran: "Osećao sam se promašeno, kao da sam zakasnio čitavu jednu generaciju. Istorija je protutnjala pored mene." Školovanje je morao da prekine zbog Korejskog rata u kojem je obavio 78 borbenih letova. Po završetku rata posvetio se okončavanju studija, završio je dva fakulteta, oženio se i preselio u Kaliforniju, u elitnu vazduhoplovnu bazu "Edvards", gde je dobio posao u Nacionalnom savetodavnom komitetu za aeronautiku (preteča NASA) kao test-pilot. Prvi avion na kojem je leteo bio je "Bel X-1B", naslednik legendarnog Jegerovog aviona, da bi zatim prešao na zahtevni, supermoderni "X-15" i druge jednako opasne letelice.

Od samog početka isticao se svojom inteligencijom, stručnošću, inženjerskim i letačkim talentom. Milt Tompson, jedan od

čovek na Mesecu

NIL ARMSTRONG: Pre istorijske rečenice i, posle, pozira za istoriju

njegovih tadašnjih kolega, kaže: "Imao je fotografsko pamćenje i sposobnost da upija stvari oko sebe kao sunđer. Ništa nije morao da pročita dva puta." Sedam puta je leteo brže od 6500 km/h i u par navrata dospeo na sam rub kosmosa. Kada je NASA objavila konkurs za letačko osoblje, Nil se odmah prijavio iako je već bio viđen za pilota na avionu "X-20", kojim je vojska planirala da pomeri granice mogućeg. "Nisam očekivao da letim na Mesec, nisam o tome ni razmišljao", pričao je Armstrong, "prijavio sam se za astronauta samo zato što sam želeo nešto novo".

Sa porodicom se preselio u Hjuston da bi se uključio u projekat "Džemini", koji je nasledio uspešne letove kapsule "Merkjuri". "Džemini" je bio orbitalni dvosed čiji je zadatak bio da obuči astronaute i usavrši tehnologiju potrebnu za naredni korak, osvajanje Meseca. Armstrong je na "Džeminiju 8" leteo 1966. godine i tako postao prvi američki civil u kosmosu. Iako je let umalo okončan katastrofom usled kvara motora koji je opasno destabilizovao brod, tokom leta je prvi put obavljeno uspešno spajanje brodova na orbiti, esencijalni manevar potreban za let na Mesec.

Godinu dana kasnije, kada je u rutinskoj vežbi na zemlji izgorela tročlana posada "Apola 1", izgledalo je da je Mesec dalji nego ikad. Ipak, NASA se brzo oporavila i za Božić 1968. godine "Apolo 8" obavio je prvi kružni let oko Meseca. Bio je to istorijski podvig jer se čovek prvi put otrgao iz zagrljaja rodne planete. Nakon što je "Apolo 9" obavio testiranje svih sistema na orbiti, usledila je generalna proba: "Apolo 10" obavio je kompletan let do Meseca i nazad, lunarni modul našao se na svega nekoliko kilometara od lunarne površine, izostao je jedino finalni čin. Vrlo brzo doneta je odluka da se više ne okleva: "Apolo 11" sa Nilom Armstrongom na čelu spustio se na Mesec 20. jula 1969. godine.

SLUČAJNI IZBOR: Danas se često navodi kako je NASA izabrala Nila Armstronga za prvog čoveka na Mesecu zato što je bio jedan od retkih civila u "Apolo" programu. U vreme kada je dominantna većina astronauta regrutovana iz redova elitnih vojnih pilota, američko osvajanje Meseca mnogima je izgledalo kao još jedan prepotentni militaristički poduhvat svetske velesile koja se u to vreme već uveliko zaglibila u blatu vijetnamskog rata. Izbor Armstronga kao čoveka koji je prethodno okončao svoju vojnu karijeru trebalo je da umiri svetsko javno mnjenje i naglasi civilnu i humanu dimenziju čitavog poduhvata.

Ali sve to nema mnogo veze sa istinom. U vreme kada je maltene svaki let bio istorijski, NASA je teško izlazila na kraj sa hirovima svojih poprilično razmaženih astronautskih zvezda i njihovom željom da izvrdaju rutinske trenažne letove ne bi li zauzeli sedište na nekoj atraktivnijoj misiji. Kako bi proces selekcije bio transparentniji i za javnost i za letačko osoblje, NASA je morala da definiše striktne procedure kojih se pridržavala tokom čitavog Apolo projekta. Svi astronauti svrstani su u tročlane posade, a za svaki let birane su dve, glavna i rezervna. Ona rezervna prolazila je kroz isti "dril" kao i glavna, a njena jedina svrha bila je da obezbedi rezervnog čoveka u slučaju da neko od članova glavne posade ispadne iz pogona (tako je, na primer, zbog sumnjivih antitela u krvi, Ken Matingli eliminisan iz posade dva dana pre poletanja "Apola 13" i bio "pošteđen" svetske drame koja je potom usledila). Rezervna posada bi nakon okončanja misije pauzirala dva naredna leta, da bi onda bila promovisana u glavnu.

Baš zato, Armstrongov civilni pedigre nije imao nikakvu ulogu u njegovom izboru za prvog čoveka na Mesecu. Iako je redosled posada bio koliko-toliko predvidiv, NASA nikako nije mogla da zna koliko će pripremnih letova biti potrebno pre nego što se odluči za poslednji, najvažniji korak. Armstrong je, jednostavno, imao sreće: na letu "Apola 8" bio je komandir rezervne posade, zatim je propustio letove "Apola 9" i "Apola 10" i tako postao komandir na "Apolu 11", sve po unapred definisanoj proceduri. ►

SLUČAJNO ODABRANI: Posada Apola 11 pre misije i...

S druge strane, ima puno istine u priči da se Baz Oldrin (pilot mesečevog modula kojim su se on i Armstrong spustili na Mesec), do poslednjeg trenutka nadao da će baš on (a ne Armstrong) prvi proći kroz vrata "Orla" i kročiti na Mesečevu površinu. Oldrin je uložio silan trud da pretpostavljenima objasni kako je takav redosled izlaženja "logičniji" i u skladu sa praksom sa "Džeminija" gde je komandir ostajao u brodu na orbiti dok je njegov saputnik izlazio u kosmos. Oldrin nije odustao čak ni kad je proba takvog izlaska na zemlji završila lomom inventara u kabini. Uspeo je da privoli Armstronga na razgovor u četiri oka, ali ga je Nil glatko odbio i tako stavio tačku na svaku dalju diskusiju: "Baz, ja te razumem, ali nisam spreman da se odreknem prilike koja mi se ukazala."

Neki događaji iz epohalne misije ostaće nejasni i posle Armstrongove smrti jer ih je praktično nemoguće rekonstruisati do kraja. Bilo je predviđeno da sam čin sletanja na Mesec obavi brodski kompjuter (u to vreme stotinu puta slabiji od svakog današnjeg pametnog telefona), ali je, iz razloga koji nisu do kraja razjašnjeni, Armstrong samoinicijativno odlučio da sprovede poluautomatsku proceduru, sa komandama u rukama, oslanjajući se na pogled kroz prozor i Oldrina koji je recitovao podatke o brzini, visini i preostalom gorivu. Armstrong kaže da ih je kompjuter vodio pravo u krater veličine fudbalskog igrališta prepun velikih, oštrih stena i da je u zadnji čas doneo odluku da promeni putanju ne bi li spasao "Orao", čija tanka oplata nije mogla da izdrži ni ubod šrafcigera. Traženje pogodnijeg mesta za sletanje umalo se izrodilo u katastrofu jer se Armstrong dugo kolebao tražeći manje opasnu lokaciju. Da konfuzija bude potpuna, niti je Armstrong obavestio Oldrina i kontrolu leta o odluci koju je doneo, niti je Oldrin mogao da vidi teren i opasnosti koje je Armstrong pokušao da izbegne. Na Zemlji, svi su na osnovu telemetrijskih podataka videli da je brod drastično odstupio od zacrtane putanje i da sletanje traje duže nego bilo koja trenažna simulacija, ali je ipak doneta odluka da se Armstrong ne ometa. Čarli Djuk, čovek zadužen za komunikaciju sa astronautima, u jednom trenutku je nemoćno rekao svojim kolegama: "Sad možemo samo da ćutimo i čekamo."

ŠTA JE STVARNO REKAO: U trenutku srećnog prizemljenja u rezervoarima je bilo goriva za još samo dvadeset sekundi leta, možda i manje. NASA, naravno, nikad nije zvanično komentarisala Armstrongove odluke i postupke, ali je odmah nakon "Apola 11" preduzela sve mere da se slična epizoda ne ponovi. Naredna sletanja bila su hirurški precizna.

Verovali ili ne, originalni TV snimak prvog Armstrongovog koraka na Mesecu zauvek je izgubljen. Neki revnosni službenik NASA zadužen za reciklažu isluženih video-traka, izbrisao je jedan od najvrednijih dokumenata civilizacije. Istorijski trenutak rekonstruisan je na osnovu brojnih kopija i iskaza samih astronauta. Dok mu je Oldrin pridržavao vrata, Armstrong je ispuzao na malu platformu sa rukohvatima, a onda krenuo da se spušta niz merdevine. Sa čuđenjem je primetio da se zadnja prečka merdevina nalazi na čitav metar od tla. Noge "Orla", projektovane kao veliki amortizeri, nisu se prilikom spuštanja sabile koliko je bilo predviđeno, verovatno zato što je samo prizemljenje obavljeno suviše "nežno". Danas se često mogu pronaći snimci u kojima Armstrong kaže: "One small step for (a) man, one giant leap for mankind", baš u trenutku kada sa poslednje prečage merdevina skoči na Mesečevo tle. U stvarnosti, Armstrong je sa merdevina prvo kročio na kružni "pleh" koji se nalazi ispod noge lunarnog modula. Zatim je brzo proverio da li može da se vrati nazad na merdevine u slučaju opasnosti. Kad mu je to pošlo za rukom, po drugi put je skočio na postolje, a čuvenu rečenicu izgovorio je tek par trenutaka kasnije kada je sa metala oprezno zakoračio u Mesečevu prašinu.

Čuveni komentator Volter Kronkajt, koji je vodio direktni prenos, u velikoj meri je kumovao konfuziji u vezi sa tačnim trenutkom kada je Armstrong izgovorio najcitiraniju rečenicu na svetu. On je godinama prepričavao pogrešnu verziju, iako u ključnom trenutku nije gledao u ekran *("What did he say"*, pitao je svog stručnog komentatora, astronauta Voltera Širu). Takođe, na zvučnim snimcima legendarne rečenice ne čuje se neodređeni član "*a*" što prilično kvari duh Armstrongove istorijske izjave (Armstrong je prvo tvrdio da je član izgubljen usled smetnji na vezama da bi se kasnije samo zagonetno smeškao).

STRAST: Probni pilot Nil Armstrong

Astronauti su na Mesecu proveli nešto manje od jednog dana, od toga dva i po sata u šetnji prašnjavom Mesečevom pustinjom. Dok su se spremali da aktiviraju raketni motor koji će ih vratiti na matični brod "Kolumbija" u Mesečevoj orbiti, američki predsednik Ričard Nikson spremao je dve

decenijama posle

verzije govora: jedan, za slučaj da se astronauti uspešno vrate na Zemlju, i drugi, ukoliko ostanu zarobljeni na Mesecu. "Ovi hrabri ljudi znaju da ne postoji način da ih izbavimo. Ali, oni takođe znaju da se u njihovoj žrtvi krije nada u budućnost celog čovečanstva", napisao je Nikson da mu se nađe pri ruci. Povratak je, ipak, prošao glatko iako ne bez doze adrenalina. Astronauti su, onako nezgrapni u odelima pod pritiskom, slučajno polomili jedan od ključnih prekidača. Oldrin ga je ipak nekako aktivirao gurajući patrljak prekidača vrhom hemijske olovke.

SUDAR SA SLAVOM: Svako se sa slavom nosi kako zna i ume. Nakon povratka sa Meseca astronaute je zatekao izmenjen svet u kojem Oldrin više nije uspevao da nađe svrhu i smisao. Doživeo je nervni slom i odao se alkoholu od kojeg se jedva izbavio. Armstronga slava nikad nije zavela, nikad nije postao njen rob. Iako je posle istorijskog leta obišao mnoge svetske metropole i prisustvovao silnim paradama i svečanostima (od druga Tita dobio je orden Jugoslovenske zvezde sa lentom), bilo je očigledno da ga sav taj vašar zamara, pa čak i plaši. Postoje spekulacije da se Armstrong bojao da ga ne zadesi nesrećna sudbina Čarlsa Lindberga, prvog pilota koji je preleteo Atlantik. Nakon što je postao slavan, Lindberg je ostao aktivan i u fokusu javnosti, ali se sve okrenulo naopačke kad je Lindbergov sin kidnapovan i ubijen. Konstantna medijska histerija koja je pratila ceo slučaj ("najveću priču još od vremena Hristovog vaskrsenja"), prinudila je Lindbergove da krišom odu u Evropu, u dobrovoljno izgnanstvo, ne bi li povratili izgubljeni mir.

U svetu u kom je normalno da se od slave poludi Armstronga su smatrali ludim zato što je ostao normalan. Dok su svi uporno tražili da vide njegovu taštinu ili ekscentričnost, Armstrong je poklanjao svoju iskrenost i običnost. Za sebe je želeo samo ono što je već imao, insistirao je na poštovanju njegove privatnosti, ostao je čvrsto na zemlji, skroman, ćutljiv i povučen. Želeo je da ponovo leti u kosmos, baš kao i Gagarin i Džon Glen pre njega, ali NASA za to nije imala mnogo sluha. Svaki novi let bio bi rizik, a NASA nije htela da se poigrava sudbinama svojih heroja. Dobio je poziciju u vašingtonskoj administraciji, ali je tu izdržao jedva godinu dana. Nakon toga okrenuo se svojoj staroj želji da predaje tehniku studentima

KOSMIČKO VESELJE: Ričard Nikson se raduje

pa je sedamdesetih godina radio kao profesor na Univerzitetu u Sinsinatiju. U međuvremenu, on i supruga kupili su mlekaru u dubokoj provinciji Ohaja gde su se često povlačili u višemesečnu izolaciju.

Iako se klonio reflektora i odbijao da unovči svoju popularnost, Armstrong nikad nije bio pustinjak i ekscentrik, naprotiv: bio je aktivan u biznisu i državnim komitetima, sa zadovoljstvom je primao počasne doktorate, najviša predsednička i kongresna odlikovanja, nastupao je relativno često, redovno se pojavljivao na pilotskim skupovima, bio je čak i domaćin televizijskih šou-programa, uvek diskretno, odmereno i sa gospodskim stilom koji je bio njegov zaštitni znak. Pod stare dane javno je kritikovao kosmičku politiku Baraka Obame, ali ga je i podržao kada je trebalo ohrabriti privatne kompanije da svoj biznis prošire i u kosmos. Bio je ekstremno škrt na rečima, nije davao autograme, nije imao cenovnik za javne nastupe, uporno je izbegavao intervjue jer sebe nikad nije smatrao važnijim od ostalih "Apolo" kosmonauta. Prema rečima njegove supruge, mučio ga je osećaj da je pokupio sva priznanja za nešto što je predstavljalo kolektivni trud stotina hiljada ljudi. Snimio je nekoliko reklama za "Krajsler" i brzo se pokajao. Kada su ga jednom zapitali kako se osećao na Mesecu, rekao je: "Kao vrlo, vrlo mali čovek".

Takav način komunikacije njegove kolege nisu do kraja odobravale, smatrajući da je mogao da učini mnogo više za popularizaciju kosmičkih istraživanja i nauke uopšte. Pa ipak, ako izuzmemo notorne budale koje i dalje veruju da je sletanje na Mesec snimljeno u Nevadi, njegovu veličinu niko ne osporava. U jednom memoarskom tekstu Baz Oldrin piše: "Kad bi mi, astronauti, bili košarkaška ekipa, svi bismo igrali za neki dobar koledž. Jedino bi Nil igrao u NBA." Treći astronaut iz posade "Apola 11", Majkl Kolins, bio je još kraći. "Jednostavno, bio je najbolji i užasno će mi nedostajati."

Američka zastava koju su iza sebe ostavili Armstrong i Oldrin više ne stoji pobodena u Mesečevo tle. Oborili su je izduvni gasovi raketnog motora koji je astronaute poneo na put kući. Možda u tome ima i neke simbolike: Armstrongov podvig odavno je nadrastao nacionalne okvire i izašao iz senke zastave jedne države. Njegovo dostignuće i život ispunjen skromnošću i predanošću već decenijama inspirišu čitavo čovečanstvo bez obzira na rasu, geografiju i politiku. Nil Armstrong bio je prvi i najbolji ambasador kojeg je ljudski rod istupio prema zvezdama, drugim svetovima i, može biti, drugim civilizacijama. To mesto sada je ostalo upražnjeno bez nade da će u dogledno vreme biti dostojno popunjeno. ◂

Dr Saša Marković

Stogodišnjica srpskog ratnog vazduhoplovstva

Laste i lastavice iznad Batajnice

Vojno vazduhoplovstvo dočekuje svoj stoti rođendan sa samo četiri koliko-toliko savremena borbena aviona MiG-29, a jubilarni aeromiting u Batajnici potvrđuje da je pokrenuta procedura izbora novog višenamenskog aviona

Kako se približavao aeromiting Batajnica 2012. zakazan za nedelju, 2. septembar, i zamišljen kao centralni događaj obeležavanja stote godišnjice srpske vojne avijacije, činilo se da će u spisku učesnika mnogi, pa i ruski vazduhoplovci ostati samo pusta želja organizatora. Na internet sajtu manifestacije veoma dugo je stajala lista pozvanih država (koja je uključivala i goste iz Kine, Angole itd.) i ona se nije menjala do same završnice priprema. Nadama ljubitelja avijacije da će konačno moći da vide, prvi put posle 1997, "ruski hevi metal" nije pomogla činjenica da rusko vazduhoplovstvo (Военно-воздушные силы России – ВВС) deceniju unazad uglavnom ne učestvuje na aeromitinzima i sličnim događajima izvan Ruske Federacije. Izuzetak su prikazi na komercijalnim sajmovima i pred potencijalnim kupcima, ali tada je to u aranžmanu fabrika aviona poput "RSK MiG" ili "Suhoj".

Osim u Farnborou, Le Buržeu, Dubaiju i Singapuru – i paradama iznad Moskve – avione VVS obični smrtnici imaće prilike da vide u Batajnici. Nekako se sve poklopilo, ruska ambasada je početkom avgusta potvrdila da u Srbiju na aeromiting dolaze gosti iz Rusije i to ni manje ni više nego akrobatska grupa VVS "Striži" (Lastavice) sa pet aviona MiG-29 i veliki transporter "iljušin 76". Novopostavljeni ministar odbrane Aleksandar Vučić bio je malo posle u Moskvi i susreo se sa Dimitrijem Rogozinom, zamenikom predsednika ruske vlade zaduženim za odbrambenu industriju; organizatori aeromitinga obavestili su da pored Striži dolaze još i dva najmodernija, demonstraciona aviona MiG-29M2 ruskog proizvođača aviona. Novi ministar nije pominjao da srpsko vazduhoplovstvo dočekuje svoj stoti rođendan sa samo četiri koliko-toliko savremena borbena MiG-29 i da je već pokrenuta procedura izbora novog višenamenskog aviona.

Mnoge ponude se očekuju – i RSK MiG, naravno – a najlogičniji izbor bila bi upravo neka savremena varijatna aviona koji je već u naoružanju ili će grmeti nad Batajnicom u nedelju. Naravno, ako ima sredstva za njihovu nabavku.

Iako atraktivan ali relativno skroman u odnosu na velike slične događaje, aeromiting Batajnica 2012. dolaskom ruskih aviona svrstava se među veoma poželjne manifestacije iz ugla prosečnog evropskog ljubitelja avijacije. Na listi akreditovanih u utorak uveče nalazilo se 169 stranih novinara iz regiona, ali i Engleske, Škotske, Nemačke, Švajcarske, Italije, jedan čak iz Kine, Belgije, neizbežnih Holanđana u velikom broju, Španije...

Ono što je na aeromitinzima posetiocima najzanimljivije jesu grmljavina – ili zujanje – po četiri, pet ili više motora, nebo prošarano dimnim tragovima, figure od kojih posmatračima zastaje dah. Britanija ima "red erouz" (Red Arrows), Italija "freće trikolore" (Frecce Tricolori), SFR i SR Jugoslavija je imala "leteće zvezde", Srbija "zvezde", Saudijska Arabija "saudijske sokole" (Saudi Hawks), Hrvatska "Krila Oluje" a Rusija "ruske vitezove" i "striži". Grupno akrobatsko letenje predstavlja sam vrh obučenosti pilota koji upravljaju vazduhoplovima i svedoči o savršenoj harmoniji čoveka i tehnike, ali i čoveka i čoveka. Mesto u akrobatskoj grupi je po pravilu rezervisano samo za vrhunske letače u zenitu karijere i to su najčešće iskusni nastavnici letenja ili opitni piloti, a o vazduhoplovima se brinu najbolji tehničari. Po tome ni ruska vazduhoplovna grupa više pilotaže "Striži" (авиационная группа высшего пилотажа Стрижи) nije izuzetak. Za razliku od većine drugih koje lete na školskim ili školsko-borbenim avionima, "Striži" to čine na dvomotornim lovcima visokih performansi MiG-29.

"Striži" kao datum osnivanja obeležavaju 6. maj 1991. kada su prvi put nastupili pod tim nazivom i sa atraktivno obojenim avionima MiG-29. "Striži", kao i druga akrobatska grupa VVS "ruski vitezovi" koji lete Su-27, deo su 237. gardijskog centra za prikazivanje vazduhoplova iz baze Kubinka, nedaleko od Moskve. Kubinka je bila poznata – kako u SSSR tako i u svim državama koje koriste sovjetske, danas ruske avione – kao svojevrsna meka za pilote lovačke avijacije, mesto gde mogu službu dobiti samo najbolji od najboljih. Po dobijanju tada najsavremenijih lovaca MiG-29, gardijski lovački puk iz Kubinke je počeo formiranje grupe aviona za prikazivanje, pod vođstvom potpukovnika A.N. Kutuzova, koji je

“striže” predvodio do 1994. Pojavljivanje upravo ovih “migova” u finskoj bazi Risala 1986, tek tri godine po uvođenju u naoružanje novog i na Zapadu veoma malo poznatog aviona, izazvalo je pravu senzaciju u stručnoj javnosti. Gardijski lovački puk je 1989. pod svoje okrilje primio i “suhoje”, lovce-bombardere Su-17, taktičke bombardere Su-24 i jurišnike Su-25, i tako postao 234. mešoviti avio-puk, da bi 13. februara 1992. godine bio transformisan u 237. gardijski centar za prikazivanje vazduhoplova. Godinu kasnije, dva dana po smrti slavnog sovjetskog pilota koji je oborio 64 nemačka aviona, centar je nazvan po maršalu avijacije Ivanu Nikitoviču Koždubu. “Striži” su tokom devedesetih, osim pred domaćom publikom,

nastupali u Francuskoj, Švajcarskoj, Belgiji, Tajlandu, Mongoliji, Vijetnamu, Maleziji, Bugarskoj, Kini, SAD i na taj način više nego uspešno demonstrirali vrhunsko pilotažno umeće, ali i otvaranje Rusije prema svetu. Posle 2000. godine Striži, kao uostalom i avijacija VVS, veoma se retko viđaju – nastupili su samo u Češkoj Republici 2005. i Ujedinjenim Arapskim Emiratima. Zapaženi su i zajednički nastupi grupa “striži” i “ruski vitezovi” u kombinovanoj formaciji MiG-29 i “suhoja” Su-27. Zavisno od situacije, “Striži” nastupaju u formaciji od četiri do šest aviona, jednoseda varijante 9.13 i dvoseda varijante 9.51, poznatim pod oznakom MiG-29UB. Iz Kubinke su pošli u sredu 29. avgusta do Anapea, a put Batajnice kreću danas, u četvrtak.

Ako sve bude po planu publiku na aeromitingu očekuje vrhunski audio-vizuelni doživljaj; “audio” se odnosi na istovremenu grmljavinu deset motora “klimov” RD-33 potiska svaki po 81 kN na “forsažu”, sa tzv. dopunskim sagorevanjem. Na pitanje kako komentariše činjenicu da ruska vojna avijacija ne nastupa nigde van Rusije ali ipak dolazi u Srbiju, potpukovnik Valerij Volkov, vojni izaslanik u Ruskoj ambasadi u Beogradu, za “Vreme” jednostavno odgovara: “Sto godina je ruskog vazduhoplovstva, sto godina je srpskog vazduhoplovstva i hteli smo tako da čestitamo.” Dodaje: “Ali je i 50 godina od kada se u Srbiji koristi MiG”, podsećajući da je SFRJ prve lovce dva puta brže od zvuka dobila 1962. upravo iz SSSR. ◂

Igor Salinge

Program

Pored pomenutih ruskih aviona i svega što leti u Vojsci Srbije, i ponečega što ne leti – u izložbenom delu programa – posetioci aeromitinga će imati prilike da u vazduhu vide demonstrativne letove jednog od najmodernijih borbenih aviona današnjice “eurofajter tajfun”, zatim “spartan” C-27 transportni avion čiji program skoro uvek ostavlja bez daha (zamislite autobus koji okreće pod ručnom), transportni helikopter “eurokopter kugar”, F-16 “falkon” u prikazu danske avijacije, “gripen” je najavljen iz Mađarske i to tako što će doleteti iz baze u Kečkemetu, izvesti program i vratiti se bez sletanja, naizgled nezgrapni “sab 105” iz Austrije koji je više od 40 godina u upotrebi, “pilatus” iz Slovenije... SAD na izložbeni deo šalju dva F-16C iz Avijana (da, to je onaj Avijano u Italiji) i jedan avion-cisternu iz Nacionalne garde Ohaja sa kojom Vojska Srbije ima specijalne partnerske odnose; biće izloženi već pomenuti ruski transporteri “iljušin” i “antonov”, bugarski “spartan” i naravno sve što ima Vojska Srbije da prikaže od aviona, helikoptera i druge tehnike, uključujući i PVO sisteme.

Od programa domaćih najatraktivnija je “jurnjava” po nebu gde dva lovca MiG-29 u simulaciji vazdušne borbe pokušavaju da “uđu u rep” jednom MiGu-21, napad četvorke “orlova” i šestorke “super galebova” na zamišljeni cilj sve sa upotrebom IC mamaca radi efekta vatrometa, kao i program četvorke helikoptera “gama” iz eskadrile “Senke” koja izvodi kombinaciju taktičke demonstracije i akrobatskog prikaza.

Intervju: Nebojša Čović

Više nećemo da ćutimo

“Pripadnost Zvezdi je na prvom mestu, a ne pripadnost nekoj političkoj partiji. Da li je Vučić za nas, kao i Đilas, kao i Šutanovac, kao i Antić, pa jesu. Da li treba da pomognu Zvezdi, pa naravno da treba i to kako god mogu. Isto tako očekujem da će sličnu stvar raditi Nikolić, Dačić i Boris Tadić, koji su partizanovci. To je po meni pozitivno i treba maksimalno da pomognu dok su na funkcijama”

Sa Nebojšom Čovićem smo razgovarali pre nego što je krenulo medijsko prepucavanje između Partizana i Crvene zvezde, koje je dovelo do toga da čak i tabloidi upozoravaju predstavnike ova dva kluba da su prevršili svaku meru u javnoj komunikaciji.

Čović je prošle godine izabran na mesto predsednika KK Crvena zvezda u restrukturiranju, a svoj KK FMP je preimenovao u Crvena zvezda Beograd (docnije je pridodato ime kompanije Diva) da bi se tim sa starim imenom zadržao u takmičenjima. Za jednu godinu je uradio mnogo: tim koji je vodio trener Svetislav Pešić dogurao je do finala srpske lige i finala Kupa, a dobar nastup u prolećnom delu regionalne lige nije mogao da nadomesti seriju poraza iz prvog dela pa nije bilo mogućnosti da tim konkuriše na fajnal foru u tom takmičenju.

Čović, kao i uvek tokom svoje karijere preduzetnika i političara, nastupa samouvereno u razgovoru, demonstrirajući odlučnost da neke stvari istera na čistac i postigne planirane ciljeve. Kaže da poštuje protivnike, ali da sebe poštuje više, i da neće dozvoliti da se prema klubu koji predvodi primenjuju kriterijumi koje, po njemu, taj klub ne zaslužuje. On je uspeo da za godinu dana sanira većinu dugova koje je klub napravio u poslednjih 15 godina, a da na drugoj strani formira tim koji bi u ovoj sezoni trebalo da bude kandidat za najviši plasman u svim takmičenjima. Čini se, i pored svega što je uradio u karijeri, da je njegova pozicija autsajderska, što je čudno s obzirom na to koliko je dugo i na koji način prisutan u javnom životu Srbije. On je čovek koji je prošao razne medijske i javne stupice, bio je više napadan i optuživan nego hvaljen, pa ne haje mnogo kada se neki drugi žale na tretman u javnosti ili na utakmicama koji bi mogao da liči na sve ono kroz šta je Čović prošao.

On izgleda kao čovek koji namerava da ostane na čelu Zvezde više godina i izgura svoj koncept, ali je svestan toga da neki jači politički talas može lako da ga izgura sa te pozicije. Razgovor smo počeli od odlaska trenera Pešića, što je mnoge iznenadilo i pokazalo da možda postoje pukotine u konceptu na kome insistira Čović.

“VREME”: Zbog čega je otišao Svetislav Pešić?

NEBOJŠA ČOVIĆ: Nije bilo nikakvog sukoba između njega i kluba, osim što smo svi bili pod pritiskom te prve godine rada na zajedničkom konceptu. Nekima je izgledalo da neće biti opterećenja, ali svi veliki treneri ne dolaze da gube, nego da pobeđuju. On je uradio ogroman posao za Zvezdu i nisam očekivao da će otići i posvetiti se radu u nemačkoj reprezentaciji. Ubrzanje za takvu odluku bilo je i to što mu klub nije sve isplaćivao prema dogovoru. Zvezda nije mogla drugačije jer je bio prioritet da se plate raniji dugovi koji su bili preko 15 miliona evra. Pešić je takođe očekivao da će biti više pitan oko srpskih reprezentativnih selekcija.

Mislite da je Savez trebalo da ga uključi u neke aktivnosti?

I srpski savez i čitav region. Ako se sudije u regionalnoj ligi od prve utakmice postave prema Pešiću brutalno, pa čak i zlonamerno dodeljujući mu tehničke greške, onda to nije uvažavanje. Taj sindrom se pojavio u prošloj sezoni i sve ćemo uraditi da se ne ponovi više nikada, pa i po cenu da dođemo u direktan sukob sa Radićem, komesarom za suđenje regionalne lige, a doći ćemo sigurno. Svi na prostoru bivše Jugoslavije pričamo o istoj stvari koju niko neće glasno da kaže, a to je da je on u klasičnom sukobu interesa. Mi jesmo prijatelji, ali mu neću dozvoliti da se tako ponaša. Kada smo došli u našu ligu, stvar se ponovila: sudije su se utrkivale ko će više da kazni Pešića. Znamo da se ovde ništa slučajno ne dešava i po cenu da me proglasite paranoičnim, reći ću da je iza takvog ponašanja stajala organizacija. Pored toga, kada se doda i medijski kontekst koji

Povećana kondenzacija i klizanje

foto: Fonet

Da li je Železnik na kraju prošle sezone mogao da se izbegne?

Ne znam šta se to posebno dogodilo, osim što je dvorana bila puna, kondenzacija je bila povećana, pa je bilo klizanja. Što se navijanja tiče, ništa tu nije bilo neobično niti neobičnije od onoga u Pioniru na trećoj utakmici te serije. Partizan je zasluženo pobedio, ali je takav ambijent nama više smetao nego njima. Nisam pristalica toga da se bilo ko vređa jer sam više puta sam bio u takvoj situaciji. Ali kada biste pitali Pešića da li je on bio tuširan u Pioniru, znali biste šta se događalo. Partizan je prvi napravio buku u medijima, počeo je da dreči, a ja to ni danas ne želim da komentarišem, osim da kažem da kada se igrate sa vatrom, morate da pazite da i vas ne opeče.

Betaphoto

su kreirali pojedini mediji i novinari, oni koji pišu o profesoru i šeširu, onda zasigurno nije ništa bilo slučajno što se Pešiću događalo u poslednjih godinu dana. On ostaje naš savetnik, a njegov pomoćnik iz prošle sezone je postao prvi trener. Zvezda ima obavezu da izmiri dugovanja prema Pešiću i mi ćemo to učiniti.

Da li smatrate da je klub sada toliko snažan da možete da obećate "juriš" na prva mesta u svakom takmičenju?

Ova godina će u finansijskom smislu biti mnogo stabilnija, jer smo od 12. avgusta 2011. istrošili silnu energiju i sredstva da saniramo dug od 15,5 miliona evra. Nismo imali nikakvu pomoć države u tom poslu, kako pojedini tvrde. Voleo bih da verujem da ti koji tako govore ne znaju o čemu govore, a kada vidim njihovu obrazovnu strukturu, jasno mi je da ne znaju. Međutim, problem je što su ti ljudi i zlonamerni i toliko ne vole Zvezdu da to izgleda kao mržnja. Nama je država pomogla sponzorskim ugovorom sa Telekomom Srbija od 200.000 evra i imali smo pomoć Beograda tog reda veličine, ne računajući plaćene termine u Pioniru. Sve ostalo su sredstva koja nemaju veze sa državom. Onaj novac koji smo lane trošili za sanaciju ove godine ulažemo u tim. Kada pogledate infrastrukturu koju ima Zvezda, ona je na nivou najjačih klubova u Evropi. To su uslovi koji su dovoljni da kažemo da svuda pucamo na prvo mesto. Za to imamo dobru podlogu, a potrebni su i drugi faktori koje ćemo, nadam se, držati pod kontrolom. Cilj nad ciljevima je da Crvena zvezda kroz ova takmičenja dođe do Evrolige. Za to nam je važan visoki plasman u regionalnoj ligi i Evrokupu i prema tome pravimo tim. Na tom putu očekujem pomoć države zato što smo za godinu dana pokazali šta možemo da uradimo i da se nije radilo ni o kakvoj privatizaciji Crvene zvezde. Državi su potrebni i Partizan i Zvezda, jer su to dve noge na kojima stoji srpski sport. Ako je jedna polomljena, nije dobro. Mislim da će u čitavoj državi biti bolje ako Crvena zvezda počne da pobeđuje i osvaja titule.

Dva vodeća kluba u srpskom sportu su vremenom postala dva vodeća problema. Kako je moguće prevazići tu situaciju? Zbog čega je komunikacija između tih klubova tako loša pa izgleda da to ide sa tribina, a ne iz uprava klubova?

To se rešava sa normalnim ljudima u upravama klubova koji su uvek spremni za otvoreni razgovor o svim vrstama problema. Finansiranje vrhunskog sporta u Srbiji nije rešeno, a svi očekujemo od vrhunskog sporta, a vrhunski sport brže od drugih oblasti promoviše i donosi dobro ovoj državi. Kada bismo u ekonomiji ili bilo kojoj drugoj oblasti bili u prvih deset u svetu, poput velikog broja sportista i reprezentacija, mislim da bi ovde vladalo blagostanje. Uglavnom, odnosi su pokvareni i ako bih ulazio u to ko je za takvo stanje odgovoran, to me nikud ne bi odvelo. Greške postoje i na jednoj i na drugoj strani. Mi se trudimo da imamo dobre odnose sa Partizanom, ali to je nemoguće ako se kolege iz Partizana na konferencijama za medije bave više Zvezdom, nego svojim klubom. Oni su očigledno opterećeni Zvezdom, a mi Partizanom nismo opterećeni i, iskreno kažem, nema jednog uspešnog kluba bez onog drugog.

To isto kažu i u Partizanu. Međutim, po njima Partizan je po rezultatima daleko ispred Zvezde, pa bi prema tome trebalo i da bude više vrednovan od kluba koji vodite.

Slažem se da onaj ko je bolje plasiran bude bolje vrednovan, ali je to i pitanje stepena vrednovanja. Da li je to pet puta više ili deset, dvadeset odsto? Ako je naš ugovor sa Telekomom 200.000, a njihov oko 600.000 evra mislim da njihov rezultat, koji poštujem, ne vredi toliko puta više. U krajnjoj liniji, korisnici Telekoma su i Zvezdaši i Partizanovci. Potrebno je da se napravi pravi sistem vrednosti jer je u jednom trenutku, od 2000. naovamo, Zvezda dobijala mnogo više od Partizana, a nije to pokrila rezultatima. Onda su se stvari okrenule, Zvezda nije dobijala ništa i bila je puštena da propadne ►

u potpunosti. Ali to nije dobro za naš sport. Zvezda se za jednu godinu prilično približila Partizanu i to ne bi trebalo da bude razlog za paniku u protivničkom taboru. Ne mislim da bi trebalo uzeti Partizanu a dati Zvezdi, nego dajte i jednima i drugima, jer to je u funkciji našeg sporta.

Naša ideja i želja nisu da se prepucavamo sa bilo kim iz Partizana, već da zajednički pokušamo da gradimo strategiju srpske košarke i time pomognemo Košarkaškom savezu Srbije. Ali, na prozivke koje nisu ničim izazvane, a permanentno traju od juna, morali smo da odgovorimo. Držanje lekcija šta je kulturno, a šta nije, da li je sramota ili ne, mogu da razumem. Ali, ljudi koji daju takve analize treba iskreno da kažu ko je prvi počeo i ko na takav način pokušava da napravi ovaj ambijent u srpskoj košarci. Svako ćutanje Crvene zvezde na tendenciozne i primitivne prozivke sigurno bi se tumačilo kao naša slabost, što bi se odrazilo i na ostale aktere u košarci koji, hteli mi to da priznamo ili ne, već godinama unazad žive u strahu. Naša ambicija nije svađa i mi je nikada nećemo podgrevati. Naša ambicija je konstruktivan dijalog.

Kada govorimo o vezi politike i sporta, recite nam nešto o tome zašto je brat Aleksandra Vučića ušao u Upravni odbor kluba što je odmah protumačeno kao pristajanje kluba uz trenutno najjaču političku figuru u državi.

Verujem da znate da su braća Vučić bili među vođama navijača Crvene zvezde. Mi smo i pre sarađivali. Da je brat Ivice Dačića zvezdaš i za njega su otvorena vrata kao i za svakog ko je iskreni navijač tima. Pripadnost Zvezdi je na prvom mestu, a ne pripadnost nekoj političkoj partiji. Da li je Vučić za nas, kao i Đilas, kao i Šutanovac, kao i Antić, pa jesu. Da li treba da pomognu Zvezdi, pa naravno da treba i to kako god mogu. Isto tako očekujem da će sličnu stvar raditi Nikolić, Dačić i Boris Tadić, koji su partizanovci. To je po meni pozitivno i treba maksimalno da pomognu dok su na

Nema problema

U kojoj meri navijači imaju uticaj na ono što se dešava u klubu?

foto: Fonet

Navijači u klubu ne vode politiku kluba. Imamo dobru saradnju i sa njima nemamo problema. Kakvo je navijanje? To je mnogo širi problem i Zvezda i Partizan bi trebalo da zajedno rade na tome da se ta scena uljudi. Opasno je ako vi imate instrumentalizovanu i organizovanu stvar od strane uprave što nije slučaj u KK Crvena zvezda. Da u određenom trenutku neko treba da vam prozove ženu, dete, na najogavniji mogući način, a to se u nekim klubovima radilo, a posle toga pojedini uzimaju mikrofon da umire publiku, a možda su suorganizatori svega.

Težimo odgovornom i profesionalnom novinarstvu, sa misijom da štitimo građane Srbije od zloupotrebe u štampanim medijima i ujedno podignemo kvalitet novinarstva u Srbiji. Delovaćemo po Kodeksu novinara Srbije i sopstvenoj savesti, poštujući zakone i pod parolom: **Brzo, besplatno, pravično.**

SAVET ZA ŠTAMPU

Brzo, besplatno, pravično.

www.savetzastampu.rs
Ljube Jovanovića 9c
Tel. 011 30 67 320

funkcijama. Ja nisam ranije ušao u Zvezdu jer to neke političke strukture nisu dale. Pa kao što tada nisu dale, nisu me ni sad doveli. Ako budem odlazio, to može da bude pod političkim pritiscima, ali svi treba da znaju da ja o tome neću ćutati. Političari moraju da okače politiku o klin dok rade neki posao u klubovima.

Paradoks je u tome što svi ti političari u klubovima ne doprinose njegovom ozdravljenju, nego se sport javlja u dva vida: ili kao frenetični patriotski zanos ili kao potpuno kriminalizovana delatnost.

Ali, zar vam se ne čini da je tako u svakoj oblasti života u Srbiji? Sve što je uspeh odmah sa sobom nosi oreol sumnje. Bolje je da neko ko ima uticaj pomogne sportu, obezbedi neka sredstva, nego da kupuje jahte, vikendice i slično. Pored toga, opasno je kada se neki ljudi na funkcijama prepoznaju kao "klupski ljudi": kada bih tako gledao, onda bih mogao da zaključim kako su partizanovci zauzeli sva važna mesta u srpskom sportu. Ja tako ne gledam i za mene je, na primer, Vlade Divac predsednik OKS-a, a ne partizanovac.

Kada govorimo o novcu u sportu, recite nam nešto o tome na koji način ste rešavali u poslednjih godinu dana problem duga KKCZ, koji je ovaj klub doveo do bankrota. Na koji način ste pregovarali sa poveriocima?

Prvo smo sredili dokumentaciju da bismo videli realno stanje. Obavili smo razgovore sa svima: veliki poverioci poput Beka, Vučićevića, Žeželja, Alma Kvatra, Rominga, Lukojla su se konstruktivno postavili jer je dogovoreno da se taj dug refundira time što će ih CZ reklamirati, a veliki broj njih nam je otpisao dugove. S druge strane su bili igrači i to ćemo izmiriti u skladu sa unapred pripremljenim planom reorganizacije, a na osnovu odluka FIBA, najkasnije do 15. decembra 2013. ukoliko takva potraživanja budu prijavljena. Ostali poverioci sa kojima smo imali sudske sporove dobiće svojih 2,5 odsto potraživanja jer je bila takva odluka suda i to će biti završeno do kraja 2016. godine. Pored toga, neke banke su otpisale svoja potraživanja, a neke su ostale u klubu poverilaca i to će biti namireno u iznosu od 2,5 odsto od sume. Mi nismo ulazili u istoriju tih odnosa, ali smo videli da je neko pozajmio novac, a klub nije fakturisao reklame. Grb zvezde koji je bio dat u jemstvo zahvaljujući konstruktivnom pristupu gospodina Beka, ponovo je vraćen Crvenoj zvezdi.

Protekle sezone su se pojavljivale reklame vaših kompanija tokom Zvezdinih utakmica. Kako je to regulisano? Da li vi podržavate klub ili imate ugovor o reklamiranju?

Kobe grupa je prisutna sa određenim sredstvima kao donator kluba, a ne kao sponzor. To nije odnos kakav su neke kompanije imale sa klubom u prethodnom periodu. Nema potraživanja prema klubu od strane kompanija u kojima ja imam vlasnički udeo jer bi po meni to bilo nenormalno. Videli ste da je u tom smislu bila izmišljena priča o tome da su neki ljudi tako hteli da privatizuju klub, a to se, naravno, nije desilo. Matična Zvezda je bila toliko dugo u blokadi da je po novom zakonu o sportu bila sprečena da se uopšte takmiči. Ovo nije fuzija, već sporazum o saradnji, gde smo kroz nekadašnji FMP napravili Crvenu zvezdu dok ne sprovedemo postupak finansijske sanacije matičnog kluba i to će biti urađeno kroz unapred pripremljen plan reorganizacije koji je sud usvojio izvršnim rešenjem od 2. jula 2012. godine. ◂

Slobodan Georgijev

www.zavod.co.rs prodaja@zavod.co.rs

КЊИЖАРЕ ЗАВОДА ЗА УЏБЕНИКЕ:

РАДНО ВРЕМЕ ОД 27.8. ДО 15. 9. 2012.
- РАДНИМ ДАНОМ ОД 8 ДО 21 ЧАС
- СУБОТОМ ОД 8 ДО 20 ЧАСОВА

Обилићев венац 5
011/2630-763 (за основну школу)
Обилићев венац 5
011/2638-405 (за средњу школу)
Косовска 45, 011/3227-088
Палмотићева 1а, 011/3224-706
Вукасовићева 50, 011/3594-835
МАГАЦИН ЗАВОДА
Милорада Јовановића 11
011/3051-966

Хала „Пинки", Градски парк 2а, Земун
Књижара „BELVILLE"
Јурија Гагарина 14а, 011/6302-227
ОПШТИНА НОВИ БЕОГРАД
Михајла Пупина 167

НОВИ САД
Сремска 7, 021/662-4433
Матице српске 1, 021/417-625

НИШ
Трг Краља Александра 3,
018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1, 028/425-111

КЊИЖАРЕ СЛУЖБЕНОГ ГЛАСНИКА:

Булевар Деспота Стефана 1а
011/3031-903
Војводе Степе 68
011/3095-174
Булевар Краља Александра 85
011/3088 -174
Макензијева 26
011/3085-355
Земун, Змај Јовина 21
011/3730- 466
Баново брдо, Пожешка 126
011/3573-744

ОСТАЛА ПРОДАЈНА МЕСТА:

СТУДЕНТСКИ ТРГ
Студентски трг 6,
011/2185-295
UNESCO TRADE
Влајковићева 11,
011/3346-831
СОПИКОМ
Сарајевска 28, 011/2642-068
Књижаре „STYLOS" group

ПОШТА
• Уџбенике можете поручити у свим поштама Србије или позивом на број 011/3607-709
• бесплатна достава

ИНТЕРНЕТ ПРОДАЈА
www.zavod.co.rs
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

ИНФО ЦЕНТАР
011 30 51 950

piše: Miloš Vasić

Dobra dela

Maja 1992. izvesna plavokosa žena srednjih godina upala je u stan bračnog para u Houvu, Saseks, Engleska, i krenula da pere sudove i uopšte veoma temeljito čisti stan. Nije ukrala ništa

Nešto mi je bilo promaklo dok sam na Lošinju gledao more kroz borove i blesavio se iz principa. Pazio sam samo na vesti od kojih živim, pa nisam primetio nešto važno.

Naime, desilo se u to vreme da je jedan izvesni klinac od osam godina, neki I.P. iz Budve (trebalo bi objaviti i ime i sliku, jer dobra dela ne smeju da prođu nekažnjeno) dosta uspešno provaljivao u vikendice (svaka čast, đetiću!), eksproprisao gotov novac i – onda ga delio okolo po ulici ljudima za koje je procenio da im nedostaje. Čak bi i pitao: imaš li ti para? Na odrečan odgovor odvojio bi stotinak ili više evra, zavisno od procene, i udelio ih potrebitima. Jednom je, čujem, nekih 700 evra razdelio nekim momcima koji su mu izgledali kao fukara.

E, sad: nije da ovo ima neke naročite veze sa muškarcima, kao što će se videti iz daljeg teksta; ali obezoružava ta neka vrsta velikodušnosti svojstvena muškarčićima od osam godina ili tu okolo. Oni, jadni, u toj starosnoj dobi još uvek ozbiljno shvataju velike reči, vrline, plemenitost, velikodušnost, čast i ostale preživelosti iz starih vremena dok je Bog još hodao među nama. Jedan od mojih sinova znao je u tim godinama da bude žestok i savestan zaštitnik svojih sestara i ne samo njih, požrtvovan i kasnije, kad je ojačao, povremeno opasan. Nagađam da je to imalo neke veze sa porodičnim vaspitanjem. Devojčice su – kao što znamo – promišljenije i pametnije; njihova dobrota, briga i velikodušnost pokazuju se tek mnogo kasnije; muškići su, jadni, glupi odmah – ako se ikada opamete. Većina se, nažalost, opameti.

No, dakle, vratimo se mom heroju I.P. iz Budve, sokolu sinjem. Kopajući po mojoj povelikoj papirnoj dokumentaciji, gde postoji i ta klasifikaciona jedinica, naišao sam na zapanjujući niz sličnih primera, koje dugujem kolegi Polu Sivekingu i nedeljniku "Nju stejtsmen". Treba ih navesti.

Dakle: Džeremi Li (19) iz Volnat Krika, Kalifornija, kažnjen je septembra 1993. sa 19 dolara pred prekršajnim sudom jer ga je parking inspektor Skot Vajzeman ulovio kako 19. jula 1993. gura novčiće u parking satove nepoznatim ljudima kojima je vreme parkiranja iscurilo. Inspektor je podneo prekršajnu prijavu jer zakon zabranjuje plaćanje parkiranja bez pristanka vlasnika vozila. Li se branio tvrdnjom da otkud inspektor zna da on nije imao pristanak vlasnika vozila; uostalom, ko bi se od njih tome usprotivio? To nije jedini slučaj: marta 1993. jedna starija gospođa podelila je paketiće u tri dobrotvorna dućana u Bišop Oklendu (Durham, Engleska); u paketićima su bile stotine novčanica od deset funti (onih para!). Juna iste godine, muškarac od 40 godina stao je ispred hongkonške berze i počeo da deli sumu od 100.000 hongkonških dolara (oko 8000 tadašnjih funti sterlinga) u apoenima od deset i sto dolara prolaznicima. Onda su ga uhapsili i poslali u ludnicu. Dandva kasnije, Ronald Kronijak ušao je u filijalu Američke banke u Las Vegasu, dao blagajniku cedulju kojom traži novac i odneo izvesnu količinu (banka je odbila da kaže koliko); izašao je i počeo da deli novčanice od 100 dolara prolaznicima, bez nekog vidljivog kriterijuma. Jedan svedok kaže da je bio u nekom bifeu kad je Kronijak ušao i dao mu 100 dolara; na pitanje odakle mu pare, Kronijak je rekao da je upravo opljačkao banku i zaželeo mu lep dan. Pošto je uhapšen, izjavio je da mu je bilo dosta Las Vegasa i gubljenja para po kockarnicama. Slično je u septembru 1993. postupio i izvesni 33-godišnjak u Safoku, Engleska, ali ga je sud oslobodio po saznanju da je psihijatrijski pacijent. Istoga dana, 23. septembra, jedan čovek podigao je svojih 500 funti iz banke u Kenterberiju i počeo da ih baca po ulici, u vetar. Policija je posle saopštila da je svega 80 funti bilo predato vlastima. Nešto pre toga, u avgustu u Hong Kongu, Čan Hončing počeo je na ulici da deli oko milion honkonških dolara koje je dobio kao odštetu za povredu glave; "novac nije dobar", ponavljao je dok ga policija nije odvela u ludnicu.

To nije sve. Maja 1992. izvesna plavokosa žena srednjih godina upala je u stan bračnog para u Houvu, Saseks, Engleska, i krenula da pere sudove i uopšte veoma temeljito čisti stan. Nije ukrala ništa. Imamo i zubara iz Minhena koji je operisao po siromašnijim kvartovima: anestezirao bi pacijenta, plombirao mu i očistio zube. Do oktobra 1992, po policijskoj proceni izveo je stomatoloških radova u vrednosti od oko 10.000 funti (onih para!); pfeniga nije uzeo od pacijenata. "Nadam se da će ga uhvatiti", rekao je jedan od pacijenata, "ali sada imam mnogo lepši osmeh." Nema podatka je li ikada bio uhvaćen.

Ovo su bili podaci koje je kolega Pol Siveking prikupio za samo dve-tri godine. Po svemu sudeći, naš dečak iz Budve nije ni prvi, ni poslednji (nadamo se), niti jedini. Treba se takođe nadati da ga nisu odmah odveli psihijatrima, psiholozima i sličnim šamanima; njegovo ponašanje ipak uveliko odudara od opšteprihvaćenih sistema vrednosti u ovom delu sveta. Zamislimo se sada: šta bi psihijatri, psiholozi i šamani mogli da kažu mladome I.P.? "Budalo! Kad već kradeš, nemoj da deliš okolo!"? Ili: "Nemoj da kradeš! To nije lepo, sve i da plen posle deliš siromasima"?

Ne, Robin Hud tu ne spada! On je pljačkao silom oružja, ne zaboravite.

VREME nauke
SPECIJAL NEDELJNIKA VREME ZA NAUKU I TEHNOLOGIJU, AVGUST 2012.

Četrdeset jedan

Koliko puta Pol Makartni kaže Let it be u istoimenoj pesmi Bitlsa? Koji je trinaesti prost broj? Koliko su hitaca njujorški policajci ispalili u imigranta Amada Daila, u čuvenom slučaju policijske brutalnosti iz 1999. godine? Koliko iznosi zbir kvadrata brojeva 4 i 5? Koliko muškaraca je uhapšeno 1901. godine u najpoznatijoj raciji protiv homoseksualaca u Meksiku? Koju šifru naučnici daju glavnom negativcu u kultnom manga stripu "Akira"? Koji broj nosi poslednja Mocartova simfonija? Koliko rana je Hristu naneto uoči i tokom raspeća na Golgoti? Na kom spratu agent Smit i njegove replike ispituju Morfijusa u Matriksu? ... Naizgled, postoji sijaset pitanja na koja se može odgovoriti samo jednim prostim brojem. I to uvek zvuči dovoljno ubedljivo, čak i kad je sasvim besmisleno. Mada ima beskonačno mnogo pitanja na koje odgovor daju brojevi kao što je 41, bez sumnje je više onih na koja se brojem ne može odgovoriti. Uprkos tome, živimo u kulturi brojeva. Ona je sa nama od najranijih zajednica, od onih u kojima ljudi koriste informacije da jedni druge ubede, odnosno da ubedljivo izmere šta ko tvrdi. I koliki je ko. Sve je to, inače, moglo da se opiše i na drugi način. No, izabrali smo da brojevima merimo svet, sve naše katastrofe, vremenske prilike, političke okolnosti, naše znanje, sve te uređaje, radna mesta, ljude i život uopšte. Zato tako često i grešimo u brojanju. Jer nam je za većinu odgovora samo to važno – da su ubedljivi.

S. B.

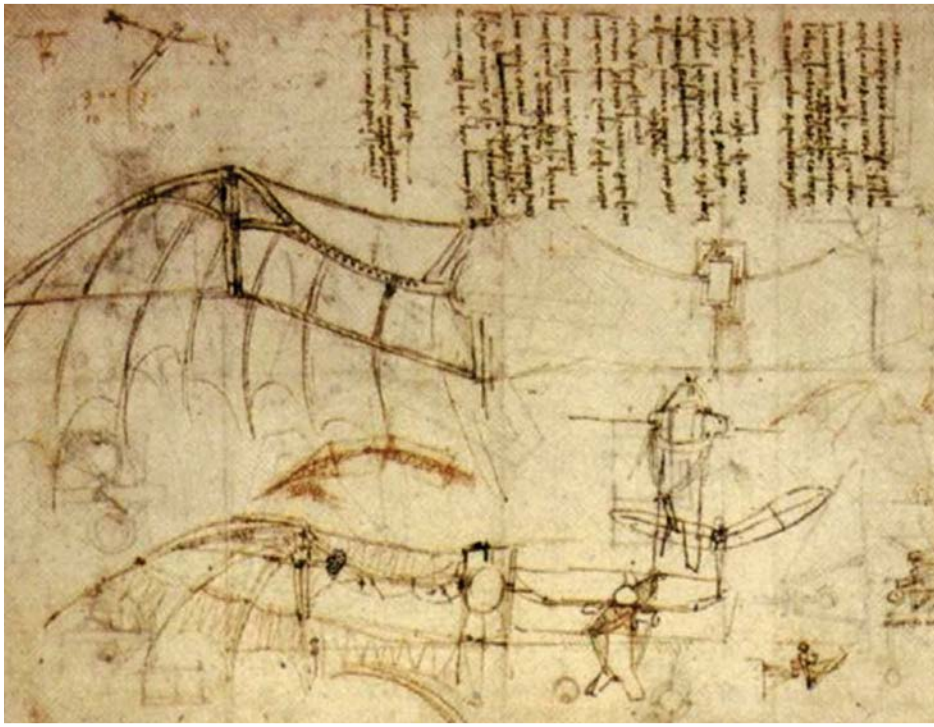

GEKO TRAKA:
Nožica geko guštera kao inspiracija za tehnologiju lepljenja na glatke površine

spirisano životom

Ima nebrojeno primera biomimetike. Priroda je već rešila mnoge od najvećih tehnoloških zagonetki iz oblasti hemije, proizvodnje energije i hrane, transporta, ambalaže i jedino je bilo potrebno iskopirati rešenja

ČOVEK KAO PTICA: Crteži Leonarda da Vinčija

PIŠE: MARIJA VIDIĆ

U svojim brojnim sveskama, Leonardo da Vinči crtao je najrazličitije mehaničke životinje, uključujući ptice, viline konjice, pa čak i mehaničkog čoveka-viteza. Za većinu njegovih nacrta mnogo kasnije utvrđeno je da ih je bilo nemoguće konstruisati tako da "mašine" zaista budu funkcionalne, dok se za viteza pretpostavlja da je nekada možda i bio napravljen, da je mogao da se kreće, pomera ruke, glavu, vilicu...

Da Vinči je ovog viteza pravio kako bi udovoljio svom pokrovitelju Ludoviku Sforci, zaljubljeniku u oružje i uopšte opremu za rat. Vitez je trebalo da služi kao zabava u palati "Sforca" u Milanu: na vrhuncu zabave, kada se okupe sve zvanice, vitez je trebalo da se pojavi i veoma teatralno pokaže svoje sposobnosti zabavljajući i oduševljavajući milansku aristokratiju.

Ajkula u serijskoj proizvodnji

Nekim ljudima verovatno bi bilo izuzetno teško da u ajkuli vide nešto više od čovekoubice. Međutim, struktura kože ove životinje bila je inspiracija za nove materijale kojima se oblažu superbrzi brodovi. Ajkule imaju i fascinantnu osobinu elektroprijema – zahvaljujući nizu rupica koje kupe slabe vibracije i otkrivaju elektromagnetna polja, kao i majušnim termo-osetljivim kapsulama na bradi i obrazima ispunjenim gelom neobičnog sastava. Na Univerzitetu u San Francisku razvijen je sintetički gel sličnog sastava sa takvim termoelektričnim osobinama. On bi mogao da posluži za konvertovanje viška toplote sa motora automobila ili neke mašine u iskoristivu struju. Zapaženo je i da ajkule veoma retko dobiju kancer, pa se sada radi na ekstrakciji supstanci koje bi možda mogle da pomognu u borbi protiv raka. Jedno vreme kozmetička industrija prodavala je skvalin, supstancu ekstrahovanu iz jetre ajkule. Proizvod je korišćen kao sredstvo za održavanje vlage u koži. Međutim, zbog vrlo lošeg uticaja na životnu sredinu, danas se slična supstanca, sa istom ulogom u kozmetičkoj industriji, proizvodi iz biljnih šećera.

No, Da Vinči nije radio na ovim mašinama samo zarad koristi, već je kao pronalazač i naučnik bio fasciniran prirodom, studiozno je proučavao i pokušavao da je imitira, ispitujući sve njene zakone. Bio je fasciniran letenjem pa je tokom života napravio ogroman broj studija o anatomiji ptica i načinu na koji uspevaju da lete.

U svesci datiranoj na 1505. godinu sa 18 manjih stranica dimenzija 21x15 centimetara koja se danas nalazi u biblioteci "Reale" u Torinu, Da Vinči je najpre zapisao svoja razmišljanja o letenju ptica, da bi onda ponudio mehanizam za letenje čoveka. Među nekoliko planova mašina za letenje skicirao je i jedrilicu i napravu nalik helikopteru – sve po uzoru na ptice. Zna se da je želeo da svoje mašine isproba na brdu u blizini Firence, ali u tome nije uspeo.

ČOVEK-PTICA: Smatra se da je Leonardo prvu leteću mašinu nacrtao 1490. godine. Bila je to ogromna letelica koja je podsećala na slepog miša. Da bi se pokrenula krila, čovek-letač morao je da koristi i ruke i noge. Iako znamo da letelica nikad nije napravljena, ovo je za to doba bilo neverovatno dostignuće i inspiracija za brojne druge pokušaje. Neke od ovih mašina konstruisane su po Da Vinčijevom nacrtu i testirane u XXI veku – pojedine su se pokazale kao vrlo uspešne, dok su druge bile totalni promašaj.

Ornithopteri, letelice sa krilima koja tokom letenja prave pokrete nalik pticama, nisu samo maštarija iz davnina, starija i od Leonarda, već se izrađuju i u XXI veku.

Čovek je od davnina kopirao prirodu. Zašto i ne bi kada među

Arhitektura

Biomimikrija je posebno zanimljiva arhitektama. Ne radi se samo o pukoj imitaciji oblika iz prirode, kao na primer očiju insekta, košnice pčele i slično, već je priroda inspirisala i način na koji se projektuje i materijale koji se koriste u gradnji. Takođe, arhitekte posvećene biomimikriji veliki su zagovornici zelene gradnje.

Jedan od najinteresantnijih primera biomimikrije u arhitekturi je velika zgrada nazvana Istgejt centar. Ovaj objekat sagrađen u Zimbabveu ima ventilacioni sistem projektovan na osnovu onoga koji grade termiti u svojim humkama. Naučnici su, naime, primetili da termiti uspevaju da u svom gnezdu održe konstantnu temperaturu i vlažnost, iako spoljna temperatura može da varira od 0 do 40 stepeni Celzijusa.

Struktura njihovih zgrada je skenirana i napravljen je 3D model po kom je izgrađen Istgejt centar. Tako, bez obzira na spoljnu temperaturu, unutrašnjost zgrade uspeva da održi svežinu bez sistema veštačke klimatizacije. Time se štedi oko 10 odsto energije u odnosu na slične komplekse.

Četrdesetih godina XX veka, Švajcarac Žorž de Mestral je posle jedne velike šetnje po Alpima skinuo čičkove sa psa i stavio ih je pod mikroskop – video je gomilu kukica i petlji koje su se mrsile u bilo koju mekšu površinu. Trebalo mu je par godina da patentira proizvod koji je danas poznat kao "čičak traka". Zahvaljujući tome, sasvim mala deca mogu sama da se obuvaju.

njenim stvorenjima postoje savršene žive naprave čiji izgled, način života i osobine ne samo da inspirišu stvaraoce već se mogu u potpunosti preslikati i ukrasti kao dobre ideje za čovekovo stvaralaštvo. Priroda je tako rešila mnoge od najvećih tehnoloških zagonetki iz oblasti hemije, proizvodnje energije i hrane, transporta, ambalaže...

Zanimljivo je da je čovek tek u XX veku skovao termine koji opisuju imitaciju prirode u tehnologiji. Američki pronalazač Oto Šmit je transfer ideja od biologije ka tehnologiji nazvao *biomimetika*, a termin *bionika* smislio je 1960. psihijatar i inženjer Džek Stil opisujući "nauku sistema čije su neke od funkcionalnosti preslikane iz prirode" . Međutim, ovaj termin s vremenom je počeo da označava upotrebu veštačkih delova tela kojima se elektronski upravlja, kao i povećanje ljudske moći zahvaljujući upotrebi takvih pomagala (natprirodna snaga). Umesto toga, od osamdesetih godina XX veka uglavnom se govori o biomimikriji – nauci i tehnologiji koje, inspirisane prirodom, pokušavaju da reše probleme čovečanstva.

Ljudi koji se bave pronalazaštvom inspirisanim prirodom, netremice posmatraju svet oko sebe – biljke, životinje, mikrobe, insekte... pokušavajući da shvate kako oni funkcionišu, da uoče obrasce, sisteme, oblike, boje. Biomimikriji je veoma doprineo razvoj tehnologije – mikroskopa koji je uveličao predmete merene nanometrima, kamere koje mogu kvalitetno da snime i usporeno reprodukuju nekada nevidljive događaje, raznih optičkih uređaja, vozila...

KAO SPAJDERMEN: Primera biomimetike u poslednjih nekoliko decenija ima nebrojeno. Pomenimo samo "mačje oči" koje su dobile izuzetno rasprostranjenu upotrebu. Mačke, kučići i još neke životinje na oku imaju reflektivni sloj koji se nalazi iza mrežnjače. On odbija svetlo koje stiže do mrežnjače i vraća se nazad u oko, pa ono počinje da je emituje.

Zatim, čičak traka – napravio ju je četrdesetih godina Švajcarac Žorž de Mestral, čovek koji je redovno čistio svog psa od čičaka. Posle jedne velike šetnje po Alpima, skinuo je čičkove sa psa i stavio ih je pod mikroskop – video je gomilu kukica i petlji koje su se mrsile u bilo koju mekšu površinu. Trebalo mu je par godina da patentira proizvod, ali danas, zahvaljujući tome, sasvim mala deca mogu sama da se obuvaju, a nebrojeno drugih proizvoda u svom sastavu ima čičak traku.

Kompanija Lenovo dizajnirala je neke od laptopa iz prestižnih serija pažljivo posmatrajući životinje. Na primer, stopice od laptopa, koje služe da uređaj ne klizi sa stola, napravljene su kao jastučići nalik mačijoj šapi. Pera na ventilatoru napravljena su u obliku koji vrlo podseća na krila sove, ptice koja leti gotovo bešumno.

Poznati primer je i "geko traka", za koju je ideja ukradena od gmizavca čije nožice sa donje strane prekrivaju milioni mikroskopskih dlačica. Na razvoju ove trake još se radi, a cilj naučnika je da stvore materijal sa usmerenim prianjanjem. On će se lepiti na glatku površinu, ali će prestati da prianja ukoliko se promeni smer prianjanja, odnosno kontaktni ugao sa podlogom. Po tom sistemu Spajdermen, bar u filmovima, uspeva da rukama "hoda" po plafonu.

NOVA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA: Poslednjih godina biomimikrija se intenzivno popularišе – brojne kompanije uključile su se u istraživanja i proizvodnju inspirisanu prirodom, a najrazličitije organizacije – uključujući i one koje redovno upozoravaju na prebrzo izumiranje vrsta – pokrenule su razne projekte kako bi animirale javnost i skrenule pažnju na jedan sasvim nov pogled na zgrtanje profita i zelenu proizvodnju.

Zoološki vrt u San Dijegu započeo je program biomimetike još pre pet godina, a nedavno je završena studija o potencijalnom ekonomskom uticaju biomimetike na ekonomiju SAD. Procenjeno je da bi ona za 15 godina mogla godišnje da pomogne u ostvarivanju oko 300 milijardi dolara profita, a uz nemerljivu korist za životnu sredinu, zahvaljujući i smanjenju zagađenja, uštedela bi i oko 50 milijardi koje se troše na ekološke sanacije.

Inspirisani čovekom

Dani budućnosti

U organizaciji Centra za promociju nauke, najusavršeniji humanoidni robot na svetu dolazi u Beograd, gde će 24. septembra svečano otvoriti "Dane budućnosti", naučnopopularnu manifestaciju posvećenu robotici koja će trajati do 15. oktobra. Tokom posete Beogradu Asimo će govoriti o svojim utiscima o Srbiji, a na specijalno postavljenoj bini u Zadužbini Ilije M. Kolarca demonstriraće kako poslužuje piće, šutira loptu, penje se niz stepenice, razgovara i još mnogo drugih stvari. Tokom trajanja manifestacije, u galeriji u nekadašnjoj Robnoj kući "Beograd" u Knez Mihailovoj ulici, posetioci će moći da pogledaju i opipaju na desetine najmodernijih robota koji dolaze iz svih krajeva sveta. Među njima ima i humanoida, usisivača, robota-životinja, industrijskih robota... a program ovog naučnopopularnog festivala uključuje i predavanja, filmove o robotima, radionice i druge sadržaje.

Ove jeseni u Beograd, u organizaciji Centra za promociju nauke, dolazi najusavršeniji humanoidni robot na svetu, Asimo. Koliko su roboti poput Asima zaista postali slični ljudima

Pravljenje modernih humanoida dugo je "bolovalo od dečjih bolesti" i njihova konstrukcija napredovala je veoma sporo. Humanoidni robot, po nekoj očiglednoj definiciji, trebalo bi da izgleda kao čovek i da ima neke funkcije koje nalikuju čovekovim osobinama. Tu se, pre svega, misli na kretanje.

Međutim, jedan od najvećih problema robotike u XX veku bio je kako naterati humanoidnog robota da hoda, a da ne izgubi ravnotežu i ne padne. Rešenje za ovaj problem dao je jedan od pionira svetske robotike, srpski naučnik akademik Miomir Vukobratović, koji je osmislio teorijski model kretanja humanoida. Njegovo rešenje i danas koriste hodajući humanoidni roboti, uključujući i najpoznatijeg od njih – Asima.

Naime, dok robot hoda, na određene tačke njegovog stopala deluju različiti intenziteti sile reakcije podloge. Pri takvom kretanju nakupi se greška pa robot postepeno gubi ravnotežu i mora da padne. Kako bi se ovaj problem rešio, potrebno je da se njegov sistem reguliše tako da stalno izračunava sile i vrši popravke grešaka. "Popravka" se vrši povratnom spregom koja neutrališe sile reakcije podloge. Kod čoveka, a i kod robota, na stopalu postoji tačka gde je momenat svih sila nula. Čim vrednost momenta postane veća od nule, to se reguliše povratnom spregom i tako održavamo robota u ravnoteži.

Najpoznatiji svetski robot Asimo, napravljen u Hondi, koristi upravo ovaj metod da bi hodao, trčao i kretao se uz i niz stepenice.

Ljudi-mašine

Ideja o inteligentnim mehanizmima u mitologiji se pojavljuje još od 3500. godina p.n.e. Konkretno, o tome se prvi put govori u Grčkoj, u priči o Pigmalionu, vajaru koji se zaljubio u svoju statuu Galateu koja je kasnije oživela. No, ideja o veštačkoj inteligenciji nikla je istovremeno i na drugim stranama sveta. U XI veku pre nove ere i u Kini se pominje inženjer mehanike Jan Šija, koji je kralju predstavio humanoidnog robota u ljudskoj veličini. Možda najpoznatiji prarobot je Golem, koji je u judejskoj legendi opisan kao biće od blata, bez duše, bez sposobnosti mišljenja i izražavanja, ali napravljeno tako da razume naredbe.

Golem je sluga u kućnim poslovima i izvršilac mračnih namera svoga tvorca. Svakim danom Golem raste i postaje moćniji, a u jednom trenutku postaje pretnja u za svoje gospodare. Prvi humanoidni robot nastao je na papiru Leonarda da Vinčija 1495. godine. Njegov robot mehanički vitez jedna je od Leonardovih ideja o kojoj se najmanje zna. Robot je izgledao kao vitez, odeven u tradicionalni italijansko-nemački oklop. Prema projektu, vitez je mogao da hoda, stoji, sedi, podiže i spušta ruke i pomera vilicu, kao da govori. Skica Leonardovog robota pronađena je 1950. godine, ali nikad nije dokazano da je takav robot zaista konstruisan.

EVOLUCIJA MAŠINA:
Razvoj Asimo robota

Razvoj humanoida u Hondi počeo je 1986, kada je konstruisan prvi eksperimentalni humanoid E0 koji je umeo da hoda. Za svaki korak trebalo mu je oko pet sekundi i hodao je isključivo pravo. Međutim, statičko kretanje nije bilo dovoljno dobro pa su naučnici iz Honde više pažnje počeli da posvećuju radu "zglobova" i održavanju ravnoteže. Već na narednom modelu iz 1988. koji je nazvan E2, Honda je implementirala dinamički hod koji je više imitirao ljudsko kretanje.

Međutim, nijedan iz Hondine E serije robota nije imao torzo – sve do modela P1 iz 1993. To je bio izuzetno velik robot (191 centimetar, 175 kilograma) ali, ipak, prvi pravi humanoid. Na narednim modelima pokreti nogama postali su fleksibilniji, roboti su mogli da hodaju i po neravnim površinama, a počeli su i da obavljaju jednostavne zadatke, na primer da guraju stvari. Sada su imali "pamet", odnosno snagu oko 30 personalnih računara tog doba.

Narednih godina Asimo je postajao sve manji i sve lakši. Danas je sitniji od prosečnog čoveka: ima 130 centimetara i 48 kilograma. Govori (čak i jezik znakova), a poslednji napravljeni primerci čak mogu da ostvare međusobnu interakciju. Hoda ili trči brzinom od šest kilometara na sat, što otprilike odgovara brzom hodu čoveka, penje se uz stepenice, nosi poslužavnik, šutira loptu, saginje se, okreće, pleše i izvršava najrazličitije zadatke. Naučen je da funkcioniše u realnoj sredini, kako bi mogao da se snađe i pomogne čoveku u poslu koji mu je zadat.

Asimo prepoznaje objekte koji se pomeraju i proračunava razdaljinu i pravac njihovog kretanja, prati čoveka i pozdravlja ga kad im se ovaj približi – pruža ruku ili mahne – u zavisnosti od ponašanja čoveka. Može da imitira pokrete i položaje tela, reaguje na glasovne komande, prepoznaje prepreke, odaziva se na ime, okreće se ka osobi koja mu se obraća, kao i kada čuje iznenadan neobičan zvuk. Takođe, može da prepozna desetak osoba i obraća im se po imenu.

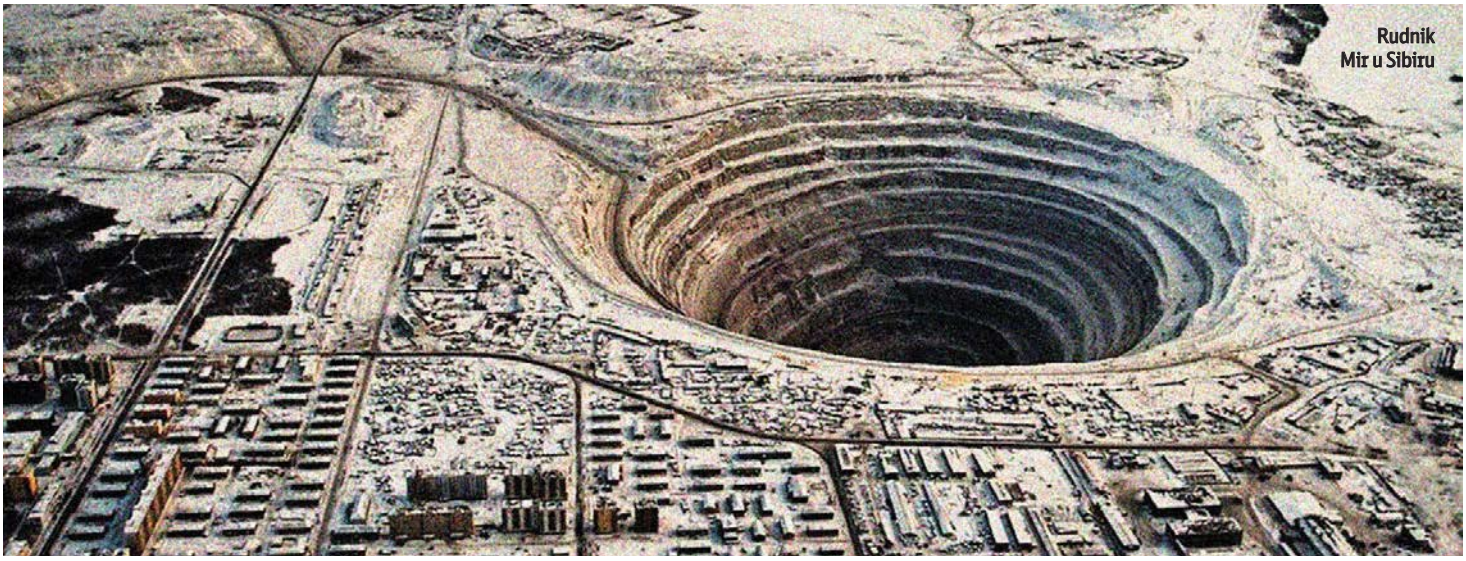
Zamišljen je kao robot koji pomaže starim i bolesnim ljudima, međutim, za sada se može videti samo na velikim svetskim sajmovima gde se povremeno pojavljuje i fascinira publiku – od dece do naučnika. Neka od takvih pojavljivanja Asima bila su u Las Vegasu, na najvećem svetskom Sajmu potrošačke elektronike (Consumer Electronics Show, CES) ili na Njujorškoj berzi, kada je zvonio za početak trgovine akcijama.

Ove godine Asimo će na nekoliko dana posetiti Beograd gde će 24. septembra svečano otvoriti "Dane budućnosti", manifestaciju posvećenu robotici koju organizuje Centar za promociju nauke zajedno sa Elektrotehničkim fakultetom.

MARIJA VIDIĆ

Duboko dole

Uzimajući u obzir da su ljudska bića posetila svaki kutak planete i da je njegov često razorni uticaj takav da su netaknuta mesta gde ljudska noga nije kročila opstala samo kao dosadna stilska figura, sasvim ležerno smatramo da je čovek Zemlju u potpunosti osvojio. Međutim, ako skrenemo pogled nadole, videćemo da je unutrašnjost planete daleko od toga da je osvojena. Putovanje u središte Zemlje jedva da je počelo – čovek, pre svega površinski stvor, zakopao je svega hiljaditi deo Zemljine unutrašnjosti i to samo tamo gde je bio u potrazi za retkim rudama, duboko ukopanim u steni. Od površine do Zemljinog centra ima oko 6371 kilometar, a najveće dubine do kojih je čovek dosegao, u najdubljim rudnicima jedva da stižu do 4 kilometra. Krajnje negostoljubivi, gotovo pakleni uslovi na ovim mestima nagoveštavaju da će svet ispod tla dugo ostati neosvojen. Kopajući duboko, ljudske mašine su uspele da iskopaju bušotine dublje do 10 kilometara, ali su i one još uvek pliće od najveće dubine koju je sama priroda napravila, kao što je Marijanski rov u Tihom okeanu, dubok čak 11 kilometara. S. Bubnjević

Rudnik Mir u Sibiru

NAJDUBLJA BUŠOTINA

Zemlja je najdublje kopana sa naftnih platformi. Najveću bušotinu napravila je platforma Deepwater Horizon, koja je u septembru 2009. dostigla dubinu od

čak 10 kilometara i 685 metara. Na ovoj se ultradubokoj platformi, koja je bila smeštena u Meksičkom zalivu, u aprilu 2010. dogodila nesreća – iznenadna eksplozija u kojoj je stradalo 11 ljudi izazvala je požar koji se video sa daljine od 50 kilometara. To je dovelo do potonuća platforme i jedne od najvećih naftnih mrlja koje su se ikada prosule na moru.

NAJDUBLJE OKNO

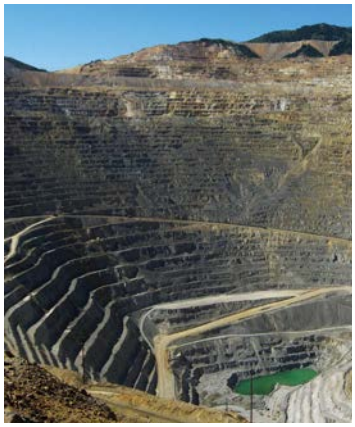
U Južnoj Africi se nalaze najdublji rudnici na svetu. Donedavno se najdublje okno nalazilo u sto godina starom rudniku Ist Rand, koji se nalazi istočno od Jahanesburga i dubok je 3581 metar. Godine 2008. po dubini ga je pretekao rudnik zlata TauTona koji se takođe nalazi u Južnoj Africi. Ovo okno, nazivano i Zapadni kop broj 3, duboko je 3900 metara, što je i najveća dubina na kojoj je čovek boravio. Putovanje u takvo okno traje i do sat vremena, temperatura u 800 kilometara dugim tunelima dostiže i 56 stepeni Celzijusa, pritisak je ogroman

i TauTona se sa razlogom smatra jednim od najopasnijih mesta na planeti – svake godine ovde pogine pet rudara u proseku.

NAJVEĆA RUPA U ZEMLJI

Najveći kop na svetu nalazi se u SAD. Iskopan je u državi Juta, nedaleko od Solt Lejk Sitija i poznat je kao Bingham Canyon. Ovaj rudnik zauzima čak 7,7 kvadratnih kilometara i to je najveća iskopina koju je čovek ikada napravio. Dubok je 1200 metara, a širok oko četiri kilometra. Jednako fascinantno mesto je i druga najveća iskopina, koju predstavlja čuveni ruski rudnik Mir, poznat kao najdublji rudnik dijamanata na svetu. Dubok oko 525 metara i prečnika od 1200 metara, otkriven je u mestu Mirni, u Istočnom Sibiru. Rudnik su kao mesto bogato dijamantima 1955. godine otkrila tri ruska geologa. Na ovom negostoljubivom mestu gde sibirska zima traje sedam meseci, a temperature su tokom cele godine tako niske da se zemljište pretvara u permafrost i ne odleđuje se i po dve godine. Kop je toliko

dubok da se nekoliko puta desilo da je vertikalna vazdušna struja usisala helikoptere koji su leteli iznad njega. Zbog toga je u ovom rudniku zabranjeno preletanje helikoptera preko kopa.

Vreme nauke je specijalni podlistak nedeljnika Vreme za nauku i tehnologiju koji izlazi poslednjeg četvrtka u mesecu.

Broj 41 objavljen je 30. avgusta 2012.

Uređuju: **Slobodan Bubnjević** i **Marija Vidić** (Centar za promociju nauke, cpn.rs)
e-mail: *vremenauke@vreme.com*
Izdavač: **NP Vreme**, Beograd, Trg Republike 5
Suorganizator projekta: **Institut za fiziku u Beogradu**

Vreme nauke je jedan od 88 projekata promocije nauke koje je u 2012. na Javnom pozivu podržao

ЦЕНТАР ЗА ПРОМОЦИЈУ НАУКЕ

Ili titula ili uprava

Ko je oterao Roberta Prosinečkog — VREME 1129

Ako ne bih sitničario oko ovog "wannabee" pesništva o tome da "mit o Bariju u stvarnosti ne postoji", rekao bih da je tekst dobar i da Slobodan Georgijev ima dobre izvore, iako, na osećaj bih rekao – sigurno – naginje na neku drugu stranu (da li se danas za Grobare može reći da su predsednikovićevci?).

Od mog mišljenja je ipak bitniji papir (potpisan sa Delije Sever) koji su navijači delili ispred Marakane na dan utakmice sa Bordoom, a koji govori isto što i ovaj tekst.

Oni tamo, prilično poetično, kažu: "Iako nam je žao što nas je napustio veliki zvezdaš i legenda našeg kluba, iako dobro znamo da ova uprava nije dorasla da vodi klub kao što je Crvena zvezda, iako bismo svi voleli da se 'vrate slavni dane naše prošlosti', iako nam se toliko toga ne dopada – mi navijamo za Zvezdu zato što je volimo, a ne zato što je najbolji srpski klub i prvak sveta!"

Na kraju zaključuju: "Teraćemo upravu ukoliko nema ništa od titule, jednostavno je dogorelo dotle... Ali do tada, složnije i jače nego ikad bodrimo našu Zvezdu od prvog do poslednjeg sudijskog zvižduka, i protiv Bordoa i protiv Donjeg Srema!"

Petar M. Pjaković

Njihova stvar

Osma sednica, vrabac i kupaće gaće — VREME 1129

Razočaravajuće je što se i "Vreme", koje je jedan od retkih medija koji za vreme predizborne kampanje nisu dopustili da budu uvučeni u politikantske igrarije, sada naveliko upustilo u čaršijska naglabanja o tome šta će biti, ili neće biti, sa Demokratskom strankom. Pritom se kao relevantno uzima mišljenje raznoraznih analitičara, kao što je na primer Dejan Vuk Stanković, i nekog tamo dubokog grla iz DS-a koje nam otkriva ono što svi znamo, da je partija podeljena na pristalice Borisa Tadića i Dragana Đilasa. Ako već nema pouzdane informacije o tome da li će Đilas da cepa partiju ako ne uspe da sruši Tadića, bolje bi bilo da "Vreme" ne učestvuje u dizanju prašine koja se diže sa svih strana oko jedne sada opozicione partije koja naravno nije nikakva "nacionalna institucija", što reče Tadić, ali je značajna za Srbiju, i da je pusti da prevaziđe kako zna i ume svoje probleme. A ako se odluče da čovek koji je izgubio predsedničke izbore i tako DS izbacio iz igre za formiranje vlade i dalje treba da vodi stranku, to je njihova stvar.

Vlado Nikolić

Asanžov kukavičluk

Dobro došli u Hotel Ekvador — VREME 1129

Sme li pravo na slobodu govora da ugrozi nečije pravo na život? Setimo se šta su preživeli srpski novinari koji su se kao tobožnji saradnici Stratfora našli među Vikiliksovim depešama. Prozivani su po medijima i prećeno im je na društvenim mrežama. Zamislimo samo šta se tek onda desilo sa svima onima koji su se našli u Vikiliksovim dokumentima, ne u Srbiji, koja je manje-više civilizovana zemlja, nego pomislimo na sve one Avganistance, Irance, Libijce, čija se imena tamo pominju. Pa, tamo mora da su letele glave. A onda je isti taj Asanž pokušao da stopira objavljivanje svoje biografije, jer, zaboga, neautorizovana verzija sadrži detalje koji mogu da mu ugroze život. Besramni licemer pod plaštom navodnog borca za demokratiju i slobodu. Još će Ekvador ispasti nekakva najdemokratskija zemlja na planeti, a Britanija zla imperijalistička sila koja proganja jadnog Džulijana. Na protestu protiv njegovog hapšenja u Britaniji, pristalice su negirale optužbe za silovanje, jer, zaboga, zašto bi čovek koji "onako" izgleda morao da siluje? To je rečnik koji podseća na ono što smo godinama slušali od branilaca lika i dela optuženih za ratne zločine, Ratka, Radovana i ostalih. Ako nije kriv, nek se pojavi na sudu, pa da vidimo. Dosta je dvostrukih aršina, a najmučnije je što u Srbiji Asanž ima najviše pristalica među onima koji su uvek bili za hapšenje i izručenje ratnih zločinaca i prozivali ih za kukavičluk.

Julijana Janković

Ponosan što vas poznajem

Kako sam pucao na Sarajevo — VREME 1127

Dragi Profesore, ne znam da li će ovo što pišem ikada doći do vas, ali želim da vam kažem da sam ponosan što vas poznajem i što sam učio od vas. S poštovanjem,

Danis Tanović

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Bečka škola

Svekolike pokušaje vospitanija pod brendom "Bečke škole" smatrali smo krajem *onih* osamdesetih potpuno izlišnim kulturološko-civilizacijskim reliktom.

Sve te vanškolske aktivnosti, poput obavezne tanciškole i bazanja po seoskim slavama sa roditeljima, bile su nam odbojne jer se tamo svi "ponašaju". Svakim danom inače odrpanima u stilu Limala, Kim Vajld i Djuran Djuran, sve ove aktivnosti vonjale su nam na naftalin, jednako kao, recimo, šlingani štafir ili u vodi od nasuva nasred avlije štirkana posteljina, a koja je

Foto: REUTERS

posle *va vjeki vjekov* odlagana u tzv. čistu sobu. Koja se tako zove jer isključivo služi tome da bi se održavala čistom i da bi se u njoj med' slojevima ljudskom puti netaknute posteljne planine s jeseni menjalo lišće oraha i dunje na šifonjeru.

"Videćete vi u srednjoj školi. Tam' će vam sve to još kako trebati", pretili su nam posle male mature. Mi smo se na to samo sprdali: znamo da se, veli popadija Persa, klavir, hekleraj, valcer i nemecki osobito ceni.

Ulazeći u dvorište te raspuštenoj mladeži strah u kosti uterujuće ustanove, jedan naš za nemecki vazda netalentovani drug nam se poverio: "Noćas sam sanj'o da će nam razredna biti *Nemica*!"

Odsečni ton naše buduće razrednice, kako nam se prvo kratko predstavila, njena plava kosa i svetloplave oči, pomalo vojnički hod i sasvim osobena artikulacija glasova "h" i "č" gotovo da su nas naterali da se uštinemo od čuda. Na zidovima učionice u koju nas je uvela još uvek su visile mape dve Nemačke, a na svakoj većoj knjizi u ormaru pisalo je Duden ili Langenšajt. Vrh ormara krasile su biste Getea i Šilera. Naš nesrećni drugar bio je potpuno van sebe dok nam je nova razredna, imenom Persida (*sic!*), predstavljala novu školu i svoj predmet. Osim toga što je i našim roditeljima predavala, razrednice se sećamo i po tome što nas je, uz *onu* gramatiku, naučila da pevamo *Lorelajlid* i da odrecitujemo Heseovu pesmu *U magli*. Izlišno je napominjati da ih se obe od reči do reči sećam, evo, već više od dve decenije.

Pod tim okolnostima za klavir i hekleraj (n)uz nemecki nije bilo vremena, ali sa valcerom je već bilo "igranke". Tanciškola je bila obavezna vannastavna aktivnost u osmom razredu, jednako kao i polaganje vozačkog u četvrtom srednje. Taman posla da dete za maturu ne zna da pleše! Roditelji su u vezi sa ovim bili neumoljivi, a raspravljati se sa njima o tome značilo bi ukidanje i ono malo slobodnog vremena u kom smo uživali po sopstvenom nahođenju.

Na naše razočaranje, čak su ih i bake i deke u tome zdušno podržavali. Moja pokojna baka je na putu mog uljuđivanja blagovremeno, negde na prelasku u više razrede, tome već bila dala svoj doprinos. Suštinu njenog zalaganja opisuje sledeći iskaz: "Čestita devojka zna i s knjigom na glavi uspravno koračati. I to u cipelama na štiklu! A da s' ne bi za astalom laktala k'o kvočka kad se rakolji, moraš još k'o mala naučiti k'o svet s escajgom jesti. I to s knjigama pod pazuvom!"

Obuka je trajala tokom celog jednog letnjeg raspusta. Bakitrenerici je ovaj deo mog vaspitanja bio apsolutni prioritet jer je smatrala nečuvenim to što moj otac u escajg ubraja i belegiju. Njemu nijedan nož nikada nije bio dovoljno oštar, a oštar nož je nužni preduslov obedovanja dostojnog čestitog insana. Zato je pre svakog obroka za stolom obavezno oštrio sve noževe koje će koristiti, uključujući i one malo nazubljene iz svečanih kompleta. Kako je u odsustvu belegije goste umeo sablažnjavati i turinskom bricom za svečarskim astalom, na kraju smo mu radije i belegiju "postavljali".

Plesna škola je ipak bila znatno veselija. Uz obavezne štikle, primerenu suknju i košulju ili haljinu za devojke, odnosno cipele, prave pantalone i košulju za momke, više smo nalikovali nekoj masovnoj dramskoj sekciji. Malo ko od nas je tada imao tome primerene odevne predmete, pa smo ih tokom prvih par časova pozajmili od roditelja. Scena na početku časa u sali bivšeg Doma omladine bila je urnebesna. Devojke bi sa svojim sportskim torbama stale dužom uz jedan zid, a momci uz drugi, onako leđa u leđa, sa celom salom između nas. Onda bi brzo počelo presvlačenje i cika da te bog sačuva dok se svi ne udenemo u one demode toalete naših roditelja, mahom još iz njihovih mladalačkih dana. Najedared bi se cela sala – sa neizostavnom disko kuglom u sredini! – pretvorila u brodvejsku scenu iz *Laka za kosu*. Prvih par časova teško da je iko od nas umeo čestito i da hoda u cipelama, a kamoli da pleše u njima, dok je izbegavanje stalnog čepanja partnera i zadržavanje bolnih krikova bila naročito cenjena veština.

Dogurasmo tako i do valcera i to sledećim redom: preko užičkog kola, čardaša, polke, fokstrota, sloufoksa i engliš valsa, pa do sambe, rumbe, ča-ča-ča i džajva. Dočekasmo i završnu igranku u plesnoj školi, ali i malu maturu. Od svega naučenog ponešto se zadržalo i do danas. Međutim, najjači utisak i dalje je prva lekcija iz plesnog protokola ondašnjeg: jedino posle *Jugoslavije* se obavezno aplaudiralo.

Ankica Dragin

АБС Електро

ОД ИДЕЈЕ ДО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ

Чланице АБС Електро групе више од 50 година развијају, производе и испоручују најсложенију електротехничку опрему, уводе системе аутоматизације и предлажу комплексна индустријска решења за електроенергетику, бродоградњу, као и за нафтну, гасну, металуршку и рударску индустрију.

www.abselectro.com

Orion TV IT

Gledaj, surfuj, telefoniraj

TELEVIZIJA

- Veliki izbor kanala
- Digitalni kvalitet slike
- Internet radio
- Sportski programi
- Programi za odrasle u standardnoj ponudi

INTERNET

- Neograničen protok
- Brzine od 5 Mbps do 16 Mbps
- SMS

TELEFONIJA

- Besplatni minuti
- Prijem faksa na email
- Identifikacija poziva
- Listing

Usluga je dostupna na teritoriji pokrivenosti.

Pozovi odmah

011 4100 200

www.oriontelekom.rs

ORION telekom

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec